

Załącznik do Uchwały Nr XXXIX/248/10
Rady Miejskiej w Leżajsku
z dnia 30 sierpnia 2010

**AKTUALIZACJA
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA LEŻAJSKA
NA LATA 2010-2013
W PERSPEKTYWIE DO 2017 R.**

Leżajsk, 2010

Opracował zespół:

dr Sławomir Chyliński (proGEO sp. z o.o.)

mgr Magdalena Gredka (proGEO sp. z o.o.)

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	9
1.1Przedmiot i cel opracowania.....	9
1.2Zawartość opracowania.....	9
1.3Podstawa formalno-prawna realizacji opracowania.....	11
1.4Podstawy merytoryczne i struktura Programu.....	11
1.5Metodyka tworzenia Programu.....	14
1.6Uwarunkowania Programu.....	14
1.6.1 „Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”.....	14
1.6.2 „Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych”.....	15
1.6.3Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego na lata 2009 – 2012, z perspektywą do roku 2016.	17
1.6.4Strategia dla Miasta Leżajska na lata 2000-2010	17
1.6.5Polityka ekologiczna państwa – limity krajowe.....	18
2.CHARAKTERYSTYKA MIASTA LEŻAJSKA.....	20
2.1Dane podstawowe.....	20
2.1.1Polożenie administracyjne i sieć osadnicza.....	20
2.1.2Polożenie geograficzne i morfologia terenu.....	20
2.2Demografia.....	21
2.3Użytkowanie gruntów.....	22
2.4System transportowy.....	30
2.5Rolnictwo.....	38
2.6Przemysł.....	39
2.7Turystyka i rekreacja.....	39
2.8Gospodarka wodno-ściekowa.....	43
2.9Zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz.....	52
3.ANALIZA STANU AKTUALNEGO ŚRODOWISKA.....	55
3.1Gleby i ich przeobrażenie.....	55
3.2Zasoby i eksploatacja kopalin.....	57
3.3Lasy i zieleń miejska.....	58
3.4Ochrona przyrody i krajobrazu.....	62
3.5Wody podziemne i ich jakość.....	62
3.6Wody powierzchniowe i stan ich czystości.....	67
3.7Ochrona przed powodzią.....	70
3.8Warunki klimatyczne i jakość powietrza.....	71
3.9Hałas.....	82
4.CEL GŁÓWNY ORAZ PRIORYTETY EKOLOGICZNE.....	85
5.CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM.....	86
5.1System transportowy	87
5.1.1Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	87
5.1.2Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	91
5.1.3Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	92
5.2Turystyka i rekreacja.....	96
5.2.1Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	96
5.2.2Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	99
5.2.3Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	100
5.3Rolnictwo.....	104
5.3.1Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	104

5.3.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	106
5.3.3	Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	107
5.4	Przemysł i awarie przemysłowe.....	110
5.4.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	110
5.4.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	112
5.5	Edukacja ekologiczna	112
5.5.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	112
5.5.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	116
6.	OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY	117
6.1	Ochrona przyrody i krajobrazu	118
6.1.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	118
6.1.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	119
6.2	Ochrona lasów.....	120
6.2.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	120
6.2.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	122
6.3	Ochrona gleb i powierzchni ziemi.....	122
6.3.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	122
6.3.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	125
6.3.3	Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	126
6.4	Ochrona zasobów kopalin.....	128
6.4.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	128
6.4.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	128
7.	JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE.....	129
7.1	Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa.....	130
7.1.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	134
7.1.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	134
7.1.3	Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	135
7.2	Gospodarka odpadami.....	137
7.3	Jakość powietrza atmosferycznego	137
7.3.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	137
7.3.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	138
7.4	Hałas.....	138
7.4.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	138
7.4.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	141
7.5	Promieniowanie elektromagnetyczne i radiacyjne.....	141
7.5.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	141
7.5.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	143
8.	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII.....	144
8.1	Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią.....	144
8.1.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	144
8.1.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	145
8.1.3	Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE.....	146
8.2	Wykorzystanie energii odnawialnej.....	148
8.2.1	Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku.....	148
8.2.2	Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku.....	149
9.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM.....	150
9.1	Struktura zarządzania programem.....	150
9.2	Monitoring wdrażania Programu.....	151
9.3	Możliwości finansowania POŚ.....	152
9.4	Harmonogram wdrażania.....	155
10.	LITERATURA.....	156

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1.1 CYKL MONITOROWANIA I AKTUALIZACJI PROGRAMU.....	13
RYSUNEK 2.2 PODZIAŁ FIZJOGEOGRAFICZNY WG J. KONDRACKIEGO (2002 R.).....	21
RYSUNEK 2.3 UŻYTKOWANIE GRUNTÓW NA TERENIE MIASTA W OKRESIE OD 01.01.2007 R. DO 01.01.2009 R. [DANE SP].....	25
RYSUNEK 2.4 POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH I JEJ ZMIANY W OKRESIE OD 01.01.2007 R. DO 01.01.2009 R. [DANE SP].....	25
RYSUNEK 2.5 STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW, WG STANU NA POZĄTEK 2009 R. [DANE SP]...29	
RYSUNEK 2.6 PODZIAŁ UŻYTKÓW ROLNYCH, WG STANU NA POZĄTEK 2009 R. [DANE SP].....29	
RYSUNEK 2.7 UDZIAŁ GRUNTÓW ZURBANIZOWANYCH W CAŁKOWITEJ POWIERZCHNI MIASTA, WG STANU NA POZĄTEK 2009 R. [DANE SP].....29	
RYSUNEK 2.8 PROCENTOWY UDZIAŁ DRÓG GMINNYCH O RÓŻNYCH RODZAJACH NAWIERZCHNI [DANE UM, STAN NA KONIEC 2008 R.].....30	
RYSUNEK 2.9 PLAN SYTUACYJNY PLANOWANEJ OBWODNICY LEŻAJSKA W CIĄGU DROGI KRAJOWEJ NR 77 [DANE UM].....36	
RYSUNEK 2.10 ZUŻYCIE WODY A ILOŚĆ ODPROWADZANYCH ŚCIEKÓW W OKRESIE 2005 – 2008 R., WG GUS.....45	
RYSUNEK 2.11 DŁUGOŚĆ SIECI WODOCIĄGOWEJ GMINY W OKRESIE 2005 – 2008 R., WG GUS.....51	
RYSUNEK 2.12 DŁUGOŚĆ SIECI KANALIZACYJNEJ GMINY W OKRESIE 2005 – 2008 R., WG GUS.....51	
RYSUNEK 2.13 JAKOŚĆ ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH PO OCZYSZCZENIU W LATACH 2003 – 2007 R., WG GUS.....51	
RYSUNEK 3.14 ZMIANY POWIERZCHNI GRUNTÓW LEŚNYCH, W PODZIALE NA FORMY WŁASNOŚCI W LATACH 2006 – 2007 [WG DANYCH GUS].....62	
RYSUNEK 3.15 ZASIĘG GZWP Nr 425 DĘBICA – STAŁOWA WOLA – RZESZÓW.....63	
RYSUNEK 3.16 ZASIĘG OBSZARU JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH Nr 127 NA TLE PODZIAŁU NA OBSZARY SCALONYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH.....64	
RYSUNEK 3.17 KLASYFIKACJA OGÓLNA CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH NA TERENIE POWIATU LEŻAJSKIEGO, W LATACH 2005-2006, W PUNKTACH MONITORINGU WIOŚ.....70	
RYSUNEK 3.18 WYNIKI POMIARÓW DWUTLENKU SIARKI ORAZ DWUTLENKU AZOTU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM NA TERENIE WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO, WG DANYCH WIOŚ W RZESZOWIE [20,21].....77	
RYSUNEK 3.19 WYNIKI POMIARÓW BENZENU ORAZ PYŁU ZAWIESZONEGO PM10 W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM NA TERENIE WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO, WG DANYCH WIOŚ W RZESZOWIE [20,21].....78	
RYSUNEK 3.20 EMISJA PYŁÓW Z ZAKŁADÓW ISTOTNIE WPŁYWAJĄCYCH NA JAKOŚĆ POWIETRZA W STREFIE TARNOBRZESKO-LEŻAJSKIEJ W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM [21].....82	
RYSUNEK 9.21 SCHEMAT ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....150	

SPIS TABEL

TABELA 1.1 PRIORYTETY PRAC UDROŻNIENIOWYCH W ZLEWNI SANU I WISŁOKA W GRANICACH GMINY MIEJSKIEJ LEŻAJSK [22].....	17
TABELA 2.2 PODSTAWOWE DANE DEMOGRAFICZNE [WG GUS].....	22
TABELA 2.3 UŻYTKOWANIE GRUNTÓW NA TERENIE MIASTA W OKRESIE OD 01.01.2007 R. DO 01.01.2009 R. [DANE SP].....	23
TABELA 2.4 ZMIANY W UŻYTKOWANIU GRUNTÓW NA TERENIE MIASTA LEŻAJSKA W LATACH 2007-2008 [DANE SP].....	27
TABELA 2.5 WYKAZ ULIC MIEJSKICH POSIADAJĄCYCH KATEGORIĘ DRÓG GMINNYCH NA 2008 ROK [DANE UM].....	31
TABELA 2.6 WYKAZ UJĘĆ WÓD NA TERENIE GMINY MIEJSKIEJ LEŻAJSK, WG DANYCH SP, STAN NA KONIEC 2008 R.	43
TABELA 2.7 CHARAKTERYSTYKA ZBIORCZA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ W GMINIE MIEJSKIEJ LEŻAJSK, W OKRESIE 2005 – 2008, WG GUS.....	47
TABELA 2.8 CHARAKTERYSTYKA SIECI GAZOWEJ NA TERENIE LEŻAJSKA [GUS].....	53
TABELA 3.9 POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH I MIEJSKICH TERENÓW ZIELONYCH [WG DANYCH GUS].....	60
TABELA 3.10 WYNIKI MONITORINGU DIAGNOSTYCZNEGO WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE LEŻAJSKA W ROKU 2007, WG GIOŚ.....	66
TABELA 3.11 ZAWARTOŚĆ AZOTANÓW W PUNKTACH POMIAROWYCH MONITORINGU WÓD PODZIEMNYCH WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W LATACH 2002-2007.....	66
TABELA 3.12 WYNIKI MONITORINGU DIAGNOSTYCZNEGO WÓD POWIERZCHNIOWYCH W REJONIE POWIATU LEŻAJSKIEGO W 2007 R. (WG GIOŚ).....	70
TABELA 3.13 WYMAGANIA W ZAKRESIE DZIAŁAŃ NA RZECZ POPRAWY JAKOŚCI POWIETRZA W ZALEŻNOŚCI OD KLASYFIKACJI STREFY [WIOŚ].....	75
TABELA 3.14 WYNIKOWE KLASY STREF DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ ORAZ KLASA OGÓLNA DLA STREFY TARNOBRZESKO-LEŻAJSKIEJ W ROKU 2007 [20,21].....	79
TABELA 3.15 WYNIKOWE KLASY STREF DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ ORAZ KLASA OGÓLNA DLA STREFY TARNOBRZESKO-LEŻAJSKIEJ W ROKU 2008 [20,21].....	80
TABELA 3.16 DOPUSZCZALNE POZIOMY HAŁASU W ŚRODOWISKU WYRAŻONE WSKAŹNIKAMI LDWN I LN.	83
TABELA 7.17 CHARAKTERYSTYKA AGLOMERACJI LEŻAJSKIEJ, WG PROJEKTU AKTUALIZACJI KPOŚK Z LISTOPADA 2009 R. [34].....	131
TABELA 7.18 CHARAKTERYSTYKA SYSTEMÓW KANALIZACJI ZBIORCZEJ I OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W AGLOMERACJI LEŻAJSK W LATACH 2006-2008, WG WOJEWÓDZKICH SPRAWOZDAŃ Z REALIZACJI KPOŚK [35].....	131
TABELA 7.19 CHARAKTERYSTYKA SYSTEMÓW KANALIZACJI ZBIORCZEJ I OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W AGLOMERACJI LEŻAJSK, WG PROJEKTU AKTUALIZACJI KPOŚK [34].....	133

TABELA 9.20 HARMONOGRAM WDRAŻANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MIEJSKIEJ LEŻAJSK.....	155
--	-----

1. WSTĘP

1.1 Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Leżajska na lata 2010 – 2013, w perspektywie na lata 2014 – 2017”. Celem Programu ochrony środowiska dla miasta Leżajska jest identyfikacja podstawowych problemów w zakresie ochrony środowiska, nakreślenie perspektywicznych kierunków rozwiązywania problemów oraz ustanowienie bazy dla tworzenia szczegółowych planów działania, w tym planów inwestycyjnych. Realizacja tego programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, do efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi oraz zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa krajowego i unijnego.

1.2 Zawartość opracowania

W niniejszym opracowaniu przeanalizowano i przedstawiono:

CHARAKTERYSTYKĘ MIASTA LEŻAJSKA w latach 2007, 2008, oraz 2009 (w miarę posiadanych danych), opartą na materiale zawartym w Raporcie z realizacji POŚ za lata 2007-2008. W rozdziale przedstawiono dane podstawowe, tj. położenie geograficzne – administracyjne, warunki demograficzne, a także zmiany w poszczególnych sektorach rozwoju społeczno – gospodarczego, takich jak: użytkowanie gruntów, transport, gospodarka wodno – ściekowa, przemysł, zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepłą oraz gaz. Przeanalizowano trendy zmian w latach 2007 - 2008, w porównaniu z poprzednim okresem, tj. 2005 - 2006.

ANALIZĘ STANU AKTUALNEGO ŚRODOWISKA w latach 2007, 2008 oraz 2009 (w miarę posiadanych danych), również opartą na materiale zawartym w Raporcie z realizacji POŚ za lata 2007-2008. Stan środowiska scharakteryzowano w podziale na poszczególne komponenty, takie jak: gleby i powierzchnia ziemi, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze atmosferyczne, środowisko przyrodnicze, klimat akustyczny. Przedstawiono zmiany stanu środowiska w ostatnich latach. W ramach prac zebrane zostały dostępne dane literaturowe i wyniki badań. W charakterystyce poszczególnych komponentów środowiska zrezygnowano ze szczegółowego opisu warunków przyrodniczych, koncentrując się na przedstawieniu danych statystycznych i liczbowych, omówieniu działań i czynników, mających wpływ na środowisko oraz omówieniu trendów zmian i oceny aktualnego stanu środowiska.

CEL GŁÓWNY ORAZ PRIORYTETY EKOLOGICZNE – określające politykę ekologiczną miasta w kontekście celu głównego oraz charakteryzujące działania uznane za priorytetowe, przewidziane do realizacji w okresie krótkoterminowym.

CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM - wzorem Polityki Ekologicznej Państwa w rozdziale tym, dla poszczególnych sektorów rozwoju społeczno-gospodarczego, mających istotny bezpośredni wpływ na stan środowiska przyrodniczego, sformułowano średnioterminowe cele zintegrowane z ochroną środowiska, a następnie kierunki realizacji celów, w tym propozycje działań krótkoterminowych minimalizujących ewentualne zagrożenia dla stanu środowiska, wynikające z danego kierunku rozwojowego. W niektórych rozdziałach scharakteryzowano możliwości finansowania, odnoszące się do konkretnej dziedziny rozwoju.

OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY - W 1997r. pojęcie zrównoważonego rozwoju zostało wprowadzone do ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. nr 133, 1997; poz.885) oraz do Konstytucji RP. Polska jako strona w wielu konwencjach międzynarodowych zobowiązała się do tworzenia odpowiednich prawnych i administracyjnych zabezpieczeń zasobów przyrody. Wzorem Polityki Ekologicznej Państwa w rozdziale sformułowano średnioterminowe cele, kierunki realizacji celów oraz propozycje działań krótkoterminowych w odniesieniu do poszczególnych zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej, jak obszary chronione, krajobraz, lasy, gleby i kopaliny.

JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE – jako, że większość unijnych standardów, którym Polska musi sprostać jako kraj członkowski UE, dotyczy jakości środowiska, zadania z tego zakresu należą do najistotniejszych i najbardziej kosztownych, ponieważ obejmują tak ważne dziedziny jak ochrona zasobów wodnych, ochrona powietrza atmosferycznego, klimatu akustycznego, gospodarowanie odpadami oraz ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym i radiacyjnym. Wzorem Polityki Ekologicznej Państwa w rozdziale tym sformułowano średnioterminowe cele, kierunki realizacji celów oraz propozycje działań krótkoterminowych w odniesieniu do każdego z wymienionych elementów środowiska.

ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII - Jednym z podstawowych celów polityki ekologicznej jest racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz energią, zarówno na etapie procesów wytwórczych jak i świadczenia usług oraz konsumpcji. Wzorem Polityki Ekologicznej Państwa w rozdziale tym sformułowano średnioterminowe cele, kierunki realizacji celów oraz propozycje działań krótkoterminowych w odniesieniu kształtowania stosunków wodnych, w tym ochrony przed powodzią, oraz możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

ZARZĄDZANIE PROGRAMEM – W rozdziale tym rozwinięto opis zasad zarządzania programem na tle instrumentów zarządzania środowiskiem i harmonogram realizacji wdrażania programu oraz oszacowano ramy finansowe realizacji programu, wraz z udziałem poszczególnych źródeł finansowania. Przedstawiono także propozycje wskaźników służących ocenie efektywności wdrażania programu.

Zakres programu jest zgodny z art. 14 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. Nr 25 poz. 150 z 2008 r. z późn. zmianami) i określa:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Niniejszy program spełnia również wymóg, stawiany w Art. 14., pkt 1. ustawy Prawo ochrony środowiska, aby cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, wyznaczone były na podstawie aktualnego stanu środowiska. W momencie zakończenia prac nad dokumentem, czyli w kwietniu 2010 r., większość danych dot. stanu środowiska na terenie miasta za rok 2009 nie było jeszcze dostępnych. Jakość i zanieczyszczenie poszczególnych komponentów środowiska, takich jak: wody powierzchniowe i podziemne, gleby, powietrze, klimat akustyczny i in., mogły zostać opracowane jedynie wg stanu na koniec 2008 r.

1.3 Podstawa formalno-prawna realizacji opracowania

Art. 17 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.¹ (POŚ), w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, nakłada na organ wykonawczy gminy obowiązek opracowania Programów ochrony środowiska. Plany gospodarki odpadami stanowią integralną część Programów ochrony środowiska. Program ochrony środowiska uchwalany jest przez Radę Miasta na okres 4 lat, z tym że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. Z wykonania Programu Burmistrz Miasta sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Miasta.

Zgodnie z art. 46 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*², projekt Programu ochrony środowiska zalicza się do dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa, sporządza prognozę oddziaływania na środowisko (art. 51, ust.1.).

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione w art. 46, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

1.4 Podstawy merytoryczne i struktura Programu

Podstawy merytoryczne realizacji Programu opierają się głównie o zapisy zawarte w trzech dokumentach, którymi są: ustawa Prawo ochrony środowiska¹, Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 oraz Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1) *Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (POŚ).*

Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art.14 ust.1 POŚ), program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2) *Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.*

Dnia 22 maja 2009 r. podczas 42. posiedzenia Sejm podjął uchwałę w sprawie "Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016" (M.P. 2009 nr 34 poz. 501). Dokument ten jest aktualizacją przyjętej w 2003 r. „Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, szczególnie w odniesieniu do prawodawstwa Unii Europejskiej. Generalnie zachowano strukturę dokumentu podobną do „Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006”, inaczej akcentując potrzebę działań uznanych jako priorytetowe.

¹ Dz.U. Nr 25 poz. 150 z 2008 r. z późn. zmianami

² Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z 2008 r. z późn. zmianami

Polityka ekologiczna jest dokumentem strategicznym, który przez określenie celów i priorytetów ekologicznych wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu. PEP jest najbardziej ogólnym z dokumentów sektorowych, następne są strategie, a potem programy działania. „Polityka ekologiczna państwa” stanowi bazę do tworzenia sektorowych programów dotyczących poszczególnych elementów polityki ekologicznej.

Zawarte w dokumencie najważniejsze działania priorytetowe na najbliższe 4 lata, to m.in.:

zakończenie w bieżącym roku prac nad wyznaczaniem obszarów siedliskowych w ramach ESE Natura 2000,
przyjęcie projektu ustawy o organizmach genetycznie modyfikowanych, zgodnie z prawem UE,
zamknięcie do końca bieżącego roku wysypisk nie spełniających wymogów UE,
wprowadzenie w życie tzw. „zielonych zamówień”,
wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa,

Wśród priorytetów polityki ekologicznej znajdują się także następujące działania:

wspieranie platform technologicznych i ekoinnowacyjności w ochronie środowiska,
przywrócenie podstawowej roli miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego, jako podstawy lokalizacji inwestycji,
zwiększenie retencji wody,
opracowanie krajowej strategii ochrony gleb,
promocja wykorzystania metanu z pokładu węgla,
ochrona atmosfery,
ochrona wód,
gospodarka odpadami,
modernizacja systemu energetycznego.

Polityka ekologiczna państwa podejmuje wyzwania, w tym dotyczące:

realizacji założeń dyrektywy unijnej CAFE, dotyczącej ograniczenia emisji pyłów i o konieczności redukcji o 75 % ładunku azotu i fosforu w oczyszczanych ściekach komunalnych,
sporządzania map akustycznych dla wszystkich miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców i opracowania planów walki z hałasem,
prac nad dokumentem dotyczącym nadzoru nad chemikaliami dopuszczonymi na rynek, czyli o wdrażaniu rozporządzenia REACH.

3) Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym

Jest to dokument, które precyzuje sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

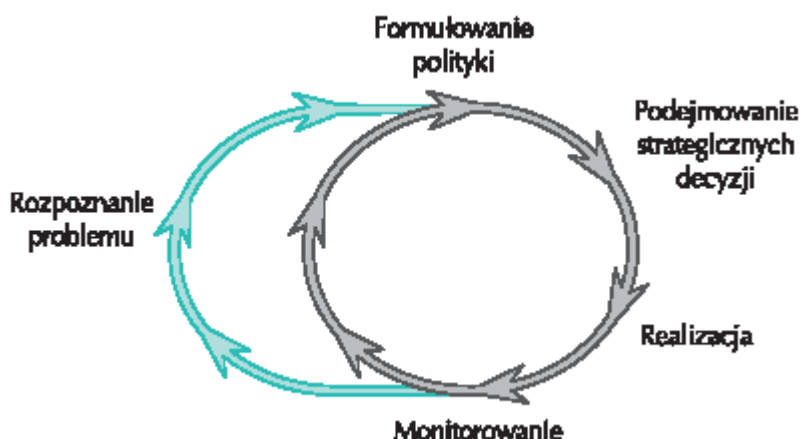
- **zadania własne gminy**, tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- **zadania koordynowane**, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Kierując się powyższymi zapisami, Program określa:

- ❑ Cele ekologiczne średniookresowe do 2015 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone analizą stanu środowiska oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008 – 2011 ujęte w blokach tematycznych zgodnych z *Polityką ekologiczną państwa* z uwzględnieniem wskazówek zawartych w *Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska*;
- ❑ Sposób monitoringu realizacji Programu;
- ❑ Aspekty finansowe wdrażania Programu.

W związku z tym, iż proces legislacyjny w zakresie stanowienia prawa ochrony środowiska trwa nadal, a istniejące przepisy są sukcesywnie modyfikowane, konieczna staje się ciągła aktualizacja Programu ochrony środowiska. Także w miarę pojawiania się nowych problemów koniecznych do rozwiązania oraz realizacji wcześniej podjętych projektów, należy korygować i uszczegóławiać Program. Schemat ciągłego monitorowania i aktualizacji Programu ochrony środowiska przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 1.1 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu

Uwaga:

Niniejszy Program ma formułę otwartą co oznacza, że będzie cyklicznie monitorowany (co 2 lata) oraz aktualizowany (co 4 lata). Wskazane w niniejszym Programie zadania związane są z możliwymi do podjęcia przez Gminę Miejską Leżajsk (oraz inne jednostki działające na terenie gminy) działaniami zmierzającymi do racjonalnego korzystania i ochrony środowiska. Należy jednocześnie zaznaczyć, że zgodnie z charakterem Programu ochrony środowiska, zadania w nim określone nie są bezwzględnie przewidziane do realizacji, lecz stanowią wytyczne do określania zadań inwestycyjnych w innych dokumentach planistycznych (np. w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym).

1.5 Metodyka tworzenia Programu

Zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, duży nacisk położono na proces opracowania programu i na elastyczność jego treści. Na etapie opracowywania Programu zwrócono również szczególną uwagę na zebranie i wymianę informacji oraz konsultacje z administracją samorządową szczebla gminnego i powiatowego. Następnie projekt Programu zostanie skierowany do zaopiniowania przez Starostę Powiatu Leżajskiego. Końcowym etapem proceduralnym, kończącym prace nad dokumentem jest przyjęcie Programu do realizacji przez Radę Miejską w formie uchwały.

1.6 Uwarunkowania Programu

1.6.1 „Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”

Cele i założenia programu

Nadrzędnym celem wojewódzkiego Programu ochrony środowiska (WPOŚ) jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na obszarze województwa podkarpackiego. Główne założenia WPOŚ wynikają z celów, kierunków działań i limitów określonych w polityce ekologicznej państwa, oceny aktualnego stanu środowiska (wg stanu z 2006 r.) oraz obowiązujących przepisów odnoszących się do ochrony środowiska (przepisy prawa krajowego i Unii Europejskiej oraz porozumienia i konwencje międzynarodowe). Uwzględniono ponadto kierunki i możliwości rozwoju województwa określone w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i wojewódzkim i branżowych (m.in. Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych), możliwości finansowania inwestycji oraz wyniki raportów z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego

Strategia działań w województwie w zakresie ochrony środowiska

Strategia działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska województwa wynika z przyjętych założeń, w tym oceny aktualnego stanu środowiska województwa. Realizowane będą cele o charakterze systemowym oraz cele ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska. Przyjmuje się, że na obszarze województwa podkarpackiego działania w zakresie ochrony środowiska będą zmierzać do:

- wzmocnienia synergii pomiędzy ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym;
- zwiększenia konkurencyjności województwa i innowacyjności gospodarki oraz zaspokojenia aspiracji mieszkańców regionu przy wykorzystaniu potencjału tkwiącego w zasobach naturalnych i kulturowych województwa (turystyka, rolnictwo ekologiczne itp.);
- zapobiegania zagrożeniom życia i mienia,
- ograniczania szkodliwych czynników wpływających na zdrowie,
- poprawy stanu środowiska i uzyskania dobrych wskaźników w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności.

Cele o charakterze systemowym dotyczą sprawniejszego funkcjonowania administracji do spraw ochrony środowiska; zwiększenia roli wiedzy i ekoinnowacyjności w procesie rozwoju społecznego-gospodarczego województwa; edukacji ekologicznej, zwiększenia dostępu do informacji i poszerzenie dialogu społecznego, zwiększenia roli aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym, skuteczniejszego wdrażania

systemów zarządzania środowiskowego oraz mechanizmów prawnych, finansowych i ekonomicznych zapewniających efektywną i terminową realizację założonych celów ekologicznych; rozwoju współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska. W oparciu o dotychczas obowiązujące strategie, programy i plany, raporty sporządzone na szczeblu krajowym i wojewódzkim oraz w oparciu o aktualny stan środowiska stwierdza się, że ochrona wód, gospodarka odpadami, bezpieczeństwo ekologiczne nadal są priorytetowymi dziedzinami ochrony środowiska. Ze względu na specyfikę województwa oraz konieczność dostosowania przepisów do standardów unijnych większą wagę należy przyłożyć do spraw ochrony klimatu, przyrody i pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska

Przyjmuje się następujące priorytety wynikające ze stopnia ważności dla województwa podkarpackiego i pilności ich realizacji:

Priorytet 1 - Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych

Priorytet 2 - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Priorytet 3 - Gospodarka odpadami

Priorytet 4 - Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych

Priorytet 5 - Ochrona przyrody, różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz zrównoważony rozwój lasów

Priorytet 6 - Ochrona powietrza atmosferycznego, klimatu i warstwy ozonowej

Priorytet 7 - Ochrona powierzchni ziemi i przywrócenie wartości użytkowej gleb

Priorytet 8 - Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

Priorytet 9 - Ochrona zasobów kopalin

W ramach każdego priorytetu wyznaczono cele ekologiczne średniookresowe do 2015 r. i krótkookresowe do 2011 r., oraz działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające osiągnięcie przyjętych celów. Wskazano również rejony koncentracji działań.

1.6.2 „Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych”

Celem programu ochrony i rozwoju zasobów wodnych jest wybranie cieków łączących w przeszłości miejsca tarła i żerowiska ryb dwuśrodowiskowych, wytypowanie do udroźnienia tych cieków, których biologiczna ciągłość jest obecnie zakłócona w wyniku przegrodzenia lub zmiany stosunków wodnych, a także stworzenie stabilnych podstaw przyrodniczych do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach morskich oraz śródlądowych z zachowaniem równowagi i różnorodności biologicznej w środowisku wodnym.

Na podstawie analizy historycznych szlaków migracji i rozmieszczenia tarlisk ryb dwuśrodowiskowych oraz istniejącej poprzecznej zabudowy hydrotechnicznej rzek i potoków określono etapy (priorytety) realizacji planowanych prac udroźnieniowych. Należy podkreślić, że wspomniane priorytety prac udroźnieniowych zostały ustalone wyłącznie na podstawie kryteriów przyrodniczych i nie powinny być rozumiane jako harmonogram zamierzeń. Oznacza to, że główny nacisk należy położyć na udrażnianie rzek i potoków zaliczonych do pierwszych trzech etapów realizacji, ponieważ dla powodzenia programu restytucji ryb dwuśrodowiskowych potrzebne będą zarówno drożne szlaki migracji jak i miejsca tarła oraz odchowu stadiów młodocianych. Etapy realizacji i kryteria kwalifikowania rzek i potoków do udroźnienia:

Etapy realizacji	Kryteria
I	Do udroźnienia w pierwszym etapie realizacji zakwalifikowano rzeki stanowiące drugorzędowe szlaki migracji ryb dwuśrodowiskowych: Wisłokę, San, Wisłok, Tanew i Sannę będącą trzeciorzędowym szlakiem migracji ryb dwuśrodowiskowych. Rzeki te stanowiły w przeszłości miejsca tarliskowe dla tych ryb (jesiotra bałtyckiego, certy i innych ryb wędrownych).
II	Do udroźnienia w drugim etapie zakwalifikowano bezpośrednie dopływy drugorzędowych oraz trzeciorzędowych szlaków migracji ryb dwuśrodowiskowych o powierzchni zlewni powyżej 40 km ² lub przepływach średniorocznych większych od 0,25 m ³ /s. W zlewni Wisłoki wybrano: Jasiołkę, Pannę, Iwielkę, Kłopotnicę i Tuszynkę; w zlewni Sanu wybrano: Bukową, Gilówkę, Stupnicę i Sanoczek; w zlewni Wisłoka wybrano: Czarną, Osinę, Chmielnik, Strug, Gwoźnicę, Lubatówkę, Lubczę, Lubenkę, Stobnicę i Wysoką. Wytypowane rzeki i potoki charakteryzują się niskim stopniem zabudowy hydrotechnicznej, przeważnie w odcinku przyujściowym, historycznym wstępowaniem ryb wędrownych, aktualnym występowaniem ryb łososiowatych oraz dobrą jakością wody. Duża część obszaru zlewni to lasy lub tereny chronione, gdzie obserwuje się niską presję wędkarską oraz mały wpływ kłusownictwa ze względu na słabą zabudowę osadniczą.
III	Do udroźnienia w trzecim etapie zakwalifikowano bezpośrednie i pośrednie dopływy trzeciorzędowych szlaków migracji ryb dwuśrodowiskowych o powierzchni zlewni powyżej 40 km ² lub przepływach średniorocznych większych od 0,25 m ³ /s. W zlewni Wisłoki wybrano: Bobrowski, Wielopolkę, Brzezinkę, Bystrycę, Budzisz, Dukielkę, Grabinkę, Wiewiórki, Wsiową, Machowski, Chotowski, Nagoszankę, Olszynkę, Ostrą, Rudę, Szczawową i Tuszynkę; w zlewni Sanu wybrano: Lubaczówkę, Bachorkę, Sołotwę, Świdnicę, Berezę, Borowinę, Kurzynkę, Trzebośnicę, Tarlakę, Drohobyczkę, Obarzym, Olszankę i Płowiecki; w zlewni Wisłoka wybrano: Bratkowski, Grodziszankę, Iwoniczankę, Kosinkę, Markówkę, Nowosiółkę, Strzyganek, Sawę, Świerkowice i Szlachciankę. Wytypowane rzeki i potoki charakteryzują się znacznym stopniem zabudowy hydrotechnicznej z nielicznym aktualnym występowaniem ryb łososiowatych (możliwością występowania ze względu na fizjografię cieku) oraz słabą jakością wody. Wody te w większości przypadków przepływają przez tereny zurbanizowane, o znacznej presji wędkarskiej i kłusowniczej. Do tej kategorii zakwalifikowano też cieki o powierzchni zlewni poniżej 40 km ² oraz przepływach średniorocznych mniejszych od 0,25 m ³ /s, z udokumentowanym historycznym występowaniem ryb wędrownych (lub aktualnym występowaniem łososiowatych) przegrodzone pojedynczymi budowlami hydrotechnicznymi zlokalizowanym w odcinku przyujściowym.
IV	Do udroźnienia w czwartym etapie zakwalifikowano rzeki i potoki o powierzchni zlewni powyżej 15 km ² lub przepływach średniorocznych większych od 0,25 m ³ /s. Cieki te, na całej swej długości są zabudowane lub skanalizowane, nie występują tam aktualnie ryby łososiowate a pod względem fizjografii wody te nie nadają się do ich bytowania. Są to zwykle cieki o znaczeniu rolniczym. W ich zlewni często występują obiekty małej retencji, i gospodarstwa stawowe.
V	Do udroźnienia w piątym etapie zakwalifikowano pozostałe zabudowane rzeki i potoki województwa, charakteryzujące się złą jakością wody, brakiem ryb łososiowatych i znacznym stopniem odkształcenia od stanu naturalnego oraz cieki, znajdujące się w górnych partiach zlewni poza zasięgiem możliwego występowania ryb wędrownych, których udroźnienie otwiera zbyt małą część zlewni (nieistotną dla niniejszego programu), a także rzeki i potoki wolne od zabudowy hydrotechnicznej.

Poniżej przedstawiono priorytety prac udroźnieniowych w zlewni Sanu i Wisłoka w granicach obszaru Gminy Miejskiej Leżajsk.

Tabela 1.1 Priorytety prac udrożnieniowych w zlewni Sanu i Wiśłoka w granicach Gminy Miejskiej Leżajsk [22]

Zalewnia wyższego rzędu	ciek	etap realizacji	budowla	km	uwagi	wysokość	administrator wody
San	Jagoda	V	mnich	0+700	D4/150 z piętrzeniem	1,8	PZMiUW
			stopień	1+820	betonowy	0,6	PZMiUW
			zastawka	2+810	betonowy	1,2	PZMiUW
			mnich	5+870	betonowy zb. Floryda	2,9	PZMiUW

1.6.3 Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego na lata 2009 – 2012, z perspektywą do roku 2016.

Celem głównym zaktualizowanego powiatowego Programu Ochrony Środowiska jest: Ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia. Na podstawie analizy stanu aktualnego poszczególnych sektorów gospodarki oraz komponentów środowiska przyrodniczego, jak również w zgodzie z celami ekologicznymi przyjętymi dla województwa podkarpackiego w ramach Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska na lata 2008 – 2011, przyjęto następujące priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska w powiecie leżajskim:

Priorytet 1 – Przywrócenie czystości wód powierzchniowych

Priorytet 2 – Redukcja niskiej emisji oraz emisji komunikacyjnej

Priorytet 3 – Ochrona gleb przed erozją oraz stosowanie dobrych praktyk rolniczych

Priorytet 4 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo

Priorytet 5 – Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”

Priorytet 6 – Rozwój energetyki odnawialnej

W ramach każdego priorytetu wyznaczono cele ekologiczne średniookresowe do 2015 r. i krótkookresowe do 2011 r., kierunki działań oraz działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające realizację przyjętych priorytetów ekologicznych i celów. Wskazano również rejony koncentracji działań. Realizacja zdefiniowanych ekologicznych celów strategicznych w powiązaniu z programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić całemu Powiatowi rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na charakter programu, część z zadań została zredagowana w sposób ogólny i stanowi podstawę do ich uszczegółowienia w gminnych programach ochrony środowiska.

1.6.4 Strategia dla Miasta Leżajskiego na lata 2000-2010

Strategia rozwoju ma charakter ogólny i jest nadrzędna w stosunku do pozostałych dokumentów planistycznych danej jednostki terytorialnej. Opracowana w grudniu 1999 r. „Strategia dla Miasta Leżajskiego na lata 2000-2010” bierze pod uwagę kluczowe problemy miasta. Z uwagi na szerokie spektrum oczekiwań społecznych oraz możliwość wykorzystania szans, poprzez zagospodarowanie potencjału, jakie stwarza położenie

geograficzno-ekonomiczne, walory krajobrazowe i turystyczne, stan infrastruktury technicznej i środowiska przyrodniczego oraz konieczność przeciwdziałania niekorzystnym trendom w sferze społecznej miasta, strategia ta obejmuje trzy główne kierunki, z których jeden sformułowany został jako: „Odbudowa i rozbudowa infrastruktury technicznej miasta, poprawa jego estetyki i ekologii, gwarantująca przyjazność dla mieszkańców i potencjalnych inwestorów”. Kierunek ten realizowany będzie w ramach projektu II: „MIASTO PRZYJAZNE I EKOLOGICZNE”. Głównymi celami są:

- Dobra infrastruktura komunalna;
- Wystarczająca ilość terenów pod inwestycje;
- Wzrost świadomości i aktywizacja postaw mieszkańców.

Kierunek ten zakłada zapewnienie możliwości korzystania z infrastruktury komunalnej, tj. kanalizacji sanitarnej, deszczowej, sieci wodociągowej, ciepłowniczej, gazowej i energetycznej oraz dróg, przez mieszkańców, firmy i instytucje w najbardziej dogodny sposób, uwzględniający uwarunkowania lokalne. Zwiększa możliwości odbioru odpadów stałych, w tym surowców wtórnych, ich segregowania, przetwarzania i składowania. Celem jest dobry stan techniczny i estetyczny obiektów komunalnych. Przygotowanie wystarczającej ilości terenów pod inwestycje oznaczać będzie możliwość dysponowania przez miasto terenami, uwzględniającymi własne potrzeby inwestycyjne (cele publiczne) oraz dla potencjalnych inwestorów, w zakresie budownictwa mieszkaniowego i komercyjnego.

Projekt zakłada również osiągnięcie wzrostu świadomości ekologicznej i zaktywizowanie postaw mieszkańców. Taki stan to akceptacja działań ekologicznych, prowadzących w konsekwencji do poprawy stanu środowiska naturalnego, to życie w zgodzie z naturą oraz włączenie się mieszkańców w życie miasta, akceptacja i wsparcie dla celów publicznych, realizowanych nie tylko dla potrzeb dzisiejszych, ale i dla przyszłych pokoleń.

Nadrzędny cel projektu (globalny): „Estetyczne, ekologiczne i przyjazne miasto”, w którym panuje ład i porządek oraz sprawnie funkcjonuje infrastruktura komunalna. To miasto, w którym jest rozwiązany i urządzony układ komunikacyjny, zapewniający bezpieczne i dogodne korzystanie z niego. To również miasto, w którym rozwiązano, w sposób spełniający warunki ochrony środowiska, odbiór i utylizację nieczystości płynnych i stałych oraz dostawę niezbędnych mediów (woda, gaz, energia elektryczna i ciepła). To także uporządkowana gospodarka przestrzenna i własnościowa, stwarzająca dogodne warunki do jego rozwoju, we wszystkich dziedzinach. Miasto o estetycznym wyglądzie budynków i budowli.

Cele, kierunki działań oraz zadania przewidziane do realizacji w niniejszej aktualizacji Programu ochrony środowiska pozostają w zgodzie oraz wspierają realizację wspomnianego kierunku rozwoju oraz celów założonych w Strategii dla Miasta Leżajska na lata 2000-2010. Jednocześnie należy zaznaczyć, że Rada Miejska w Leżajsku w dniu 29 czerwca 2007 r. przyjęła Uchwałę Nr VIII/49/07 o przystąpieniu do aktualizacji wieloletniej strategii Miasta.

1.6.5 Polityka ekologiczna państwa – limity krajowe

W związku z opracowaniem II polityki ekologicznej Państwa oraz Polityki ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014, zostały określone limity krajowe na korzystanie z zasobów naturalnych oraz poprawę obecnego stanu środowiska przyrodniczego. Limity określone w w/w dokumentach, które mają być osiągnięte do 2014 roku.

Limity zawarte w Polityce ekologicznej Państwa

Ograniczenie zużycia energii do 25% w stosunku do 2000 roku w przeliczeniu na jednostkę PKB

Likwidacja zrzutu ścieków nieczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych

Dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem w 1990 r.

Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50% z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego o 30%

Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedana w przemyśle)

Ograniczenie emisji pyłów średnio o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, lotnych związków organicznych (poza metanem) o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990r.

Limity zawarte w Polityce ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnienie perspektywy na lata 2011-2014

Wzrost lesistości o około 30%

Do 2010 r. zmniejszenie jednostkowego zużycia wody do celów przemysłowych, w stosunku do 1990 r. o 50%, surowców ze źródeł pierwotnych o 40% oraz energii o 60%

Osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych do 2015 r. zgodnie z tzw. Ramową Dyrektywą Wodną

Co najmniej 75% poziom usuwania biogenów w dorzeczach Odry i Wisły do 2010 r.

Udział odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010 r. i 14% do 2020 r.

Wyposażenie aglomeracji o liczbie mieszkańców ≥ 15 tys. w komunalne oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do 2010 r.

Wyposażenie aglomeracji w liczbie mieszkańców 2-15 tys. w komunalne oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do 2015 r.

Eliminacja lub ograniczenie zrzutów substancji niebezpiecznych do środowiska wodnego ze źródeł przemysłowych do 2006 r.

Do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych pochodzących z obszaru kraju w celu ochrony wód powierzchniowych

Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym w szczególności doprowadzenie do sytuacji, że w 2013 roku nie będzie składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji więcej niż 50% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

Podniesienie poziomu odzysku odpadów komunalnych do 10% w 2010r.

Sporządzić wojewódzkie plany zarządzania ryzykiem dla wszystkich województw oraz plany powiatowe, jeżeli znajduje się więcej niż 5 obiektów niebezpiecznych

Sporządzić mapy akustyczne dla wszystkich aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców

Zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, zaoszczędzenie 9% energii finalnej w ciągu 9 lat, do 2017 r.

2. CHARAKTERYSTYKA MIASTA LEŻAJSKA

2.1 Dane podstawowe

2.1.1 Położenie administracyjne i sieć osadnicza

Gmina Miejska Leżajsk zlokalizowana jest w północnej części województwa podkarpackiego. Miasto sąsiaduje z gminami: gminą wiejską Leżajsk, gminą wiejską Kuryłówka oraz miastem i gminą Nowa Sarzyna. Pełni funkcję stolicy powiatu leżajskiego, stanowiąc centrum administracyjne, gospodarcze, kulturalne i oświatowe dla okolicznych miejscowości. Miasto zajmuje powierzchnię 2 058 ha i składa się z kilku jednostek osadniczych [14]:

zespołu staromiejskiego,
XVII-wiecznego zespołu klasztornego OO. Bernardynów wraz z otoczeniem,
osady Siedlanka, przysiółków - Podzwierzyniec, Podklasztor, Podolszyny,
zespołów zabudowy wytworzonych przy trasach (dawnych i obecnych) prowadzących do Leżajska, tj. ulicach Rzeszowskiej, Mickiewicza, Opalińskiego.
osady kolonistów niemieckich z k. XVIII wieku – Gillershof (obecnie ul. Moniuszki).

Głównymi, wyraźnie wykształconymi elementami zespołu miejskiego są: historyczne śródmieście, centrum miasta skupione wokół rynku i połączone poprzez ulicę Mickiewicza z zespołem klasztornym w północnej części miasta. Pomiedzy tymi układami zarówno w okresie międzywojennym jak i po II wojnie światowej, powstawały nowe obszary zainwestowania miejskiego. Istniejąca linia kolejowa i główne ciągi komunikacji kołowej wpłynęły na utrwalenie się pasmowego układu miasta na osi północ-południe z wykształceniem się poszczególnych zespołów zabudowy koncentrycznie rozmieszczonej wzdłuż tego kierunku.

Tereny mieszkaniowo-usługowe rozwinęły się po zachodniej stronie linii kolejowej w tym osiedle zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz zespoły zabudowy jednorodzinnej w układzie pasmowo-koncentrycznym wokół historycznej zabudowy staromiejskiej oraz pod Klasztorem.

Nowa zabudowa miejska rozwijała się także wzdłuż drogi łączącej miasto z mostem na Sanie (w kierunku wsi Stare Miasto) oraz po wschodniej stronie linii kolejowej. Zespół przemysłowo-składowy powstał na obszarze leżącym pomiędzy torami PKP, a ul. Sanową – część zakładów przemysłowo-składowych, znajduje się na terenie miasta a część na obszarze wsi Stare Miasto należącej do gminy Leżajsk.

2.1.2 Położenie geograficzne i morfologia terenu

Leżajsk jest położony u podnóża wschodniej części Płaskowyżu Kolbuszowskiego, nad doliną Sanu w Kotlinie Sandomierskiej. Od zachodu graniczy z borem sosnowym, od wschodu z lewym brzegiem Sanu, od północy zaś styka się z piaszczysto-gliniastą doliną rzeki. Zgodnie z podziałem Polski na jednostki fizyczno-geograficzne [2], obszar Miasta Leżajskiego położony jest w zasięgu dużej jednostki geomorfologicznej – Kotliny Sandomierskiej oraz trzech mezoregionów - Doliny Dolnego Sanu, Równiny Tarnobrzskiej i Płaskowyżu Kolbuszowskiego.

Rysunek 2.2 Podział fizjogeograficzny wg J. Kondrackiego (2002 r.)

Pod względem rzeźby terenu miasto dzieli się na dwie części [14]: północno-wschodni obszar w obrębie doliny rzeki San – płaskorówninny, pozostały obszar, który leży w obrębie Płaskowyżu Kolbuszowskiego, charakteryzuje się rzeźbą niskofalistą

W obrębie doliny Sanu występują następujące formy morfologiczne:
terasa zalewowa wyniesiona ok. 3 m nad średni stan wody,
terasa nadzalewowa wyniesiona 8-12 m nad średni stan wody,
terasa wysoka w północnej części terenu.

Przeważająca część Płaskowyżu ma w granicach miasta charakter wysoczyzny pokrytej utworami lessopodobnymi, porozcinanej przez doliny nieckowate i lokalnie wąwozy. Teren jest silnie przeobrażony przez działanie człowieka, poprzez zabudowę, ulice, inwestycje przemysłowe i eksploatację piasków. Powierzchnia Płaskowyżu Kolbuszowskiego stwarza korzystne warunki do lokalizacji zabudowy, natomiast w obrębie terasy zalewowej Sanu, starorzeczy, dolin bocznych, skarp i wąwozów występują niekorzystne warunki do lokalizacji jakiegokolwiek zabudowy.

2.2 Demografia

Liczba mieszkańców Leżajska na koniec 2008 r. wynosiła 14 166 osób (wg GUS), co stanowi ponad 20% ludności powiatu leżajskiego. Gęstość zaludnienia utrzymywała się w okresie sprawozdawczym na stałym poziomie 688 mieszkańców na 1km². Przyrost naturalny w 2008 r. wynosił 7 (wojewódzka średnia to 1,9), a w stosunku do roku 2005 nastąpił wyraźny spadek liczby ludności o 131 osób (w tym 101 osób w okresie sprawozdawczym). Poniższa tabela przedstawia zbiór podstawowych danych demograficznych dla Gminy Miejskiej Leżajsk, wg GUS, za okres ostatnich czterech lat.

Tabela 2.2 Podstawowe dane demograficzne [wg GUS]

	Jednostka	2005	2006	2007	2008
Ludność (stan na dzień 31 XII)					
ludność na stałe zameldowana	osoba	14 341	14 323	14 215	14 172
ludność faktycznie zamieszkała	osoba	14 297	14 267	14 176	14 166
ludność na 1 km ²	osoba	694	693	688	688
przyrost naturalny ludności	osoba	24	47	13	7
umieralność niemowląt	osoba	7,94	29,41	17,70	0,00
W % ogółem ludność w wieku:					
przedprodukcyjnym	%	21,1	20,5	19,9	19,3
produkcyjnym	%	66,7	66,8	67,0	67,0
poprodukcyjnym	%	12,2	12,7	13,1	13,7
Na 100 ludności					
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	49,9	49,7	49,2	49,2
kobiety na 100 mężczyzn	osoba	109	110	109	110
Na 1000 ludności:					
zgony	osoba	7,1	6,2	7,0	7,5
przyrost naturalny	osoba	1,7	3,3	0,9	0,5
urodzenia żywe	osoba	8,7	9,5	7,9	8,0
małżeństwa	para	6,9	5,7	6,6	6,3

2.3 Użytkowanie gruntów

Leżajsk jest miastem o funkcjach usługowo – administracyjnej, przemysłowej oraz turystycznej. W strukturze użytkowania gruntów przeważają **użytki rolne**, zajmujące powierzchnię 782,75 ha, co stanowi 54,4% obszaru gminy. Wśród użytków rolnych prawie 70% powierzchni zajmują grunty orne, których areał wynosi ponad 780 ha. Ponadto 15% powierzchni użytków rolnych stanowią łąki, pastwiska – prawie 7%, natomiast sady 2,6%.

Lasy i grunty leśne, których obszar wynosi ponad 503,39 ha, mają 24,5% udział w całkowitej powierzchni miasta, w tym lasy stanowią 23,4%. **Tereny komunikacyjne**, w tym drogi i linie kolejowe zajmują łącznie 108,1 ha (5,2 % powierzchni). **Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe** to 1,0%, podobnie, jak grunty pod wodami.

Szczegółowe informacje na temat użytkowania gruntów na terenie Miasta Leżajskiego w latach 2007-2008, zgodnie z danymi Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, zawiera tabela 2.2. oraz wykresy 2.4 i 2.5. Natomiast w tabeli 2.3 zestawione zostały zmiany w użytkowaniu powierzchni w poszczególnych latach. Wykresy poniżej (rys. 2.2, 2.3 oraz 2.6) przedstawiają użytkowanie gruntów w Leżajsku wg stanu na początek 2009 roku.

Wrocław, 2010

Tabela 2.3 Użytkowanie gruntów na terenie miasta w okresie od 01.01.2007 r. do 01.01.2009 r. [dane SP]

Rok	Powierzchnia gminy [ha]	Użytki rolne [ha]							
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska	gr. rolne zabud.	grunty pod stawami	rowy	Razem
01.01.2007	2058	782,75	29,38	168,91	76,42	58,19	0,00	7,20	1122,85
01.01.2008	2058	781,56	29,11	168,63	76,63	58,10	0,00	7,20	1121,23
01.01.2009	2058	780,01	29,12	168,62	76,16	58,09	0,00	7,09	1119,09

Grunty leśne [ha]			Grunty pod wodami [ha]				Użytki ekologiczne [ha]	Nieużytki [ha]	Tereny różne [ha]
las	grunty zadrzewione i zakrzewione	Razem	morskimi wewnątrz.	powierzchn. słynącymi	powierzchn. stojącymi	Razem			
479,80	22,26	502,06	0,00	19,64	0,07	19,71	0,00	2,84	1,01
480,35	22,26	502,61	0,00	19,64	0,07	19,71	0,00	2,84	1,01
481,40	21,99	503,39	0,00	19,64	0,07	19,71	0,00	2,83	1,01

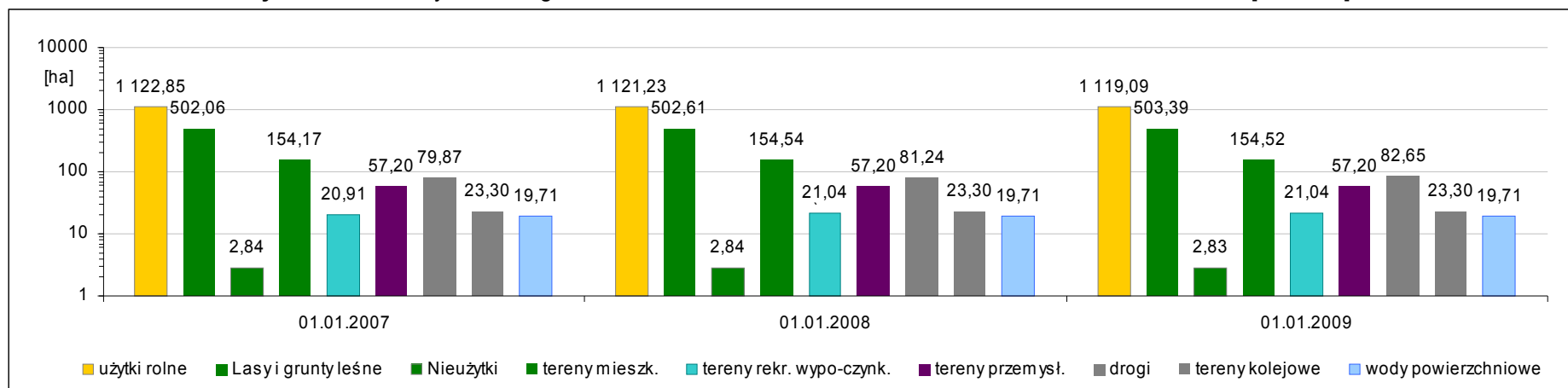
Grunty zabudowane i zurbanizowane [ha]									
tereny mieszk.	tereny przemysł.	inne tereny zabudow.	zurb. tereny niezabud.	tereny rekr. wypoczynk.	tereny komunikacyjne			użytki kopalne	Razem
					drogi	tereny kolejowe	inne		
154,17	57,20	70,15	1,77	20,91	79,87	23,30	2,17	0,00	409,53
154,54	57,20	69,33	1,77	21,04	81,24	23,30	2,17	0,00	410,59

Wrocław, 2010

154,52	57,20	69,32	1,77	21,04	82,65	23,30	2,17	0,00	411,98
--------	-------	-------	------	-------	-------	-------	------	------	--------

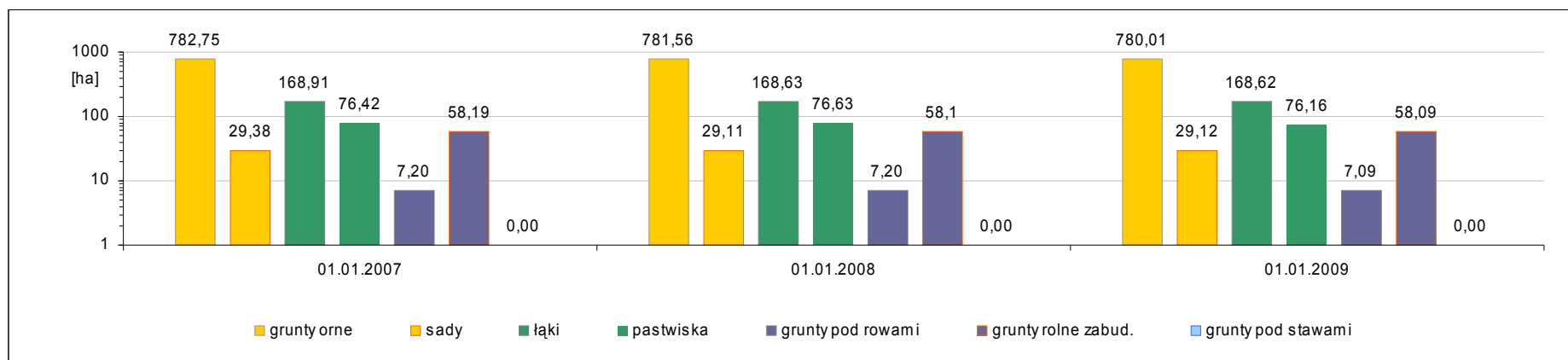
Wrocław, 2010

Rysunek 2.3 Użytkowanie gruntów na terenie miasta w okresie od 01.01.2007 r. do 01.01.2009 r. [dane SP]

Rysunek 2.4 Powierzchnia użytków rolnych i jej zmiany w okresie od 01.01.2007 r. do 01.01.2009 r. [dane SP]

Wrocław, 2010

Wrocław, 2010

Tabela 2.4 Zmiany w użytkowaniu gruntów na terenie Miasta Leżajska w latach 2007-2008 [dane SP]

Lata	Powierzchnia gminy [ha]	Użytki rolne [ha]							
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska	gr. rolne zabud.	grunty pod stawami	rowy	Razem
2007	0,00	-1,19	-0,27	-0,28	0,21	-0,09	0,00	0,00	-1,62
2008	0,00	-1,55	0,01	-0,01	-0,47	-0,01	0,00	-0,11	-2,14
Razem	0,00	-2,74	-0,26	-0,29	-0,26	-0,10	0,00	-0,11	-3,76

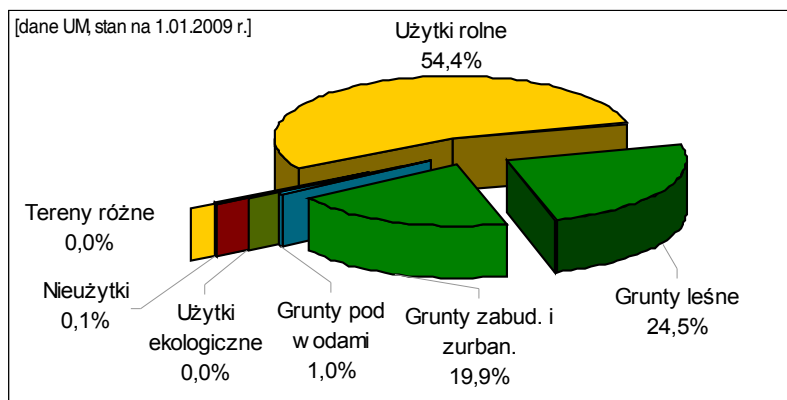
Grunty leśne [ha]			Grunty pod wodami [ha]				Użytki ekologiczne [ha]	Nieużytki [ha]	Tereny różne [ha]
lasy	grunty zadrzewione i zakrzewione	Razem	morskimi wewnątrz.	powierzchn. płynącymi	powierzchn. stojącymi	Razem			
0,55	0,00	0,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,05	-0,27	0,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00
1,60	-0,27	1,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00

Grunty zabudowane i zurbanizowane [ha]									
tereny mieszk.	tereny przemysł.	inne tereny zabudow.	zurb. tereny niezabud.	tereny rekr. wypoczynk.	tereny komunikacyjne			użytki kopalne	Razem
					drogi	tereny kolejowe	inne		
0,37	0,00	-0,82	0,00	0,13	1,37	0,00	0,00	0,00	1,06
-0,02	0,00	-0,01	0,00	0,00	1,41	0,00	0,00	0,00	1,39

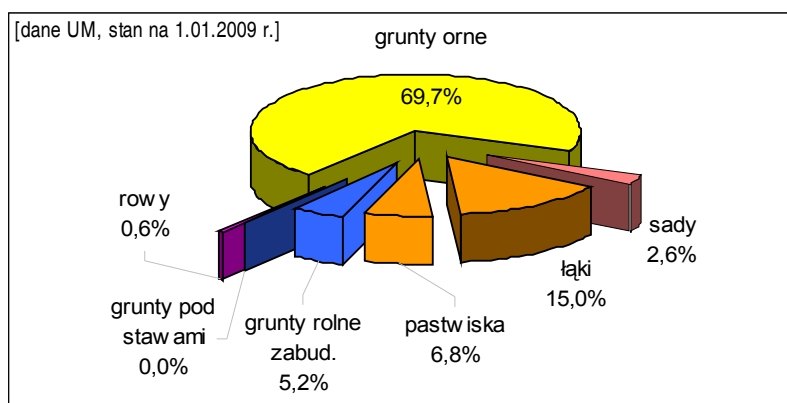
Wrocław, 2010

0,35	0,00	-0,83	0,00	0,13	2,78	0,00	0,00	0,00	2,45
------	------	-------	------	------	------	------	------	------	------

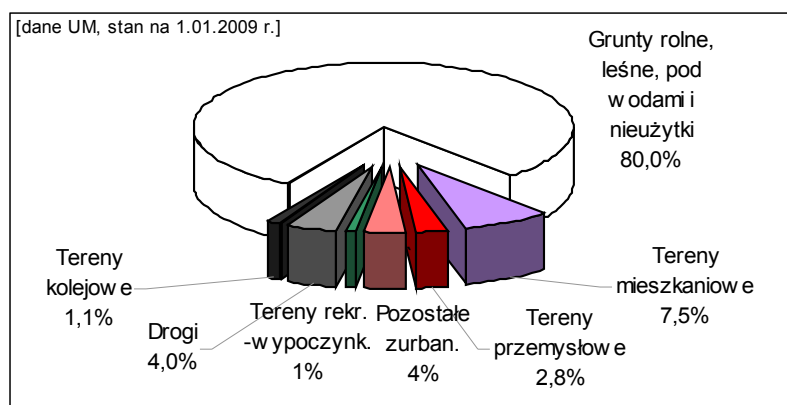
Rysunek 2.5 Struktura użytkowania gruntów, wg stanu na początek 2009 r. [dane SP]

Rysunek 2.6 Podział użytków rolnych, wg stanu na początek 2009 r. [dane SP]

Rysunek 2.7 Udział gruntów zurbanizowanych w całkowitej powierzchni miasta, wg stanu na początek 2009 r. [dane SP]

Jak wynika z przedstawionych danych, w okresie sprawozdawczym (styczeń 2007-styczeń 2009) największa zmiana dotyczyła arealu gruntów ornych, który zmniejszył się o 2,7 ha oraz powierzchni dróg, która wzrosła dokładnie o tyle samo. Ponadto powierzchnia lasów zwiększyła się o 1,6 ha. Przypadku pozostałych terenów nie zanotowano większych zmian. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli 2.3.

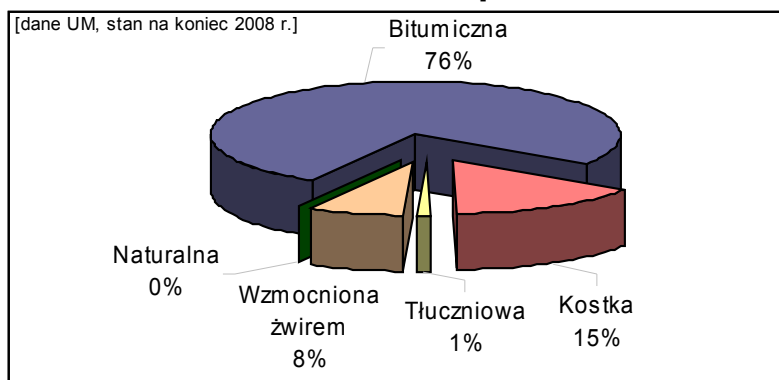
2.4 System transportowy

Przez miasto z północnego zachodu na południowy wschód przebiega droga krajowa nr 77 relacji Lipnik (Sandomierz) – Przemyśl. Jej stan techniczny oceniany jest na pograniczu zadowalającego (w zakresie kolein, stanu powierzchni oraz właściwości przeciwpoślizgowych) i niezadowalającego (stan spękań, równość podłużna). Wschodnią stroną miasta, niemal równoległe do drogi głównej przebiega linia kolejowa Przeworsk – Rozwadow. Wśród dróg wojewódzkich wymienić należy:

- drogę **877** Naklik – Leżajsk – Szklary (gm. Kuryłówka, gm. Leżajsk, m. Leżajsk - ul. Siedlanka, ul. Sanowa, ul. Słowackiego, ul. Rynek, ul. Rzeszowska)
- drogę **875** Mielec – Leżajsk (gm. Leżajsk, gm. Nowa Sarzyna, gm. Leżajsk, m. Leżajsk - ul. T. Michałka, od granicy miasta do drogi krajowej nr 77).

Łączna długość dróg gminnych w Leżajsku wynosi 30 045 km, z czego ponad 75% stanowią drogi o nawierzchni bitumicznej. Szczegółowy wykaz ulic miejskich posiadających kategorię dróg gminnych wg stanu na koniec 2008 roku przedstawia tabela 2.4.

Rysunek 2.8 Procentowy udział dróg gminnych o różnych rodzajach nawierzchni [dane UM, stan na koniec 2008 r.]

Do głównych problemów w mieście w zakresie sieci dróg i transportu publicznego należą:

- brak odpowiednich ulic przelotowych w mieście Leżajsku;
- bardzo zły stan techniczny dróg publicznych;
- niepełne wykorzystanie transportu kolejowego;
- brak obwodnicy dla miasta Leżajska
- brak ścieżek rowerowych;

Na najbliższe lata planowana jest realizacja projektu pn.: Modernizacja układu komunikacyjnego dróg miejskich w Leżajsku wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 877 Leżajsk - Naklik w obrębie węzła Leżajsk”. Projekt realizowany będzie w osi priorytetowej 2 – infrastruktura techniczna, działanie 2.1 – infrastruktura komunikacyjna, schemat C – drogi gminne. W 2009 r. Miasto uzyskało na ten cel dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Zadania tworzące projekt to:

1. Budowa drogi łączącej ul. Podolszyny z ul. Siedlanka.
2. Przebudowa ul. Borki (droga nr 00 04508R).
3. Przebudowa ul. Polnej (droga nr 00 04509R).

Wrocław, 2010

[illegible]

Wrocław, 2010

[illegible]

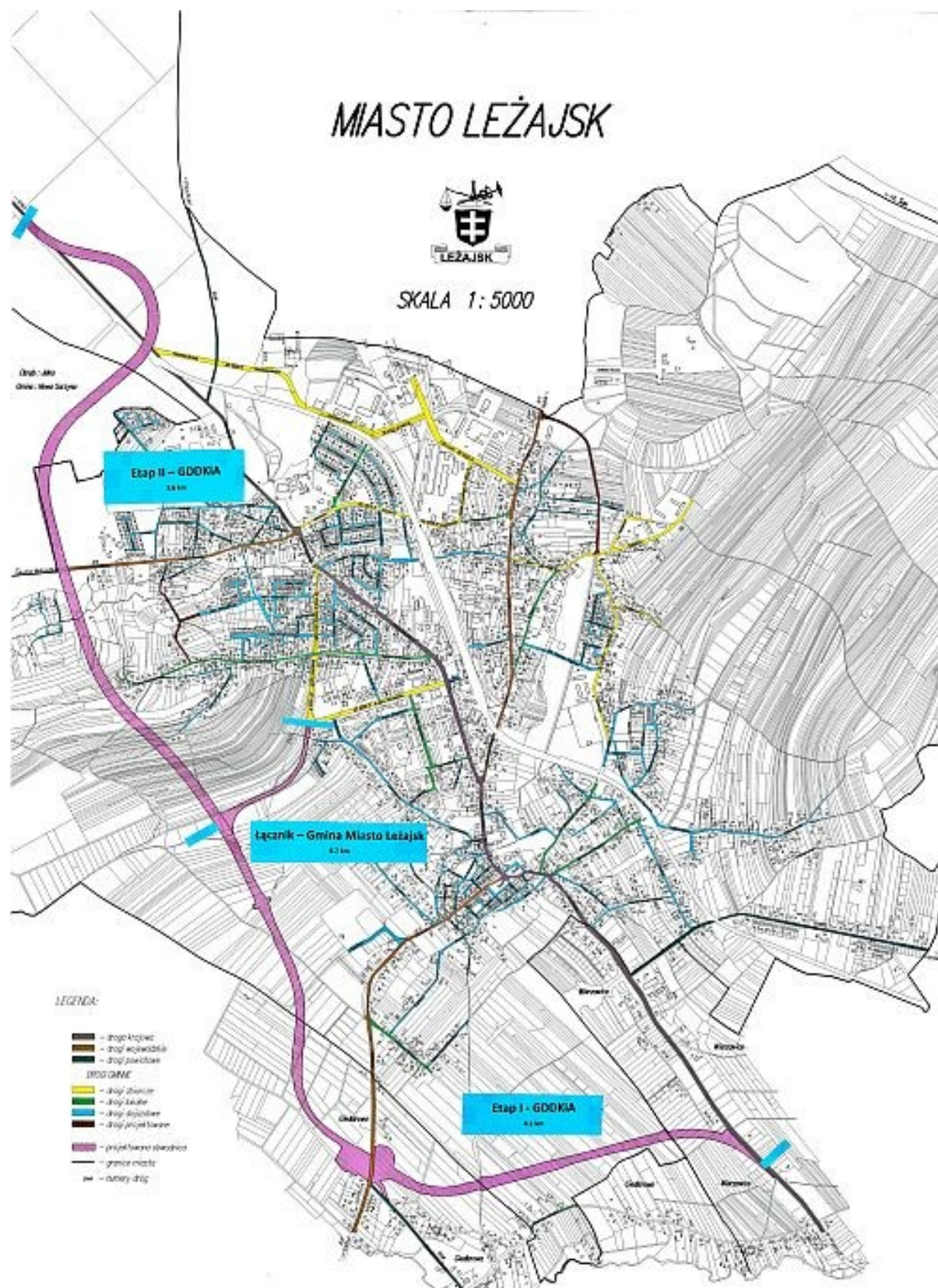
Wrocław, 2010

66	Wierzbowa	258	1341				258	1341								242	
67	W.Śląskiego	400	2744		400	2744										1600	
68	Wyspiańskiego	520	3120		520	3120										1436	
69	Witosa	617	3393		617	3393											
70	Zielona	945	3780								945	3780					
71	Zmuliska	575	3450		575	3450											
72	Żwirki i Wigury	238	1547		238	1547										560	
73	Razem	30045	155580		22556	120266	4596	22456	310	1340	2247	9307	0	0	3130	19704	0

Wrocław, 2010

Rysunek 2.9 Plan sytuacyjny planowanej obwodnicy Leżajska w ciągu drogi krajowej nr 77
[dane UM].

Wrocław, 2010

Wrocław, 2010

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przystępuje aktualnie do budowy obwodnicy Leżajska. Ostateczna wersja projektu składa się z dwóch etapów o łącznej długości ok. 7,7 km. Budowa pierwszego etapu o szacunkowym koszcie 72 mln złotych przewidziana jest na lata 2010 – 2012, a budowa drugiego etapu o przybliżonym koszcie 100 mln złotych - na lata 2012 – 2013. Inwestorem całego przedsięwzięcia jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. 28 grudnia 2009 r. Wojewoda Podkarpacki wydał pozwolenie na budowę pierwszego etapu obwodnicy, pod rygorem natychmiastowej wykonalności.

Pierwszy odcinek obwodnicy będzie zaczynał się po stronie południowej miasta Leżajska na skraju Lasu Wierzawickiego, pobiegnie na zachód w kierunku skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 877 Leżajsk – Łańcut i drogi do Grodziska (tu powstanie skrzyżowanie bezkolizyjne), dalej bieć będzie w kierunku wieży telekomunikacyjnej do przedłużenia ulicy Wł. Jagiełły i M. Curie-Skłodowskiej – łączna długość – 4,1 km.

Drugi etap obwodnicy zacznie się od zakończenia I etapu i pobiegnie w kierunku północnym, mijając po stronie zachodniej miasto i osiedla leśników oraz służby zdrowia, skrzyżuje się wiaduktem z torami PKP i połączy z drogą krajową nr 77. Cały węzeł drogowy łącznie z wiaduktem nad torami nazwany został węzłem „Las Klasztorny”. Z miasta do obwodnicy prowadził będzie łącznik od przedłużenia ulic M. Curie-Skłodowskiej i Władysława Jagiełły.

Inwestorem tego odcinka o długości około 700 metrów jest miasto. Podobnie jak GDDKiA miasto ma pozwolenie na budowę tego łącznika do obwodnicy. Miasto ogłosiło przetarg na wykonanie łącznika do obwodnicy.

2.5 Rolnictwo

Ponad połowa gruntów w mieście Leżajsku należy do użytków rolnych (54,4%). Obszar miasta cechuje duże zróżnicowanie gleb i ich rolniczej przydatności. Najwartościowsze gleby organiczne występują w południowo – wschodniej oraz północnej części miasta.

Gleby występujące w dolinie rzeki San zaliczane są do kompleksu „pszennego dobrego” i zajmują ok. 20% powierzchni gruntów ornych. Największą powierzchnię zajmują gleby kompleksu „żytniego bardzo dobrego”. Gleby wysokich klas bonitacyjnych, tj. II, III i IV stanowią 78% powierzchni użytków rolnych [11].

W produkcji roślinnej głównym kierunkiem gospodarczym są zboża i okopowe, a głównymi roślinami ziemniaki i warzywa. Pierwszeństwo tych upraw jest powiązane z rozwiniętym na terenie miasta Leżajska przemysłem przetwórstwa owocowo – warzywnego.

Wrocław, 2010

2.6 Przemysł

Na terenie Leżajska działa 1 462 podmiotów gospodarczych (stan na koniec 2008 r.), z czego 95,6% w sektorze prywatnym (wg GUS). Wśród nich jest ponad 80 zakładów produkcyjnych oraz ok. 1300 zajmujących się handlem i usługami.

Na obrzeżach Leżajska utworzona została specjalna strefa ekonomiczna Podstrefa SSE Euro-Park, ustanowiona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16.12.2003 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1.02.2007 r. w sprawie mieleckiej specjalnej strefy ekonomicznej tereny podstrefy w Leżajsku zostały zmienione. Obecnie w Leżajsku znajdują się 4 tereny wchodzące w skład SSE Euro-Park Mielec o łącznej powierzchni 10,24 ha, dając korzystne dla przedsiębiorców możliwości inwestowania. Na trzech terenach strefy w Leżajsku działają następujące firmy:

„NETKOM” Sp. z o.o., Leżajsk ul. Hutnicza 1, 37-300 Leżajsk

BMF Polska Sp. z o.o. (zbiorniki bezciśnieniowe i filtracyjne, filtry, silosy, przenośniki, konstrukcje stalowe)

„MP-STAL” Sp. z o.o. z siedzibą w Leżajsku, ul. Spółdzielcza 13b, 37-300 Leżajsk, Zakład - ul. Stanisława Boronia 2, tel. 017 242 05 50

F.H.U. „BOGI” Bogdan Pawłowski z siedzibą w Rzeszowie, ul. Piłsudskiego 34,

Przedsiębiorstwo Odzieżowe CONRES S.A. z siedzibą w Rzeszowie, ul. Rejtana 36, 35-959 Rzeszów; Zakład w Leżajsku: Przedsiębiorstwo Odzieżowe CONRES S.A. ul. Fabryczna 4, 37-300 Leżajsk,

Leżajsk jest ważnym ośrodkiem usługowym dla mieszkańców regionu. Dobrze rozwinięta jest również sieć handlowa:

- Sieci sklepów, supermarkety: Biedronka, Delikatesy Centrum, Lidl
- Centra Handlowe: "STILEX", "As"
- Sieć sklepów PSS

2.7 Turystyka i rekreacja

Leżajsk należy do najstarszych miast południowo-wschodniej Polski, które mogą poszczycić się ponad 600-letnią historią. Jako osada Leżajsk istniał już prawdopodobnie w XIII wieku. Początki miasta związane są z prasłowiańskim grodem, obok którego utworzono małą osadę. W 1397 r. królewska wieś Leżajsk otrzymała z rąk Władysława Jagiełły prawa miejskie, zaś w 1524 r. król Zygmunt I Stary przeniósł miasto znad Sanu w bardziej obronne miejsce. W wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 r. Leżajsk został włączony do monarchii austriackiej. Z powodu jego przygranicznego położenia nastąpił gospodarczy upadek miasta, z którego Leżajsk podniósł się dopiero po II wojnie światowej.

Ozdobą Leżajska są jego liczne zabytki: monumentalny zespół klasztorny oo. Bernardynów ze znanymi w całym świecie organami, półnorenesansowy kościół

Wrocław, 2010

parafialny, kirkut oraz dawny pałac Potockich. Zgodnie z wykazem dóbr kultury (dane UM), na terenie miasta Leżajska znajduje się 24 obiekty wpisane do rejestru zabytków:

Wrocław, 2010

1. Zespół Klasztorny OO. Bernardynów	A-18	13.11.1948 r.
2. Cerkiew par. gr-kat. i pozostałości ogrodzenia cerkwi	A-391	11.09.1971 r.
3. Zajazd ul. Mickiewicza 11 /d. nr 19/	A-257	22.04.1971 r.
4. Dom drewniany ul. Mickiewicza 41 /d. nr 45/	A-968	07.05.1976 r.
5. Dom murowany ul. Moniuszki 2,	A-1151	13.05.1985 r.
6. Dom murowany ul. Mickiewicza 44 /d. nr 52/,	A-1198	27.03.1990 r.
7. Dom drewniany ul. Mickiewicza 48 /d. nr 54/,	A-1143	07.09.1983 r.
8. Dom drewniany ul. Wyspiańskiego 7	A-1142	07.11.1983 r.
9. Dom ul. Słowackiego 2 /dworek drewniany/	A-1186	28.06.1988 r.
10. Bank Spółdzielczy ul. Mickiewicza 38 /murowany/	A-1205	15.09.1989 r.
11. Dwór starościński ul. Mickiewicza 20	A-1255	21.12.1992 r.
12. Dom ul. Rzeszowska 11 wł. Czesława i St. Dąbek	A-1253	10.04.1992 r.
13. Dawny pałac ul. Furgalskiego 4		
wł. Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP	A-1265	17.08.1993 r.
14. Kamienica Rynek 32 wł. Bronisława Płaza	A-1232	02.05.1991 r.
15. Cmentarz żydowski przy ul. Górnej	A-1228	10.05.1991 r.
16. Ratusz - ul. Rynek 1 wł. gmina Miasto Leżajsk	A-1275	25.01.1995 r.
17. Dom Plac Mariacki 1 wł. Zygmunt Szeliga	A-1280	29.03.1996 r.
18. Dom ul. Krótka 1 wł. Michał Pluta	A-2	15.04.1999 r.
19. Dom ul. Górna 23 wł. Michał Pluta	A-3	20.04.1999 r.
20. Budynek Plac Mariacki 2 wł. Zgromadzenia		
Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia	A-18	29.02.2000 r.
21. Zespół kościoła farnego w Leżajsku, ul. Rynek 35	A-72	30.06.2003 r.
22. Otoczenie zespołu kościoła i klasztoru OO. Bernardynów	A-95	16.07.2004 r.
23. Budynek Miejskiej Biblioteki Publicznej ul. Jarosławska 1 (dawny Dom Ludowy Ukraińskiego Towarzystwa „Proświta”)	A-212	30.03.2007 r.
24. Kamienica przy ul. Rzeszowskiej 14	A-244	16.11.2007 r.

Przez teren miasta biegną turystyczne szlaki rowerowe:

Leżajsk - Brzoza Królewska - Julin - Leżajsk (nieoznaczona). Trasa liczy około 40 km i prowadzi zarówno drogami asfaltowymi, jak i utwardzonymi drogami leśnymi.

Leżajsk - Julin (nieoznaczona). Trasa liczy około 40 km i prowadzi głównie drogami asfaltowymi.

Leżajsk - Ożanna - Wierzawice - Leżajsk (nieoznaczona). Trasa liczy około 30 km i prowadzi głównie drogami asfaltowymi.

Leżajsk - Podkudłacz - Julin - Leżajsk (nieoznaczona). Trasa liczy około 40 km i prowadzi zarówno drogami leśnymi jak i drogami asfaltowymi.

Do obiektów sportowo – rekreacyjnych na terenie miasta należą:

Wrocław, 2010

Basen kryty Leżajsk, ul. Jagiełły 2
Hala Sportowa przy ZSZ w Leżajsku, Leżajsk, ul. Mickiewicza 67
Kort Tenisowy, Leżajsk, ul. Mickiewicza 27 (SP 2)

Wrocław, 2010

2.8 Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Miasto Leżajsk zaopatruje się w wodę z 5-ciu studni głębinowych usytuowanych w różnych punktach miasta [14]. Są to trzy studnie o łącznej wydajności: $Q_{\max} h = 172,6 \text{ m}^3/\text{h}$, wchodzące w skład ujęcia „Na Stojadle”, studnie: „Baza” o wydajności $32,0 \text{ m}^3/\text{h}$ oraz studnia „Lipy” o wydajności ca $22,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Studnie S-II i S-III „Stojadło” stanowią podstawowe ujęcie wody dla miasta i są eksploatowane równocześnie, studnia S-I jest ujęciem awaryjnym. Pozostałe studnie również są eksploatowane i dostarczają wodę dla potrzeb MZK sp. z o.o. w Leżajsku.

Woda za studni pobierana jest pompami i tłoczona do sieci bez uzdatniania. Nadmiar wody gromadzony jest w zbiornikach wyrównawczych końcowych o pojemności $2 \times 1000 \text{ m}^3$ zlokalizowanych na wzgórzu, na południowo-zachodniej granicy miasta. Woda z ujęcia wyprowadzona jest magistralą o średnicy o 300 mm i rozprowadzona po obszarze miasta siecią w układzie pierścieniowo-rozdzielczym o średnicach $\varnothing 300 - 100 \text{ mm}$. Sieć wodociągowa znajduje się na około 95 % obszaru miasta. Aktualnie około 11 tys. mieszkańców obsługiwanych jest przez wodociąg komunalny. Sieć wodociągowa jest ogólnie w dobrym stanie technicznym, jedynie wodociąg w Rynku jest najstarszy i sugeruje się w przyszłości jego przebudowę. Istniejące ujęcia pokrywają zaopatrzenie miasta w wodę.

Tabela 2.6 Wykaz ujęć wód na terenie Gminy Miejskiej Leżajsk, wg danych SP, stan na koniec 2008 r.

L.p.	Nazwa ujęcia	Użytkownik	Stratygr ujętej warstwy wodonośnej	Zasoby ujęcia [m ³ /h]
1.	S-1z, S-2z, S-3, S-4, S-5, S-6, S-7, S-8	ZPOW HORTINO Leżajsk	Czwartorzęd	468,67
2.	S-1, S-2	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Leżajsku	b.d.	b.d.
3.	ujęcie na Stojadle (S-I, S-II, S-III)	Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku Sp. z o.o.	b.d.	164,3
4.	S-1 Lipy	Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku sp. z o. o.	Czwartorzęd	20,6
5.	S-2 Lipy	Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku Sp. z o.o.	Czwartorzęd	23
6.		Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Leżajsk Sp. z o.o.	Czwartorzęd	20
7.	S-1, S-II bis	Fabryka Maszyn w Leżajsku Sp. z o.o.	Czwartorzęd	30
8.	Baza MZK S-2	Miejski Zakład Komunalny Sp. z o.o.	Czwartorzęd	32

Rejon ujęć wód podziemnych położony jest bardzo blisko przemysłowej części miasta i gminy Leżajsk, w pobliżu terenów wchodzących w skład parku przemysłowego „Stare Miasto – Park”. Działa tutaj większość zakładów przemysłowych Leżajska, do których należą: Zakłady Przemysłu Owocowo – Warzywnego „Hortino”, Zakłady Piwowarskie, Fabryka Maszyn. Po zakończeniu postępowania w sprawie ustanowienia stref ochronnych dla ujęć MZK i browaru przewiduje się, że w nowo powstałym parku przemysłowym rozpocznie działalność kilka firm. W najbliższym sąsiedztwie ujęć zlokalizowane są również

Wrocław, 2010

obszary zabudowy mieszkalnej, pola uprawne, łąki, lasy i tereny zadrzewione, w tym rezerwat „Las Klasztorny”.

Do potencjalnych ognisk zanieczyszczeń, znajdujących się w obrębie wyznaczonych obszarów spływu wód podziemnych, zalicza się stacja paliw zlokalizowana na terenie byłej bazy transportowej PKS, stacja paliw przy drodze prowadzącej do Szpitala Powiatowego oraz składowisko popiołów ciepłowni ZPOW „Hortino” obsługującej miasto Leżajsk. Obie stacje paliw spełniają wymogi przepisów dotyczących ochrony środowiska i są w odpowiedni sposób zabezpieczone przed niekontrolowanym wyciekami paliw do gruntu. Składowisko popiołów ma obecnie wybetonowane podłoże, które utrudnia przedostawanie się odcieków do gruntu i wód podziemnych. Do zagrożeń można zaliczyć także linię kolejową, która w ekstremalnej sytuacji katastrofy kolejowej może stać się przyczyną skażenia szkodliwymi substancjami chemicznymi. Ponadto stan infrastruktury kanalizacyjnej na terenach zurbanizowanych w rejonie wytypowanych ujęć nie daje pełnej ochrony dla jakości wód podziemnych.

Niekorzystne dla stanu jakościowego i ilościowego wód podziemnych w rejonie Leżajsk, jest zbyt duże zagęszczenie studni przy występującej nadmiernej i jednocześnie długotrwałej eksploatacji. W wyniku stosowania nieodpowiedniej metodyki dokumentowania zasobów, nie uwzględniającej współdziałania studni, przyjęto zawyżone wartości zasobów eksploatacyjnych. Wydane na ich podstawie decyzje o pozwoleniach wodnoprawnych dopuszczają do zbyt intensywnej eksploatacji, co z reguły skutkuje uruchomieniem niekorzystnych procesów geochemicznych i zmianami jakości wody.

Istnieje ekspertyza Hydrogeologiczna dla zbiornika 425 (opracowana na zlecenie Gminy Leżajsk, gdzie zawarte są informacje dot. zagrożeń dla wód podziemnych i ich eliminowania, lecz jest to ekspertyza, która nie jest ogólnie dostępna (można z niej skorzystać odpłatnie na terenie UG).

Strefy ochronne ujęć wód

Działania w kierunku ochrony zasobów wód podziemnych wytypowanych ujęć koncentrowały się głównie wokół ustanowienia stref ochronnych. Zgodnie z opracowaną przez Państwowy Instytut Geologiczny w marcu 2009 r. „*Analizą uwarunkowań dla prowadzenia skutecznej ochrony zasobów wodnych ujęć wód podziemnych zbiorowego zaopatrzenia, po zniesieniu obowiązku ustanawiania stref ochronnych*” [36], wszystkie projekty stref ochronnych ujęć browaru i MZK zostały opracowane w sposób zbyt uproszczony, nie uwzględniający całej złożoności problematyki stref ochronnych w rejonie Leżajsk. Jednym z podstawowych błędów jest dokumentowanie stref ochronnych odrębnie dla każdego ujęcia, co skutkuje nakładaniem się na siebie obu stref. Ochrona zasobów ujęć powinna być w tym przypadku potraktowana kompleksowo. Należy opracować jeden projekt dla wszystkich sąsiadujących i współdziałających ze sobą ujęć.

Zarówno ustanowione jak i proponowane w projektach strefy dla ujęć browaru i MZK, łącznie z ograniczeniami, nie gwarantują skutecznej ochrony zasobów wód podziemnych. Ich zasięg i powierzchnie z pewnością byłyby zdecydowanie większe po zastosowaniu odpowiedniej metodyki dokumentowania. Brak jest rzetelnej, opartej na aktualnym stanie wiedzy szczegółowej analizy podatności poziomu wodonośnego na zanieczyszczenia oraz szczegółowego kartowania sozologicznego, warunkujących przedstawienie odpowiednich propozycji zakazów i nakazów. W procedurze ustanawiania stref ochronnych, sprawa

Wrocław, 2010

dokumentowania zasobów eksploatacyjnych oraz stref jest banalizowana przez dokumentatorów, którzy wykonując swoją pracę odnoszą się do mało precyzyjnych przepisów prawa w tym zakresie. Obowiązujące prawo dotyczące stref jest zbyt ogólne i nie wymusza na właścicielach ujęć, dokumentatorach oraz administracji publicznej odpowiedniej jakości prac dla ochrony wód podziemnych. Przepisy prawa, mające z natury charakter ogólny, w tym wypadku powinny być bardziej precyzyjne.

Obecnie trwa procedura ustanawiania stref w zmienionych granicach i ze zmienionymi ograniczeniami. Działania prowadzone są w kierunku ponownego udokumentowania zasobów eksploatacyjnych oraz ponownego opracowania projektu stref ochronnych. Brak jest jednak kompleksowego podejścia do problemu i opracowania programu obejmującego wszystkie aspekty związane z ochroną wód podziemnych.

Odprowadzanie ścieków

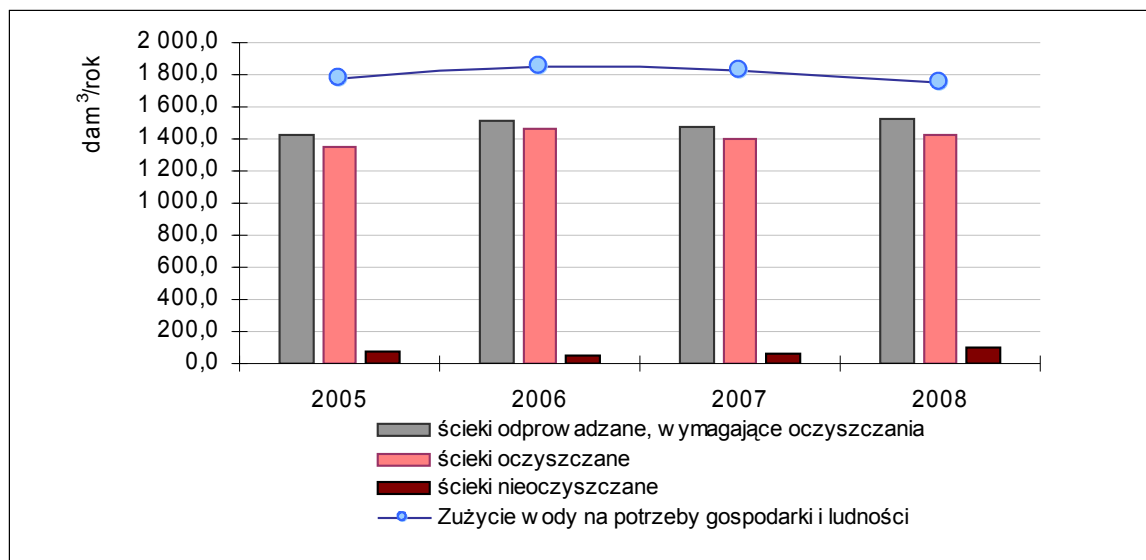
Miasto posiada oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną z usuwaniem biogenów usytuowaną we wschodniej części, w kierunku rzeki San. Oczyszczalnia została zmodernizowana i rozbudowana do przepustowości hydraulicznej $Q_{\text{śrd}} = 11\,500 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{maxd}} = 14\,000 \text{ m}^3/\text{d}$. Przyjmuje ścieki bytowo – gospodarcze z terenów zabudowy mieszkaniowej i użyteczności publicznej, oraz ścieki przemysłowe z dzielnicy przemysłowej. Ze względu na konieczność zapewnienia zgodnej z obowiązującymi normami jakości ścieków konieczna jest rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków m.in. wprowadzenie nowej technologii oczyszczania ścieków.

Proces technologiczny polega na oczyszczaniu mechanicznym w osadniku Imhoffa oraz na dwustopniowym oczyszczaniu biologicznym (I-stopnia - złoża zraszane, II-go stopnia – komory osadu czynnego). Oczyszczane ścieki zrzucane są do rzeki San. Ścieki na oczyszczalnię doprowadzone są kolektorem o średnicy $\varnothing 1,20\text{m}$, przy czym ścieki z zakładów przemysłowych odprowadzane są kolektorem o średnicy $\varnothing 0,80\text{m}$, zaś ścieki bytowo - gospodarcze odprowadzane są kolektorem o średnicy $\varnothing 0,60\text{m}$. Do kolektorów głównych włączona jest sieć kanałów drugorzędnych – odprowadzających ścieki z całego obszaru zainwestowanego. Południowo-wschodnia część miasta obsługiwana jest poprzez przepompownię ścieków. Sieć kanalizacji sanitarnej jest w dobrym stanie technicznym, z wyjątkiem kanałów w Rynku, gdzie w przewiduje się przebudowę.

Poniższa tabela 2.6 prezentuje szczegółowe dane na temat gospodarki wodno – ściekowej w Leżajsku. W tabeli przedstawiona jest wielkość zużycia wody oraz ilość i jakość odprowadzanych ścieków, za okres 2005 – 2008 r., na podstawie danych udostępnionych przez GUS. Na przestrzeni ostatnich 3 lat maleje zużycie wody, natomiast rośnie nieznacznie ilość odprowadzanych ścieków. Nadal niekorzystny jest stosunek zużycia wody do ilości odprowadzanych ścieków, a także ogólny bilans ilości ścieków wymagających oczyszczenia do ścieków poddanych procesom oczyszczania.

Rysunek 2.10 Zużycie wody a ilość odprowadzanych ścieków w okresie 2005 – 2008 r., wg GUS.

Wrocław, 2010

Wrocław, 2010

Tabela 2.7 Charakterystyka zbiorcza gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Miejskiej Leżajsk, w okresie 2005 – 2008, wg GUS

	J. m.	2005	2006	2007	2008
URZĄDZENIA SIECIOWE					
Wodociągi					
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	42,6	50,6	50,6	50,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 642	1 840	1 852	1 877
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	354,7	344,6	360,3	352,7
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	12 895	12 930	12 852	12 850
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	12 895	12 930	12 852	12 850
Kanalizacja					
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	43,1	45,1	45,1	45,1
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 592	1 646	1 659	1 684
ścieki odprowadzone	dam3	1 345,8	1 464,7	1 411,5	1 431,1
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	12 596	12 590	12 515	12 515
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	12 596	12 590	12 515	12 515
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności					
wodociąg	%	90,2	90,6	90,7	90,7
kanalizacja	%	88,1	88,2	88,3	88,3
Sieć rozdzielcza na 100 km²					
sieć wodociągowa	km	206,7	245,8	245,8	245,9
sieć kanalizacyjna	km	209,1	219,0	219,0	219,1
KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW					
Obiekty komunalne					
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	1	1	1	1

Wrocław, 2010

Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu					
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	m3/dobę	14 000	14 000	14 000	14 000
Równoważna liczba mieszkańców					
ogółem	osoba	185 450	185 450	185 450	185 450
Ścieki oczyszczane					
odprowadzane ogółem	dam3/rok	1 345,8	1 464,7	1 411,5	1 431,1
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam3/rok	2 078	2 004	1 913	2 100
oczyszczane razem	dam3/rok	1 346	1 465	1 405	1 431
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3/rok	1 346	1 465	1 405	1 431
oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	100,0	100,0	99,5	100,0
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnię wg lokalizacji					
ogółem	osoba	-	14 267	14 176	14 166
w miastach	osoba	-	14 267	14 176	14 166
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnię					
ogółem	osoba	14 154	14 267	14 176	14 166
z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	14 154	14 267	14 176	14 166
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu					
BZT5	kg/rok	19 949	20 561	24 583	20 958
ChZT	kg/rok	121 563	115 931	130 239	103 992
zawiesina	kg/rok	49 041	46 493	43 369	37 632
azot ogólny	kg/rok	23 170	23 988	22 727	18 123
fosfor ogólny	kg/rok	2 348	2 345	2 009	1 573
Osady wytworzone w ciągu roku					
ogółem	t	891	944	1 026	1 038
stosowane w rolnictwie	t	0	0	255	191
PRZEMYSŁOWE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW					
Gospodarka wodno-ściekowa w przemyśle					
zakłady zużywające wodę ogółem	ob.	5	-	-	-
zakłady zużywające wodę odprowadzające ścieki wymagające oczyszczenia bezpośrednio do wód lub do ziemi	ob.	2	-	-	-

Wrocław, 2010

zużycie wody na potrzeby przemysłu	dam3	1 341	1 418	1 386	1 331
pobór wód podziemnych	dam3	1 402	1 484	1 446	1 420
zakup wody razem	dam3	1	1	1	1
Przemysłowe oczyszczanie ścieków					
ścieki odprowadzone ogółem	dam3	989	1 097	1 040	1 023
ścieki odprowadzone do sieci kanalizacyjnej	dam3	913	1 043	978	928
ścieki odprowadzane bezpośrednio do wód lub do ziemi	dam3	76	54	62	95
ścieki wymagające oczyszczania ze ścieków odprowadzonych bezpośrednio do wód lub do ziemi	dam3	76	54	62	95
ścieki nieoczyszczane	dam3	76	54	62	95
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzonych do wód lub do ziemi					
zawiesina	kg/rok	0	0	0	2 408
Osady z przemysłowych oczyszczalni ścieków					
ogółem	t	24	90	57	33
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	t	24	90	57	33
ZUŻYCIE WODY I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW					
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności					
ogółem	dam3/rok	1 770,4	1 847,3	1 829,6	1 754,0
przemysł	dam3/rok	1 341	1 418	1 386	1 331
eksploatacja sieci wodociągowej	dam3/rok	429,4	429,3	443,6	423,0
gospodarstwa domowe	dam3/rok	354,7	344,6	360,3	352,7
Komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków					
oczyszczalnie					
ogółem	ob.	1	1	1	1
z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	1	1	1	1
przepustowość					
ogółem	m3/dobę	14 000	14 000	14 000	14 000
z podwyższonym usuwaniem biogenów	m3/dobę	14 000	14 000	14 000	14 000
ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków miejskich i wiejskich					
ogółem	osoba	14 154	14 267	14 176	14 166

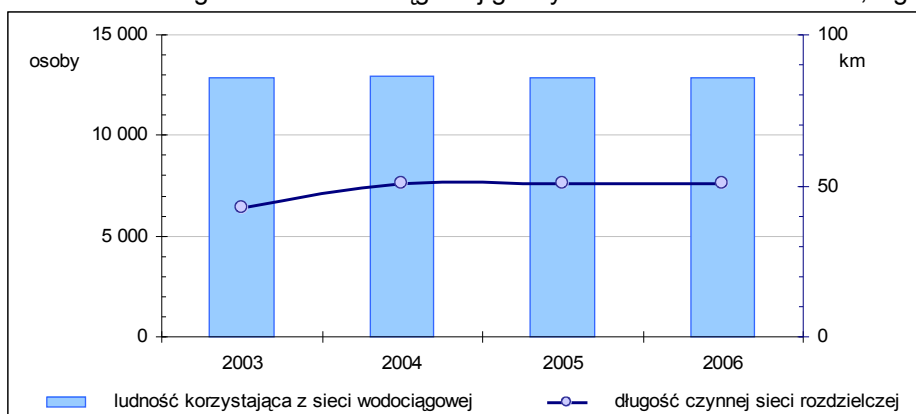
Wrocław, 2010

z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	14 154	14 267	14 176	14 166
Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM					
ogółem	osoba	185 450	185 450	185 450	185 450
Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi					
ogółem	dam3	1 421,8	1 518,7	1 473,5	1 526,1
oczyszczane razem	dam3	1 346	1 465	1 405	1 431
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3	1 346	1 465	1 405	1 431
nieoczyszczane razem	dam3	75,8	53,7	68,5	95,1
nieoczyszczane odprowadzane z zakładów przemysłowych	dam3	76	54	62	95
nieoczyszczane odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	-0,2	0,0	6,5	0,1
oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczania	%	94,7	96,5	95,4	93,8

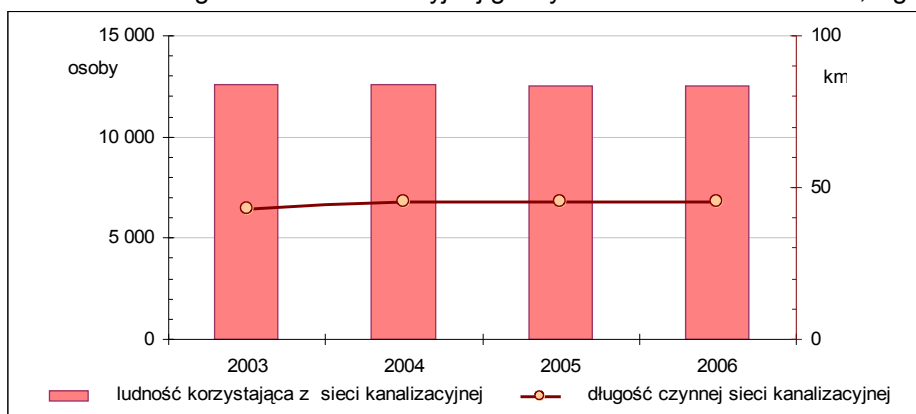
Wrocław, 2010

Na wykresach poniżej pokazano stosunek długości sieci wodociągowej oraz liczby korzystającej z niej ludności, do długości czynnej sieci kanalizacyjnej, wraz liczbą jej użytkowników. Jak wynika z przedstawionych danych, w stosunku do długości sieci wodociągowej, długość sieci kanalizacyjnej w Leżajsku jest porównywalna, co oznacza, że miasto jest skanalizowane w stopniu wystarczającym. W porównaniu do liczby ludności korzystającej z wodociągów, liczba osób podłączonych do sieci kanalizacyjnej jest niższa o zaledwie 2,5%.

Rysunek 2.11 Długość sieci wodociągowej gminy w okresie 2005 – 2008 r., wg GUS

Rysunek 2.12 Długość sieci kanalizacyjnej gminy w okresie 2005 – 2008 r., wg GUS

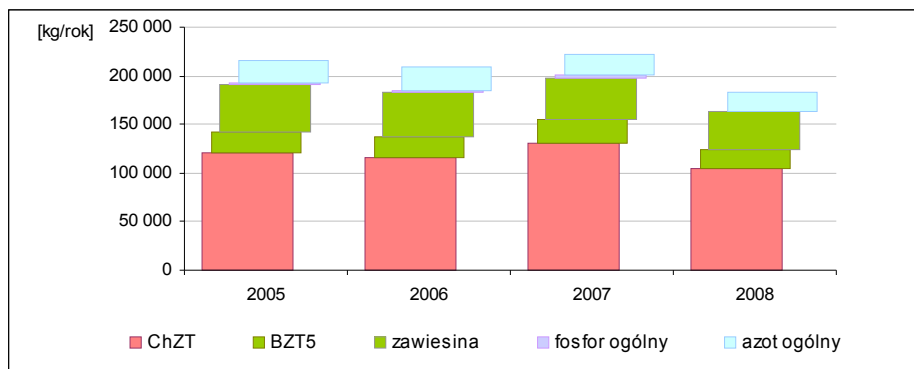

Jakość ścieków po oczyszczeniu

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez GUS (tabela 2.6) w okresie 2005-2008 nastąpił niewielki wzrost wielkości wskaźnika tlenowego ChZT, lecz pozostałe parametry nie zmieniły, co może świadczyć o dobrej efektywności procesów oczyszczania.

Rysunek 2.13 Jakość ścieków komunalnych po oczyszczeniu w latach 2003 – 2007 r., wg GUS.

Wrocław, 2010

2.9 Zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz

Zaopatrzenie w energię ciepłą.

Miasto Leżajsk nie jest całkowicie uciepłownione. Sieci ciepłne zdalaczynne znajdują się na terenie dzielnicy przemysłowo-składowej oraz na osiedlu budownictwa wielorodzinnego. Pozostała część miasta, między innymi Śródmieście i osiedla budownictwa jednorodzinnego są zasilane w energię ciepłą z kotłowni lokalnych węglowych, gazowych lub olejowych.

Dostawa energii cieplnej dla m. Leżajska oparta jest na zakupie ciepła z ciepłowni ZPOW „Hortino”, w której zainstalowane są cztery kotły parowe OR-16 opalane miałem węglowym i dwa kotły parowe gazowo-olejowe oraz wymienniki para – woda dla potrzeb centralnego ogrzewania o mocy ok. 15 MW. Z kotłowni wyprowadzona jest magistralna sieć ciepła 2 Ø 300 mm o parametrach czynnika grzejącego 150°/70°C, która dochodzi do dwu wymiennikowni Nr 1 i Nr 2 usytuowanych na terenie osiedla budownictwa wielorodzinnego Spółdzielni Mieszkaniowej (przy ul. Śniadeckich i Kołataja). Z wymiennikowni wyprowadzona jest sieć o niskich parametrach i średnicach 2 Ø 200 mm; 2 Ø 150 mm i 2 Ø 100mm.

Sieć magistralna wykonana jest w części jako napowietrzna a w części w kanale podziemnym w izolacji z wełny mineralnej i osłon z blachy. Sieć rozdzielcza wykonana jest w części z rur preizolowanych a w części w systemie tradycyjnym. W około 80% sieć ciepłownicza jest w dobrym stanie technicznym; nowe odcinki lub po przebudowie wykonane są jako sieć preizolowana.

Ilość ciepła pobierana przez miasto wynosi około 15,00 MW, zaś rezerwy w sieci wynoszą około 100% (możliwy jest pobór ciepła w ilości około 35 MW) [14]. Ponadto Miejski Zakład Komunalny Spółka z o.o. w Leżajsku na potrzeby własne eksploatuje:

- kotłownię w budynku administracyjnym MZK przy ul. Zwirki i Wigury (zainstalowany 1 kocioł gazowy Viessman o mocy 80 kW)
- kotłownię w budynku Bazy MZK przy ul. Podolszyny (1 kocioł Eca IV 1 kocioł KZ-5 o łącznej mocy 240 kW)
- kotłownię Oczyszczalni Ścieków (2 kotły RSW-200 o łącznej mocy 470 kW)

Wrocław, 2010

Zaopatrzenie w gaz

Po zachodniej stronie miasta Leżajska przebiegają dwa gazociągi wysokiego ciśnienia o średnicach [14]:

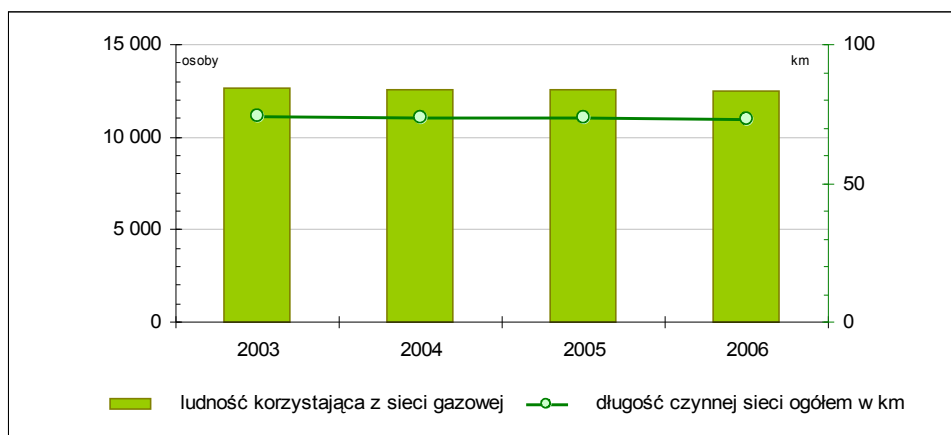
- ø 700 mm i ciśnieniu nominalnym CN 5,5 MPa
- ø 300 mm i ciśnieniu nominalnym CN 2,7 MPa

Głównym punktem zasilającym miasto w gaz ziemny jest stacja redukcyjno – pomiarowa

I stopnia przepływowa o nominalnej przepustowości około 3000 Nm³/h, usytuowana po zachodniej stronie miasta (przedłużenie ul. Sandomierskiej). Zasilana jest ona gazem ziemnym z gazociągu wysokoprężnego ø 300 mm poprzez odgałęzienie ø 65 mm CN 2,7 MPa. Ze stacji gazowej wyprowadzona jest sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia.

Miasto zgazyfikowane jest techniką niskiego ciśnienia. Sieci o średnicach ø 350 mm do 100 mm dostarczają gaz ziemny do zabudowy mieszkaniowej, oraz obiektów użyteczności publicznej dla prawie całego miasta, bez budownictwa w części południowej – ulica Lipy. Część południowa miasta zaopatruje się w gaz ziemny poprzez stację gazową redukcyjną II stopnia o przepustowości 600 Nm³/h usytuowaną przy ul. Jarosławskiej, zasilaną gazociągiem średniego ciśnienia ø 100 mm wychodzącym ze stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia. Pod koniec lat 90-tych została wybudowana nowa stacja redukcyjno-pomiarowa gazu I-go stopnia w Jelnej o przepustowości 3000 Nm³/h (docelowo – 12 000 Nm³/h) oraz wyprowadzony z niej gazociąg średnioprężny zasilający w gaz dzielnicę przemysłową i szpital powiatowy.

Tabela 2.8 Charakterystyka sieci gazowej na terenie Leżajska [GUS]

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Miasto zasilane jest z dwóch źródeł napięcia: stacji redukcyjnej 110 /15 kV Leżajsk I, przy ulicy Polnej oraz 110 /15 kV Leżajsk II (Siedlanka). Stacja przy ul. Polnej zasilana jest

Wrocław, 2010

linią 110 kV, która stanowi odczep od linii Widelka – Siedlanka. Na stacji zainstalowany jest transformator 16/16 MVA i rozdzielnia sieciowa 20 polowa. Obciążenie w szczycie wieczornym miasta według „doby pomiarowej” z grudnia 1997 roku waha się w granicach 8,0 – 8,5 MVA. Stacja zasilą głównie odbiory komunalne, zlokalizowane w centralnej i południowej części miasta i jest źródłem napięcia dla linii magistralnych, wyprowadzonych z niej w kierunku: Giedlarowej, Sieniawy, Leżajska II.

Stacja Leżajsk II powiązana jest od północy linią 110 kV ze stacją w Nowej Sarzynie, od wschodu z terenem byłego województwa przemyskiego (GPZ Sieniawa), od południa ze stacją Leżajsk I. Zainstalowane na stacji transformatory mają moc 2x16/16 MVA. Jest to głównie stacja przemysłowa, z której zasilane są zakłady przemysłowe zlokalizowane w północnej części miasta. Stacja jest źródłem zasilania dla linii magistralnych w kierunku: Nowej Sarzyny, Rudnika, Ożanny, Sieniawy. Obciążenie GPZ w szczycie wieczornym miasta wynosiło podobnie jak w GPZ-cie Leżajsk I około 8 – 8,5 MVA.

Sieć rozdzielcza miasta jest kablowa w centrum i na większych osiedlach mieszkaniowych, pracuje poprzez stacje wolnostojące i wbudowane w obiekty kubaturowe. Na obrzeżach miasta i w terenach o niskiej intensywności zabudowy, energia doprowadzana jest do odbiorców liniami napowietrznymi poprzez stacje transformatorowe napowietrzne. Istniejący układ rozdzielczy pokrywa w pełni zapotrzebowanie na energię elektryczną odbiorców komunalnych, usług i przemysłu.

Wrocław, 2010

3. ANALIZA STANU AKTUALNEGO ŚRODOWISKA

3.1 Gleby i ich przeobrażenie

W środkowej części województwa podkarpackiego, w dolinach rzek koncentrują się gleby najwyższych klas botanicznych I-IV, objęte ochroną. Są to mady i czarnoziemy wytworzone z lessów. W obrębie doliny Wisłoka występują różnego rodzaju mady, a w zagłębieniach i starorzeczach gleby typu bagiennego. Gleby w dolinie Sanu i jego dopływów są pochodzenia aluwialnego. Są to mady mocne i średnio mocne o składzie o składzie mechanicznym glin średnich i ciężkich pylastych, a także ilów pylastych.

Część wschodnia miasta należy do Doliny Dolnego Sanu a zachodnia Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Występujące na obszarze miasta gleby powstały z piasków i mad rzecznych oraz glin wodno-lodowcowych. Są to gleby brunatne kwaśne i wylugowane oraz właściwe bielcowe i pseudobielcowe, mady, czarne ziemie zdegradowane, torfowo-mułowe, murszowate [11]. Najlepsze gleby zaliczono do II, III i IV klasy użytków orných. Gleby klasy V i VI występują lokalnie na zboczach dolin, wzdłuż lasów. Użytki zielone drobne i słabe związane są przede wszystkim z doliną rzeki i obniżeniami terenu.

Jakość gleb użytkowanych rolniczo

Na jakość gleb negatywny wpływ mają zanieczyszczenia antropogeniczne ze źródeł punktowych i obszarowych, takich jak: produkcja rolnicza i nawożenie gleb, emisja gazów i pyłów z przemysłu i motoryzacji oraz sytuacje awaryjne, powodujące lokalną emisję zanieczyszczeń fizycznych i chemicznych. Ocena jakości gleb użytkowanych rolniczo przeprowadzana jest w cyklach 5-letnich przez IUNG Puławy oraz w ramach badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą z siedzibą w Rzeszowie. Badania i późniejsza ocena jakości gleb przeprowadzana jest w podziale na powiaty.

Zakwaszenie gleb jest powszechnym procesem naturalnym potęgowanym przez czynniki antropogeniczne. Powodem zakwaszenia gleby są: procesy geologiczne i glebotwórcze zachodzące w glebie, ubytki wapnia i innych jonów zasadowych z gleby wskutek ich wymywania, pobieranie wapnia przez rośliny, działanie nawozów fizjologicznie kwaśnych, działanie różnego rodzaju kwaśnych opadów przemysłowych, niektóre procesy naturalne zachodzące w glebie. Znaczący wpływ na zakwaszenie gleb ma działalność człowieka i to zarówno w aspekcie działania „pozytywnego” poprzez regulowanie odczynu na drodze wapnowania gleb jak i „negatywnego”, poprzez zwiększanie kwasowości. Odczyn gleb wyrażany jest w jednostkach pH. Zgodnie z Polską Normą wyróżnia się pięć przedziałów odczynu:

- bardzo kwaśny	< 4,5
- kwaśny	4,6 – 5,5
- lekko kwaśny	5,6 – 6,5
- obojętny	6,6 – 7,2
- zasadowy	> 7,3

Wrocław, 2010

O stanie zakwaszenia gleb informuje procentowy udział poszczególnych klas odczynu. Odczyn stanowi pierwsze z podstawowych kryteriów określających potrzeby wapnowania. Potrzeby wapnowania są natomiast bezpośrednią wskazówką ilościowego stosowania nawozów wapniowych.

Wrocław, 2010

Stan gleb w mieście jest na ogół dobry [11]. Oddziaływanie przemysłu nie powoduje daleko idących zmian w naturalnych właściwościach fizyko-chemicznych gleby. Stopień zanieczyszczenia chemicznego gleb jest niewielki, nie stwierdza się znaczącego wpływu emisji przemysłowych na poziom zawartości metali ciężkich i aktywność promieniotwórczą w glebie. Zanieczyszczenia mają jedynie charakter punktowy (emisja zakładów przemysłowych) i liniowy (wzdłuż tras komunikacyjnych o znacznym natężeniu ruchu - droga krajowa nr 77).

Przeciwdziałanie erozji

Polityka ochrony gleb powinna uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Lesistość Gminy Miejskiej Leżajsk jest dość wysoka i wynosi 23,4%, wg GUS na koniec 2008r. Jednak częściowy brak drzew i zadrzewień śródpolnych na obszarach użytkowanych rolniczo ułatwia cyrkulację powietrza, powodując wzrost siły i prędkości wiatru, a w konsekwencji – wzrost natężenia erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne jest stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną.

Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych powinny być zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy zrekompensować ich brak nasadzeniami w odpowiednich miejscach.

3.2 Zasoby i eksploatacja kopalin

Budowa geologiczna

Pod względem geologicznym obszar miasta leży w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego, które jest rozległym obniżeniem tektonicznym o typowych cechach rowu przedgórskiego, wypełnionym formacją ilastą wieku miocenńskiego. W pewnej części ma ono charakter asymetrycznego rowu tektonicznego zwanego Bramą Krakowską. Dno Zapadliska Przedkarpackiego, schodzące uskokami pod górotwór karpacki wypełnione było w miocenie osadami morskimi, które stanowią obecnie podłoże geologiczne całej Kotliny Sandomierskiej. Wraz z wynoszeniem Karpat podnoszony był również jej obszar, który następnie erodowany był przez wody wycinające głębokie rynny, zasypywane następnie materiałem pochodzącym z gór. Kierunek odpływu wód był wyraźnie ku wschodowi.

Przed okresem zlodowacenia krakowskiego funkcjonowała na odcinku Dębica – Łańcut Rynna Podkarpacka, pogłębiana następnie dzięki niższej bazie erozyjnej Wisły. Łądołód zdarł utwory staroczwartorzędowe, a następnie w czasie recesji wody fluwioglacjalne zasypywały osadami pagóry morenowe (np. na obrzeżach Wysoczyzny

Wrocław, 2010

Kolbuszowskiej). Na wznoszących się ponad dnem dolin pagórach oraz na wyższych terasach osadzał się less. Jego pokrywy można spotkać m.in. na Wysoczyźnie Tarnogrodzkiej i w okolicach Leżajska. Tam też, oraz w innych miejscach, np. w niektórych dolinach, utworzyły się ciągi wydymowe przewiewane w kierunku wschodnim.

Wkraczający w holocen las, spowodował podniesienie się wód gruntowych i unieruchomienie wydym a także zatorfieni płytkich dolinek. Natomiast stopniowe wylesienie obszaru w ostatnich tysiącletniach spowodowało akumulację mady, a Wisła spychana jest nadal w kierunku północy, podcinając krawędź Wyżyny, a tym samym rozszerzając zasięg samej Kotliny, która stanowi formę erozyjną. Fazy erozji i akumulacji były związane raczej z ruchami tektonicznymi, a jej nachylenie w kierunku północnym było wynikiem działania karpackich dopływów Wisły.

Zasoby kopalin

Na obszarze miasta znajduje się „Obszar górniczy złoża gazu ziemnego „Żołynia – Leżajsk - I”. Został utworzony decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa L. dz, Gosm/I 534/C/94 z dnia 2 lipca 1994r. Obejmuje swoim zasięgiem tereny gminy Grodzisko Dolne, gminy Leżajsk, gminy Tryńcza oraz miasta Leżajsk.

W rejonie Podolszyn i Podzwierzyńca znajdują się tereny zasobne w surowce organiczne tj. torfy, które są obecnie nie eksploatowane i powinny być objęte ochroną.

3.3 Lasy i zieleń miejska

Głównym bogactwem naturalnym Leżajska są lasy, stanowiące 23,4% powierzchni miasta. W północnej części miasta rozciąga się obszar leśny, który jest pozostałością rozległej niegdyś Puszczy Sandomierskiej. Na części tego obszaru utworzono rezerwat przyrody „Las klasztorny” o powierzchni 39,5 ha. Rezerwat powstał w celu zachowania dla celów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego, z bogatą i ciekawą florą, charakteryzującą stosunki przyrodnicze dawnej Puszczy Sandomierskiej.

Wszystkie lasy położone w obrębie miasta są lasami ochronnymi. Połowę areалу gruntów leśnych stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Leżajsk, natomiast udział prywatnych gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gruntów leśnych na terenie miasta wynosi ok. 51,3%. Lasy na terenie miasta tworzą przeważnie zwarte kompleksy, z których każdy charakteryzuje się odmienną florą, co jest spowodowane różnicami geologicznymi, czyli odmiennymi właściwościami podłoża. Głównymi typami siedliskowymi lasów są: las mieszany świeży, bór mieszany świeży oraz bór świeży. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane charakteryzujące gospodarkę leśną na terenie miasta Leżajska. Poniższa tabela charakteryzuje zmiany powierzchnię gruntów leśnych w latach 2005 – 2008, w podziale na formy własności, wg danych GUS.

Miejskie zbiorowiska roślinne, naturalne lub zbliżone do naturalnych, mają duże znaczenie w kształtowaniu warunków życia mieszkańców miasta. Obszary te nie tylko mają wartość użytkowo-estetyczną, ale są siedliskiem bogatej fauny i flory. Poza lasami, do cennych ekosystemów na terenie miasta należą również parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej i ulicznej. Generalnie, miasto Leżajsk jest ubogie pod względem zieleni

Wrocław, 2010

urządzonej jak parki, skwery, zadrzewienia wewnątrz osiedlowe. Łącznie tereny zielone na obszarze miasta zajmują ok. 80 ha.

Poniżej przedstawione zostały trendy zmian powierzchni lasów i innych terenów zielonych w granicach miasta, wg danych GUS, w okresie 2005 – 2008 (tabela 3.1., rysunek 3.1). Na przestrzeni badanych lat powierzchnia lasów i terenów zielonych w mieście nie uległa większym zmianom. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w okresie sprawozdawczym dokonano licznych nowych nasadzeń drzew i krzewów (wg. danych GUS), znacznie przekraczających występujące ubytki.

Wrocław, 2010

Tabela 3.9 Powierzchnia gruntów leśnych i miejskich terenów zielonych
[wg danych GUS]

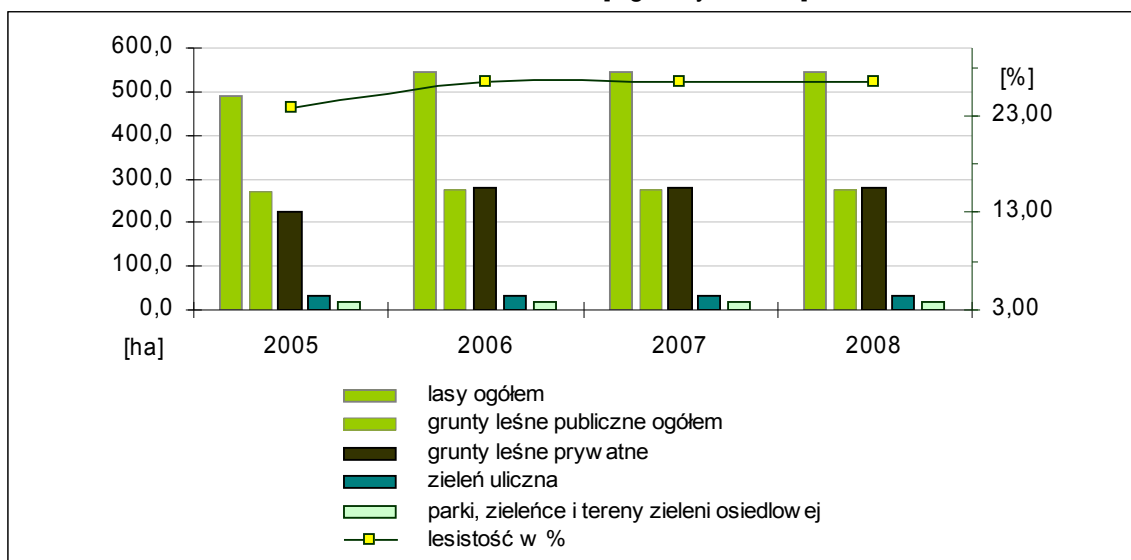
	J. m.	2005	2006	2007	2008
LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI					
Powierzchnia gruntów leśnych					
ogółem	ha	497,9	552,4	552,3	551,3
lasy ogółem	ha	489,8	544,3	544,2	543,2
grunty leśne publiczne ogółem	ha	272,3	272,8	272,7	272,7
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	266,3	266,3	266,3	266,3
grunty leśne prywatne	ha	225,6	279,6	279,6	278,6
Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia					
lesistość w %	%	23,80	26,40	26,40	26,40
LASY NIESTANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA					
Powierzchnia gruntów leśnych					
ogółem	ha	231,60	286,10	286,00	285,00
lasy ogółem	ha	231,60	286,10	286,00	285,00
grunty leśne prywatne ogółem	ha	225,60	279,60	279,60	278,60
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	171,60	225,60	225,60	225,60
grunty leśne gminne ogółem	ha	6,00	6,50	6,40	6,40
grunty leśne gminne lasy ogółem	ha	6,00	6,50	6,40	6,40
Pozyskanie drewna (grubizny)					
ogółem	m3	60	48	203	101
lasy prywatne	m3	60	48	203	101
TERENY ZIELENI					
Tereny zieleni wg lokalizacji					
zieleńce	ob.	2	2	2	2
	ha	2,3	2,3	2,3	2,3
zieleń uliczna	ha	30,5	30,5	32,5	32,5
tereny zieleni osiedlowej	ha	17,1	17,1	17,6	17,6
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	ha	19,4	19,4	19,9	19,9
cmentarze	ob.	0	5	5	5
	ha	0	8,6	8,6	8,6
lasy gminne	ha	6,0	6,5	6,4	6,4
Nasadzenia wg lokalizacji					
drzewa	szt.	61	28	53	127
krzewy	szt.	0	28	14	38
Ubytki wg lokalizacji					
drzewa	szt.	62	50	21	11
krzewy	szt.	0	0	5	0

Wrocław, 2010

Poniższy rysunek prezentuje zmiany w powierzchni gruntów leśnych, w podziale na poszczególne formy własności, w latach 2007 i 2008 r. na terenie miasta. Jak wynika z przedstawionych danych, w okresie sprawozdawczym nie zanotowano znaczących zmian.

Wrocław, 2010

Rysunek 3.14 Zmiany powierzchni gruntów leśnych, w podziale na formy własności w latach 2006 – 2007 [wg danych GUS]

3.4 Ochrona przyrody i krajobrazu

Do obszarów przyrodniczych objętych ochroną na terenie miasta Leżajsk należą:

Rezerwat leśny Las Klasztorny, utworzony 05.11.1953 r., na powierzchni 39,49 ha – fragment lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego z bogatą i ciekawą florą, charakteryzującą stosunki przyrodnicze, jakie panowały w dawnej puszczy sandomierskiej. (M. P. Nr A - 107, poz. 1437, zm.: M. P. Nr 66, poz. 34)

Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu – niewielki fragment miasta znajduje się w jego zasięgu. W sumie cały obszar zajmuje powierzchnię 11 800 ha, z czego blisko 75% (6 735 ha) stanowią lasy. Ogólnie obejmuje on kompleks Lasów Julińskich. Przeważają lasy liściaste, mieszane i grądowe. Przez jego teren przepływa rzeka Tarlak, na której znajdują się żeremia bobrów.

Na terenie miasta brak obszarów należących do sieci Natura 2000.

W granicach miasta żyje około 80 gatunków zwierząt objętych ochroną. W rejonie Podolszyn, na terenie łąk „Na Bagnie” znajduje się stanowisko bociana białego. Na terenie tym występuje również 18 gatunków roślin chronionych, w tym 10 objętych całkowitą ochroną [11].

3.5 Wody podziemne i ich jakość

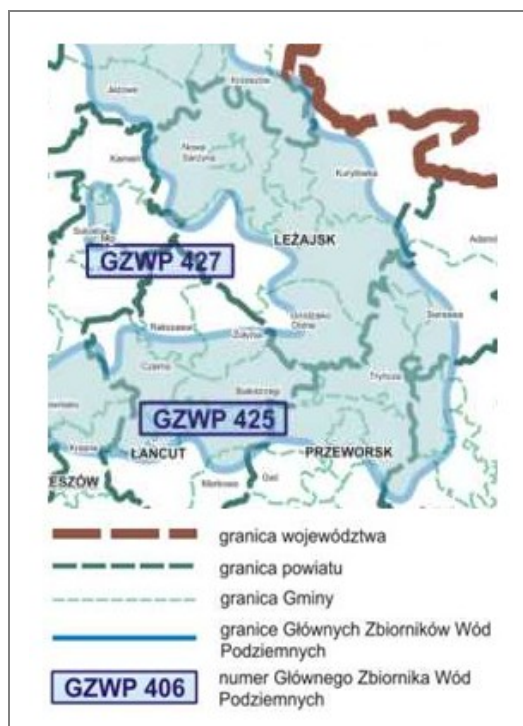
Zróżnicowanie budowy geologiczno-strukturalnej obszaru powoduje dużą różnorodność i zmienność zasobów wód podziemnych. Są to wody w utworach trzecio-

Wrocław, 2010

i czwartorzędowych. Wody w utworach trzeciorzędowych mają niewielkie znaczenie użytkowe i wyłącznie lokalny charakter. Największe znaczenie posiadają poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych. Są one podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę odbiorców zbiorowych i stanowią bazę dla ujęć komunalnych i wiejskich wodociągów.

Miasto Leżajsk znajduje się w granicach strefy ochronnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów. Zbiornik ma kształt trójkąta, którego wierzchołkami są okolice Dębicy, Przeworska i Stalowej Woli. Jest to największy zbiornik wód podziemnych w województwie podkarpackim. Moduł zasobów dyspozycyjnych, czyli potencjalne możliwości poboru wody z każdego km² wynosi 3,04 l/s*km² (tj. 10,94 m³/h/km²). Na obszarze Zbiornika i strefy obowiązuje szereg ograniczeń i nakazów w celu niedopuszczenia do zanieczyszczenia i zmniejszenia jego zasobów dyspozycyjnych. Na poniższym rysunku przedstawiono zasięg Zbiornika na tle podziału administracyjnego regionu.

Rysunek 3.15 Zasięg GZWP Nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów.

Monitoring jakości wód podziemnych

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało konieczność dostosowania systemu monitoringu środowiska do prawa obowiązującego w Unii. Wynikiem stopniowego wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE) – ogólnego aktu prawnego, określającego wymagania w zakresie zapobiegania dalszemu pogarszaniu oraz ochrony i poprawy jakości środowiska wodnego państw Wspólnoty, są również modyfikacje badań i oceny jakości wód podziemnych.

Wrocław, 2010

Ramowa Dyrektywa Wodna wprowadza pojęcie **jednolitych części wód podziemnych JCWPd**, przez które rozumie się określoną objętość wód podziemnych w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych. Jednolite części wód podziemnych stanowią obecnie przedmiot badań monitoringowych. Miasto Leżajsk położone jest w obrębie **JCWPd Nr 127**, o następującej charakterystyce:

Powierzchnia: 8 956,3 km²
Region: Środkowej Górnej Wisły w pasie Północnego Podkarpacia i Wyżyny Lubelsko-Lwowskiej
Województwo: podkarpackie
Powiaty: leżański, lubaczowski, stalowowolski, niżański, rzeszowski, grodzki Rzeszów, kolbuszowski, łańcucki, przeworski, jarosławski, przemyski, grodzki Przemyśl, ropczycko-sędziszowski, strzyżowski
Region hydrogeologiczny: IX – lubelsko-podlaski, XIII - przedkarpacki
Głębokość występowania wód słodkich: 0-80 m (na podstawie rozpoznania regionalnego)
GZWP występujące w obrębie JCWPd: 460 (Cr), 407 (Cr), 425 (Q), 428 (Q), 429 (Q)

Rysunek 3.16 Zasięg obszaru jednolitych części wód podziemnych Nr 127 na tle podziału na obszary scalonych części wód powierzchniowych

Wrocław, 2010

Zgodnie z artykułem 8 Ramowej Dyrektywy Wodnej każdy kraj UE zobowiązany jest do ustanowienia sieci monitoringu wód. W przypadku wód podziemnych monitoringowi podlegać powinien stan ilościowy oraz stan chemiczny. Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód podziemnych,

Wrocław, 2010

określenie trendów zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych. W latach 2006 – 2009 na obszarze województwa kontynuowano badania jakości wód podziemnych w ramach:

monitoringu krajowego – przez Państwowy Instytut Geologiczny;
monitoringu regionalnego – przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
monitoringu na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych – przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
monitoringu lokalnego – przez właścicieli lub zarządzających obiektami takimi jak stacje paliw, zakłady przemysłowe, składowiska, tj. obiektami mogącymi stanowić ognisko zanieczyszczeń wód podziemnych.

Na terenie miasta jakość wód podziemnych jest kontrolowana w ramach krajowej sieci monitoringu Państwowej Inspekcji Geologicznej. Występuje jedno stanowisko kontrolne. Charakterystyka punktu badawczego oraz wyniki Monitoringu Diagnostycznego Stanu Chemicznego Wód Podziemnych wraz z klasyfikacją wód w 2007 roku została przedstawiona poniżej, w tabeli 3.2. Wyniki badań pozwalają zaklasyfikować wody podziemne w tym punkcie jako **wody o zadowalającej jakości (klasa III)**. Nie opublikowano wyników badań za rok 2008 r.

Tabela 3.10 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód podziemnych na terenie Leżajska w roku 2007, wg GIOŚ.

Rok	Stanowisko badawcze	Stratygrafia	Klasa wody	Wskaźniki w klasie IV	Wskaźniki w klasie V	Wody pitne - przekroczone wskaźniki
2007	Leżajsk	Q	III	-	-	-

Równolegle do klasyfikacji jakości wód podziemnych, przeprowadzanej na podstawie oceny parametrów chemicznych wód w analizowanym punkcie pomiarowym, wykonywana była również ocena jakości wód podziemnych w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Ocena poziomu azotanów w latach 2002 - 2008 w punkcie monitoringowym w mieście Leżajsk (nr 85) wykazała stężenia w ilości przekraczającej 40 mg NO₃/l, co kwalifikuje wodę z tego otworu do wód podziemnych **zagrożonych zanieczyszczeniem**. Lokalizacja punktu wskazuje, że występujące zanieczyszczenie związane jest z terenem zabudowanym i jego wadliwą infrastrukturą kanalizacyjną. Poniższa tabela prezentuje wyniki klasyfikacji wód podziemnych w badanym punkcie. W punkcie pomiarowym Leżajsk obserwuje się stopniowy, równomierny wzrost zawartości azotanów - w 2006 r. poziom azotanów przekroczył już wartość 40 mg NO/l i w latach 2006-2007 mieścił się w zakresie wartości określonych dla wód zagrożonych zanieczyszczeniem.

Tabela 3.11 Zawartość azotanów w punktach pomiarowych monitoringu wód podziemnych województwa podkarpackiego w latach 2002-2007

Nr pkt	Lokalizacja punktu pomiarowego			Rodzaj wód	Stężenie azotanów (mg NO ₃ /l)					
	Miejscowość	Powiat	RZGW		2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
85	Leżajsk	leżajski	Kraków	gruntowe	35,2	36,72	39,4	39,7	40,8	41,0

Wrocław, 2010

3.6 Wody powierzchniowe i stan ich czystości

Miasto Leżajsk posiada dostęp do bardzo dużych ilości wód powierzchniowych, w których jakość wód z roku na rok się poprawia. Przez teren miasta przepływa rzeka San i jej boczne dopływy między innymi Jagoda i inne mniejsze cieki. Rzeka San, jedna z największych i najbardziej zasobnych w wodę rzek karpackich, ma swoje źródła w Bieszczadach Zachodnich na terenie Ukrainy na wysokości ok. 843 m n.p.m. Całkowita długość rzeki wynosi ponad 443 km, a powierzchnia zlewni ok. 16 861 km². Uchodzi do Wisły w okolicach Sandomierza. Górny odcinek biegu rzeki o długości około 55 km, aż do zakola w okolicach Smolnika stanowi granicę państwową. Rzeka płynie krętą doliną o charakterze przełomu górskiego. Po przyjęciu licznych dopływów (górkich potoków) staje się szeroką, płytką rzeką o skalistym dnie.

W wąskiej dolinie Sanu i Solinki zlokalizowano dwa zbiorniki zaporowe „Solina” i „Myczkowce”. Zlewnia górnego Sanu posiada charakter górski z dużymi spadkami terenu, dominują w niej lasy. Znaczna część zlewni, szczególnie prawobrzeżna, objęta jest ochroną prawną: Bieszczadzki Park Narodowy, Cisniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Park Krajobrazowy Gór Słonnych i liczne rezerваты przyrody.

Główne **źródła zanieczyszczenia** Sanu to ścieki bytowo-przemysłowe z Leska, Sanoka, Dynowa, Przemyśla, Jarosławia, Leżajska, Nowej Sarzyny, Ulanowa, Niska i Stalowej Woli. Znaczący ładunek zanieczyszczeń wprowadza do Sanu rzeka Wisłok. Potencjalnym źródłem zagrożenia wód rzeki w górnym odcinku ze strony ukraińskiej może być przebiegający w tych okolicach rurociąg naftowy. Specyficzne zanieczyszczenia rzeki stanowią wody pochłonicze z Elektrowni „Stalowa Wola”, które powodując zmiany naturalnej termiki wód sprzyjają procesom eutrofizacji rzeki. Obserwowane obniżanie się koryt rzecznych w związku z pracami regulacyjnymi ustało z chwilą ich zakończenia i obecnie stany wody maksymalne i minimalne na Sanie nie wykazują większych zmian.

Charakterystyczne przepływy na rzece San określone na wodowskazie w Rzuchowie wynoszą [11]:

• przepływ najniższy	9,16m ³ /s
• przepływ średni niski	17,5Qm ³ /s
• przepływ średni	101,98m ³ /s
• przepływ Q _{5%}	1300,00 m ³ /s
• przepływ maksymalny Q _{1%}	3400, 00 m ³ /s

Na terenie całej miasta znajdują się urządzenia melioracyjne; ciągi drenarskie oraz rowy melioracyjne. Stan tych urządzeń jest nie najlepszy a jednocześnie nie ma urządzeń nawadniających tj. poprawiających warunki wilgotnościowe gruntów.

Na terenie miasta znajduje się zbiornik „Floryda” o powierzchni ca 3,50 ha i funkcji retencyjnej, wypoczynkowej i wędkarskiej. Oprócz tego zbiornika znajduje się kilka małych zbiorników wodnych (stawów) bez większego znaczenia retencyjnego.

Monitoring jakości wód powierzchniowych

Na potrzeby procesu planowania gospodarowania wodami, zgodnie z założeniami Dyrektywy Rady 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, zwaną

Wrocław, 2010

Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), wody powierzchniowe w Polsce zostały podzielone na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) oraz na tzw. scalone części wód powierzchniowych (SJCW). Ramowa Dyrektywa Wodna definiuje jednolitą część wód powierzchniowych jako oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki, kanału, wody przejściowe i wody przybrzeżne. Scalanie jednolitych części wód powierzchniowych polegało na połączeniu, grupowaniu obszarów (zlewni JCWP) o podobnym charakterze. Wszystkie RZGW dokonały scalenia na podstawie „Wytycznych scalania jednolitych części wód z wykorzystaniem systemu GIS na potrzeby Ramowej Dyrektywy Wodnej UE 2000/60/WE”, opracowanych w październiku 2005 r. Miasto Leżajsk położone jest w granicach obszaru scalonej części wód **GW0828 – San od ujścia Wisłoka do ujścia Złotej II** (zlewnia Dolnego Sanu). Dyrektywa wprowadza również pojęcia sztucznych i silnie zmienionych części wód (kanały, zbiorniki retencyjne, rzeki w znacznym stopniu uregulowane itp.). Na terenie miasta nie występują wody tego typu.

Wszelkie działania mające na celu ochronę wód prowadzone mają być dla określonych części wód. Podstawowymi dokumentami planistycznymi według Ramowej Dyrektywy Wodnej są plany gospodarowania wodami dla obszarów dorzeczy i programy działań. Transponująca jej zapisy ustawa *Prawo wodne*³ również wyróżnia wśród dokumentów planistycznych plany gospodarowania wodami oraz program wodno-środowiskowy kraju – odpowiednik programów działań wg RDW. Zagadnienia, które powinny zostać ujęte w planach i programie sprecyzowane zostały odpowiednio w art. 114 i art. 113 a. ustawy Prawo wodne.

Zgodnie z artykułem 8 Ramowej Dyrektywy Wodnej każdy kraj UE zobowiązany jest do ustanowienia sieci monitoringu wód. Sieć ta powinna dostarczyć spójnej i pełnej informacji o stanie ekologicznym i chemicznym wód w obrębie każdej zlewni, a także powinna umożliwić przeprowadzenie klasyfikacji części wód w skali 5-stopniowej, zgodnej z normatywnymi definicjami poszczególnych stanów wód, podanymi w dyrektywie. W przypadku wód podziemnych monitoringowi podlegać powinien stan ilościowy oraz stan chemiczny. Ramowa Dyrektywa Wodna wprowadza nowe podejście do monitorowania wód poprzez wprowadzenie trzech rodzajów monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i badawczego.

W związku z dostosowywaniem modelu monitoringu jakości wód powierzchniowych do wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej, sieć monitoringu jakości wód powierzchniowych została w stosunku do lat ubiegłych zredukowana do 22 przekrojów pomiarowo – kontrolnych (w 2006 roku w sieci było 36 ppk), z uwagi na konieczność zaplanowania badań na 3 letni okres badawczy 2007 – 2008. W projekcie nowej sieci, opracowanej w oparciu o projekt rozporządzenia w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, znalazły się nowe, dotychczas niezbadane punkty oraz przekroje wchodzące w skład „starej sieci pomiarowej”.

W okresie sprawozdawczym na terenie miasta Leżajska nie kontrolowano czystości wód powierzchniowych w żadnym przekroju pomiarowo – kontrolnych (ppk). Poniższa tabela przedstawia wyniki klasyfikacji ogólnej wód w najbliższej zlokalizowanych punktach monitoringowych. Na rysunkach poniżej przedstawiono również wyniki klasyfikacji ogólnej czystości wód powierzchniowych rzeki San i jej największych dopływów w latach wcześniejszych 2005 i 2006. Jak wynika z przedstawionych danych odnotowano

³ Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019

Wrocław, 2010

pogorszenie czystości wód rzeki San poniżej Leżajska. Nie opublikowano wyników badań w tych punktach za rok 2008 r.

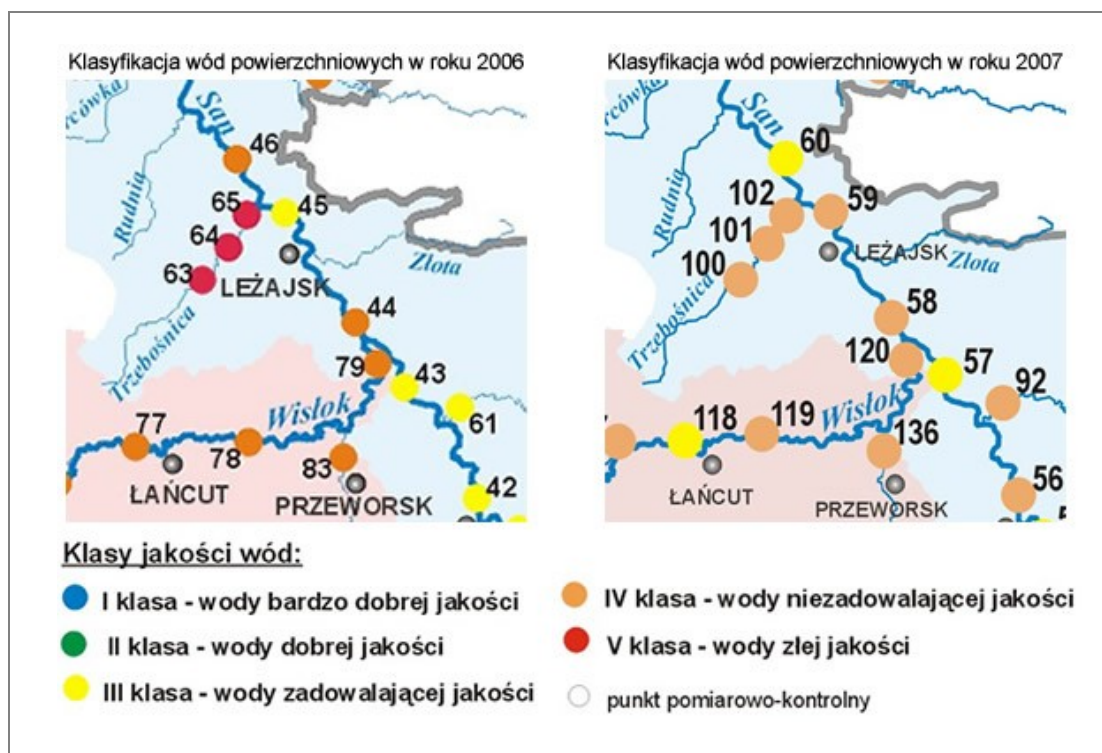
Zaznaczyć należy, że duży wpływ na jakość wód Sanu, ma jego główny lewobrzeżny dopływ - rzeka Wisłok, której wody w 2006 roku w większości punktów zakwalifikowano do klasy IV. W punkcie ujściowym jakość wód Wisłoka również została zakwalifikowana do klasy IV, czyli wód niezadawalającej jakości. Podobnie w 2007 roku, wstępna ocena jakości ujściowego odcinka rzeki Wisłok wskazuje na końcową ocenę w klasie IV. Podstawą zakwalifikowania wód do klasy IV, były wartości głównie wskaźników tlenowych, mikrobiologicznych i biogennych.

Wrocław, 2010

Tabela 3.12 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód powierzchniowych w rejonie powiatu leżajskiego w 2007 r. (wg GIOŚ).

Rok	Punkt pomiarowy	Rzeka	km rzeki	Klasa wody	Przydatność wód	
					do celów pitnych	do bytowania ryb
2007	Tryńcza	Wisłok	5,8	IV	-	nieprzydatne
	Grzęba	Trzebośnica	2,2	IV	-	nieprzydatne

Rysunek 3.17 Klasyfikacja ogólna czystości wód powierzchniowych na terenie powiatu leżajskiego, w latach 2005-2006, w punktach monitoringu WIOŚ.

3.7 Ochrona przed powodzią

Rzeka San jak i potok Jagoda nie posiadają wałów przeciwpowodziowych i wzdłuż tych cieków występują tereny zalewowe [11]. W granicach miasta ich powierzchnia wynosi ok. 300,0 ha [13]. Ponadto wysoki stan rzeki San, czyli ok. 750 cm na wodowskazie w m. Rzuchów może spowodować cofanie wód do oczyszczalni ścieków w Leżajsku, natomiast przy stanie 900 cm nastąpi zatopienie oczyszczalni [13].

Na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi $Q_{1\%}$ obowiązuje zakaz wznoszenia obiektów budowlanych, składowania materiałów, zmieniania ukształtowania gruntów, sadzenia drzew i krzewów oraz wykonywania urządzeń lub robót, które mogą

Wrocław, 2010

utrudniać ochronę tych obszarów przed powodzią. Wyżej wymienione zakazy nie dotyczą robót związanych z regulacją i utrzymaniem rzeki San, potoków i cieków. W szczególnych przypadkach wzniesienie obiektów budowlanych na terenach Q_{1%} może nastąpić jedynie, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego.

3.8 Warunki klimatyczne i jakość powietrza

Obszar miasta zalicza się do dzielnicy klimatycznej sandomiersko - rzeszowskiej. Rejon Leżajska należy do najcieplejszych obszarów w kraju. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 7,5°C. Najniższe średnie temperatury ujemne występują w styczniu i lutym około - 4,5 °C, najwyższe lipcu +18,5 °C. Wiosna pojawia się szybko, zaznaczając się bardzo znacznym wzrostem temperatury, szczególnie na przełomie marca i kwietnia. Jesień, w czasie której spadek temperatury jest wolniejszy jest porą roku długą i stosunkowo ciepłą. Pierwsze przymrozki obserwuje się około połowy października, natomiast ostatnie mogą wystąpić nawet w miesiącu czerwcu.

Okres wegetacyjny, określany występowaniem średniej temperatury ponad 5 °C trwa około 224 dni. Rozpoczyna się pod koniec marca, kończy w pierwszej dekadzie listopada. Temperatura w znacznym stopniu uzależniona jest od ukształtowania terenu, głębokości zalegania wód gruntowych szaty roślinnej, pokrycia terenu, co ma szczególne znaczenie w warunkach miejskich. Wilgotność powietrza jest wysoka, średnio do 80%. W przebiegu rocznym waha się w granicach 71 % w czerwcu, do 88 % w listopadzie. Liczba dni z mgłą w ciągu roku wynosi 50.

Zachmurzenie na terenie powiatu jest równe średniej krajowej i wynosi 6,4 pokrycia nieba. Największe zachmurzenie występuje od listopada do lutego, najmniejsze zaś na przełomie wiosny i lata oraz wczesną jesienią. Roczna suma opadów wynosi 670 mm. Suma ta rozkłada się nierównomiernie w ciągu roku. Najwięcej opadów występuje w miesiącach letnich (max. w lipcu), a najmniej zimą, (styczeń, luty). Na okres wegetacyjny przypada ponad 64% sumy rocznej opadu, co stanowi około 430 mm. Pokrywa śnieżna zalega około 60 dni w roku.

Na omawianym obszarze notuje się przewagę wiatrów kierunku zachodniego (21,8%), południowo - zachodniego (14,9%) i południowo - wschodniego (12,3%) najrzadziej notuje się wiatry z kierunku północnego. W ciągu roku występuje średnio 12% ciszy. Najmniej cisz notowanych jest zimą i wiosną, najwięcej zaś w porze jesiennej. W okresie rocznym największymi prędkościami odznaczają się wiatry z sektora zachodniego i południowo - zachodniego.

Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego

Stan zanieczyszczenia powietrza jest jednym z najbardziej zmiennych stanów środowiska. W znaczącym stopniu zależy od wielkości chwilowych emisji ze źródeł zlokalizowanych na danym terenie oraz od wielkości transgranicznej migracji zanieczyszczeń. Rozprzestrzenianie zanieczyszczeń w atmosferze determinowane jest warunkami meteorologicznymi, w tym intensywnością turbulencji wywołanej czynnikami mechanicznymi i termicznymi oraz własnościami fizyczno-chemicznymi atmosfery. Rozkład wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza na danym obszarze jest ściśle uzależniony od

Wrocław, 2010

stopnia jego uprzemysłowienia oraz rodzaju spalanych paliw. Na terenie miasta największym problemem jest niska emisja z lokalnych źródeł i palenisk domowych oraz zanieczyszczenia komunikacyjne i przemysłowe.

Wrocław, 2010

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Starostwo Powiatowe w Leżajsku, na terenie miasta znajdują się następujące zakłady przemysłowe posiadające pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza:

- 1) Fabryka Maszyn Sp. z o.o., Ul. Hutnicza 1, 37 - 300 Leżajsk
- 2) BMF Polska Sp. z o.o. Ul. Fabryczna 2, 37 – 300 Leżajsk
- 3) Philip Morris Polska S.A. Zakład Produkcyjny Nr 4, Ul. Żeromskiego 3, 37 – 300 Leżajsk
- 4) Hortino Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego Sp. z o.o., Ul. Fabryczna 2, 37–300 Leżajsk

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Rzeszowie dokonuje corocznej oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim, w podziale na strefy. Ocena stanu zanieczyszczenia powietrza wykonywana jest w oparciu o ustawę Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U.2008.25.150) oraz akty wykonawcze do ww. ustawy, a w szczególności:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U.2008.47.281),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U.2009.5.31).

Z wykonywaniem oceny powiązane są również inne przepisy prawa krajowego, takie jak:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U.2008.52.310),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz.U.2008.216.1377),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz.U.2008.38.221).

Oceny i wynikające z nich działania odnoszone są do jednostek terytorialnych nazywanych strefami. Nowy podział kraju na strefy został wprowadzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U.2008.52.310). Leżajsk należy do strefy tarnobrzezsko – leżajskiej (kod: PL.18.09.z.05), obejmującej miasto Tarnobrzeg oraz powiaty: tarnobrzezski, stalowowlowski, niżański i leżajski. Oceny dokonuje się uwzględnieniem dwóch kryteriów:

- ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- ustanowionych ze względu na ochronę roślin.

WIOŚ prowadzi klasyfikację stref w oparciu o poziomy substancji w powietrzu: dopuszczalne (z uwzględnieniem marginesów tolerancji), docelowe i celów długoterminowych, określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. (Dz.U.2008.47.281). Klasyfikacja jest podstawą do podjęcia decyzji o potrzebie zaplanowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza w danej strefie (opracowywania

Wrocław, 2010

programów ochrony powietrza POP). Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu powinny zostać zredukowane przynajmniej do poziomu stężenia dopuszczalnego / docelowego w określonym terminie i nie powinny przekraczać wartości dopuszczalnej/docelowej po tym terminie.

Wrocław, 2010

Lista zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie rocznej dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia obejmuje:

- benzen C₆H₆,
- dwutlenek azotu NO₂,
- dwutlenek siarki SO₂,
- ołów Pb,
- tlenek węgla CO,
- ozon O₃,
- pył zawieszony PM10

Do zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie rocznej dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony roślin zalicza się:

- dwutlenek siarki SO₂,
- tlenki azotu NO_x,
- ozon O₃.

Zaliczenie strefy do określonej klasy zależy od stężeń zanieczyszczeń występujących na jej obszarze i wiąże się z określonymi wymaganiami w zakresie działań na rzecz poprawy jakości powietrza (w przypadku, gdy nie są dotrzymane dopuszczalne poziomy) lub utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy). Wymagania przedstawione zostały w tabeli nr 2.14.

Tabela 3.13 Wymagania w zakresie działań na rzecz poprawy jakości powietrza w zależności od klasyfikacji strefy [WIOŚ]

Poziom stężenie	Klasa strefy	Wymagane działania
nie przekraczający odpowiednio: poziomu dopuszczalnego* lub poziomu docelowego	A	-utrzymanie jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie
nie przekraczający poziomu celów długoterminowych	D1	
powyżej poziomu dopuszczalnego* lecz nie przekraczający poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji *	B	-określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych
powyżej odpowiednio: poziomu dopuszczalnego**, poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji* lub poziomu docelowego	C	-określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych oraz poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji, poziomów docelowych lub poziomów celów długoterminowych
powyżej poziomu celów długoterminowych	D2	-opracowanie programu ochrony powietrza POP

* z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń

** gdy margines tolerancji nie jest określony

Na przestrzeni analizowanego okresu czasu, badania jakości powietrza prowadzone przez WIOŚ nie obejmowały żadnego punktu pomiarowego zlokalizowanego na terenie miasta Leżajska. Poniżej przedstawione zostały wyniki pomiarów niektórych parametrów oraz klasyfikacja ogólna dla całej strefy tarnobrzecko – leżajskiej za lata 2007 - 2008.

Wrocław, 2010

Generalnie można ocenić jakość powietrza w rejonie miasta Leżajska jako dobrą. Największy wpływ na stan aerosanitarny powiatu ma oddziaływanie zanieczyszczeń pochodzących z okolic Tarnobrzegu i Przemyśla.

Rysunek 3.18 Wyniki pomiarów dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu w okresie sprawozdawczym na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie [20,21]

Rozkład stężeń średniorocznych dwutlenku siarki w 2007 r.

Rozkład stężeń średniorocznych dwutlenku siarki w 2008 r.

Rozkład stężeń średniorocznych dwutlenku azotu w 2007 r.

Rozkład stężeń średniorocznych dwutlenku azotu w 2008 r.

Rysunek 3.19 Wyniki pomiarów benzenu oraz pyłu zawieszonego PM10 w okresie sprawozdawczym na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie [20,21]

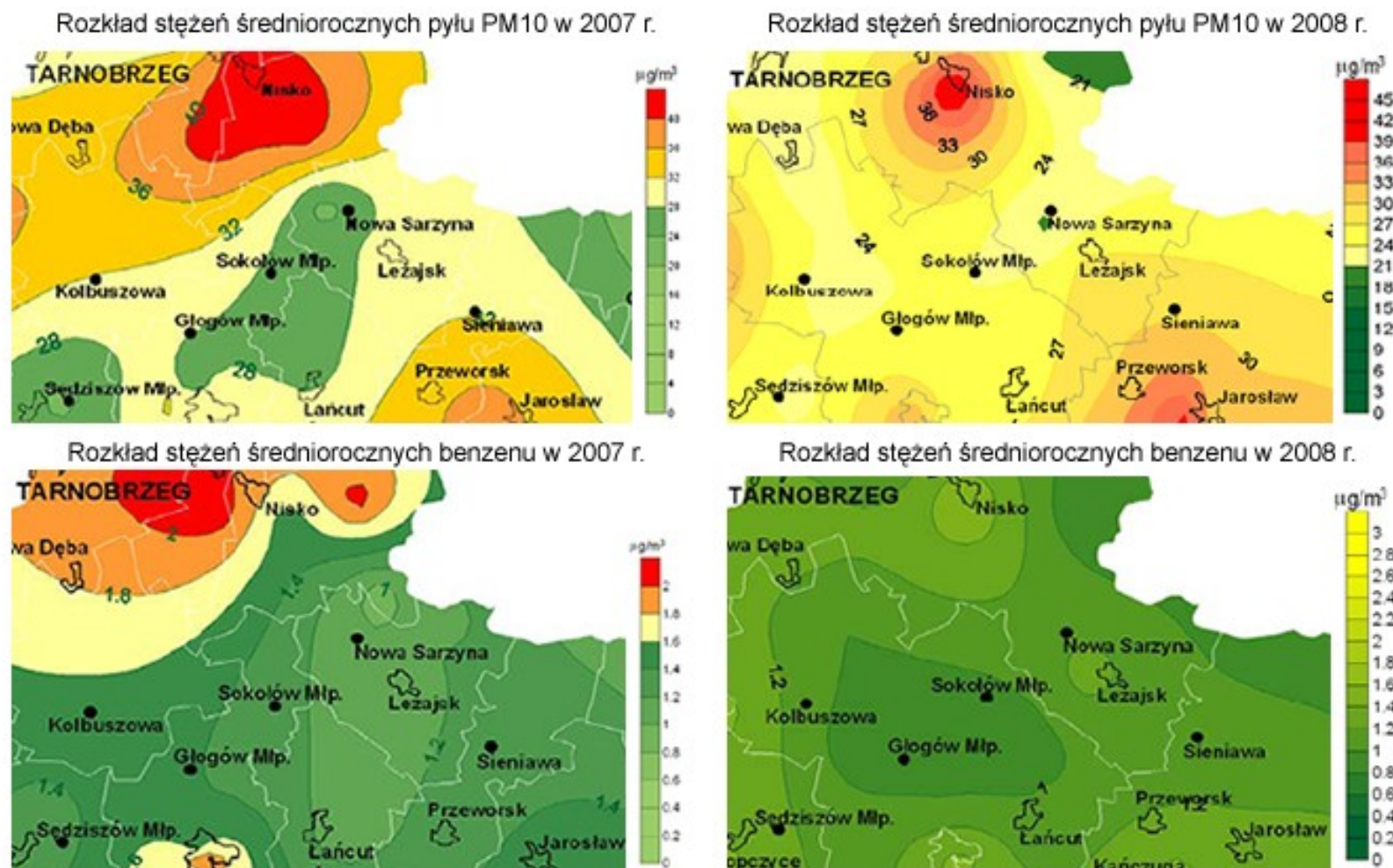

Tabela 3.14 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy tarnobrzESCO-leżajskiej w roku 2007 [20,21]

Klasyfikacja strefy tarnobrzESCO-leżajskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia

rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											Działania wynikające z klasyfikacji
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	Cd	Ni	As	B(a)P	O ₃	
2007	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	Badania monitoringowe prowadzone w 2007 roku wykazały stężenie benzo(a)pirenu powyżej wartości docelowej. Niezbędne będzie podjęcie działań mających na celu dotrzymanie wartości docelowej od 1 stycznia 2013 roku

Klasyfikacja strefy tarnobrzESCO-leżajskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru strefy			Klasa ogólna strefy	Działania wynikające z klasyfikacji
	SO ₂	NO _x	O ₃		
2007	A	A	A	A	brak

Tabela 3.15 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy tarnobrzESCO-leżajskiej w roku 2008 [20,21]

Klasyfikacja strefy tarnobrzESCO-leżajskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia

rok	Klasyfikacja stref w odniesieniu do poziomów dopuszczalnych							Klasyfikacja stref w odniesieniu do poziomów docelowych i długoterminowych*				
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃ *
2008	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	D2

Klasyfikacja strefy tarnobrzESCO-leżajskiej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

rok	Klasyfikacja stref w odniesieniu do poziomów dopuszczalnych			Klasyfikacja stref w odniesieniu do poziomów długoterminowych	
	SO ₂	No _x	O ₃	O ₃	
2008	A	A	A	D2	

Zanieczyszczenia objęte programem badań na terenie województwa podkarpackiego w roku 2007, tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen, ołów i ozon (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i ozon (w kryterium ochrony roślin) osiągały na terenie województwa niskie wartości stężeń. Nie stwierdzono przekroczeń obowiązujących dla tych substancji wartości kryterialnych w powietrzu, zarówno ze względu na ochronę zdrowia, jak i ochronę roślin. Pozwoliło to na zakwalifikowanie wszystkich stref z terenu województwa pod względem zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami, dla obu kryteriów, do klasy A. Jedynie w przypadku ozonu nie został dotrzymany poziom celu długookresowego.

Poziom zanieczyszczenia powietrza ozonem, ze względu na ochronę zdrowia, ocenia się w odniesieniu do poziomu docelowego-maksymalnego stężenia 8-godzinnego kroczącego. Poziom zanieczyszczenia powietrza uznaje się za przekroczony, gdy ilość dni z maksymalnymi dobowymi wartościami średnich 8-godzinnych kroczących powyżej $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ jest większa niż 25 dni w ciągu roku. Wykorzystując wyniki pomiarów z 2008 roku oraz uzyskane w latach ubiegłych, a także opierając się na pomiarach ze stacji zlokalizowanej w Krakowie Krowodrza, gdzie w okresie objętym analizą nie wystąpiło przekroczenie poziomu docelowego ozonu, w ocenie za rok 2008 województwo podkarpackie zakwalifikowano do klasy A. Nie został natomiast osiągnięty w 2008 roku, na obszarze województwa, poziom celu długoterminowego wyznaczonego dla ozonu na poziomie $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ dla ośmiogodzinnego okresu uśredniania wyników. Termin osiągnięcia poziomu celu długoterminowego upływa w 2020 roku. Osiągnięcie celu długoterminowego ozonu powinno być dokonane za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych w ramach wojewódzkich programów ochrony środowiska.

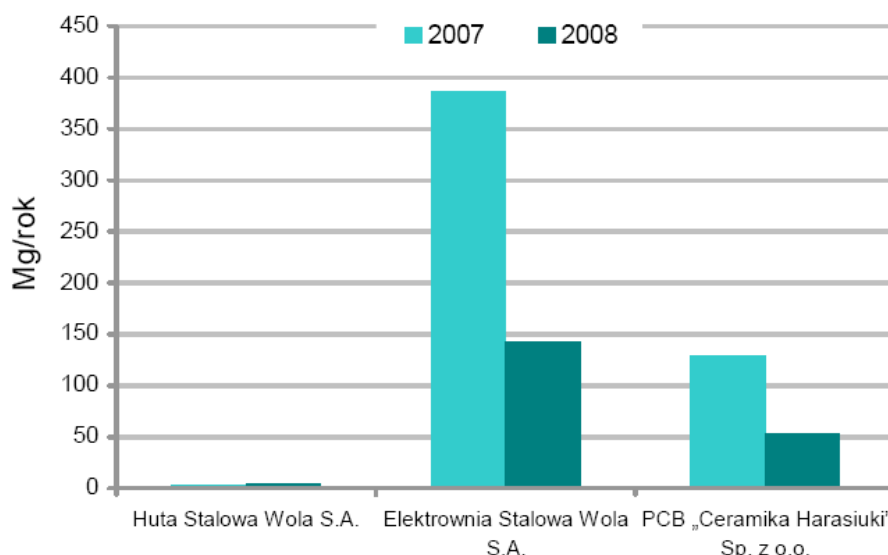
Badania powietrza atmosferycznego prowadzone w 2007 roku, podobnie jak analiza wyników w ocenie rocznej za 2007 rok dowiodły, że nadal duży problem stanowi pył zawieszony PM10 mierzony w kryterium ochrony zdrowia. Jakość powietrza, w zakresie pyłu PM10, monitorowana jest w strefie tarnobrzESCO-leżajskiej od lipca 2006 roku na stacji zlokalizowanej w Nisku przy ul. Szklarniowej. Na wyniki stężeń pyłu PM10, notowane na stacji, wpływa przede wszystkim emisja z Huty Stalowa Wola S.A., Elektrowni Stalowa Wola S.A. oraz PCB „Ceramika Harasiuki” Sp. z o.o. W 2008 roku wyemitowały one łącznie ponad 205 Mg zanieczyszczeń pyłowych. Znaczące ilości zanieczyszczeń pyłowych w prowadzone są do powietrza w mieście przez sektor komunalno-bytowy.

Na jakość powietrza w strefie może wpływać również emisja z położonej w odległości 56 km od stanowiska pomiarowego Elektrowni Połaniec S.A. Grupa Electrabel (województwo świętokrzyskie). Zakłady ze Stalowej Woli oraz Elektrownia Połaniec S.A. Grupa Electrabel położone są w kierunku zachodnim w stosunku do stacji, czyli na kierunkach, z których najczęściej wieją wiatry. Pył jest zanieczyszczeniem transgranicznym. Cząsteczki pyłu o średnicy ziaren $2,5\text{--}10 \mu\text{m}$ mogą być przenoszone na odległość do 1000 km. Zanieczyszczenia ze wskazanych zakładów w Stalowej Woli i Połańcu emitowane są na dużych wysokościach, co dodatkowo sprzyja dalekiemu przenoszeniu cząstek pyłu [21].

Z uwagi na fakt, że w roku 2007 na stacji zlokalizowanej przy ul. Szklarniowej przeprowadzono pierwszą pełną, roczną serię pomiarową stężeń pyłu PM10, strefę tarnobrzESCO-leżajską zaliczono do klasy A z zaznaczeniem, że o zakwalifikowaniu strefy tarnobrzESCO-leżajskiej do klasy C zadecydują wyniki pomiarów w 2008 roku. Kontynuacja badań w roku 2008 potwierdziła przekroczenie standardów imisyjnych w zakresie pyłu PM10 w Nisku. Na stanowisku pomiarowym przy ul. Szklarniowej stężenie średnioroczne PM10 wyniosło $44,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i stanowiło 110,5% normy. Stężenia 24-godzinne przekroczyły wartość $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w siedemdziesięciu czterech dobach pomiarowych. Najwyższe stężenie średniodobowe wyniosło $216 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i stanowiło 432% normy. Przekroczenia 24-godzinne pyłu PM10 notowane były w Nisku głównie w okresie chłodnym. Najwięcej przypadków przekroczeń zanotowano w styczniu, lutym i październiku. [21].

Przekroczenia standardów imisyjnych określonych dla PM10 były podstawą do zakwalifikowania strefy tarnobrzjesko-leżajskiej do klasy C. Wartości docelowe ustalone dla metali w pyłe PM10 nie zostały przekroczone w latach 2007 i 2008.

Rysunek 3.20 Emisja pyłów z zakładów istotnie wpływających na jakość powietrza w strefie tarnobrzjesko-leżajskiej w okresie sprawozdawczym [21]

Spośród zanieczyszczeń objętych dyrektywą 2004/107/WE (arsen, kadm, nikiel i benzo(a)piren), wartość docelowa ustalona dla roku, przekraczana była w 2007 r. również przez benzo(a)piren. Głównym źródłem emisji b(a)p do powietrza jest spalanie paliw na cele grzewcze. Badania prowadzone w wojewódzkiej sieci monitoringu jakości powietrza wykazały, że w 2008 roku stężenia benzo(a)pirenu przekroczyły wartość docelową we wszystkich punktach pomiarowych. Stężenia średniotygodniowe benzo(a)pirenu uzyskane w 2008 roku na stacjach pomiarowych w Nisku kształtowały się na poziomie 0,34-23 ng/m³. W ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2008 strefa tarnobrzjesko-leżajska zaliczona została do klasy C.

Działania wynikające z klasyfikacji strefy w 2008 r., to:

obowiązek opracowania dla strefy tarnobrzjesko-leżajskiej naprawczego Programu Ochrony Powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz benzo(a)pirenu.

monitorowanie w kolejnych latach przez WIOŚ w Rzeszowie stopnia zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 oraz benzo(a)pirenem na obszarach objętych naprawczymi Programami Ochrony Powietrza, w aspekcie efektów przeprowadzanych inwestycji na rzecz poprawy jakości powietrza

utrzymanie jakości powietrza w zakresie pozostałych parametrów na tym samym lub lepszym poziomie.

3.9 Hałas

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska, charakteryzującym się dużą ilością i różnorodnością źródeł oraz powszechnością występowania. Nadmierny hałas może wywoływać niekorzystne zmiany w organizmie człowieka. Powoduje on między innymi zaburzenia snu i wypoczynku, wpływa niekorzystnie na układ nerwowy, utrudnia pracę i naukę, zwiększa podatność na choroby psychiczne.

Stan środowiska, ze względu na jego zanieczyszczenia hałasem, określa się za pomocą tzw. klimatu akustycznego. Klimat akustyczny jest to zespół zjawisk akustycznych kształtowanych przede wszystkim przez takie źródła hałasu, jak:

- transport drogowy, kolejowy, lotniczy;
- przemysł (zakłady przemysłowe, rzemieślnicze, usługowe);
- przesył energii elektrycznej o wysokich napięciach.

Ochrona przed hałasem w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie, oraz zmniejszeniu poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany. Realizacja tego zapisu wymaga znajomości klimatu akustycznego środowiska. Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska (Prawo ochrony środowiska art. 117). W myśl tej ustawy badaniem monitoringowym należy objąć przede wszystkim miasta o liczbie mieszkańców mniejszej niż 100 tysięcy oraz drogi o regionalnym znaczeniu.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2007 r. wprowadziło wskaźniki hałasu (LDWN) mające zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, w szczególności do sporządzenia map akustycznych oraz programów ochrony środowiska.

Tabela 3.16 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku wyrażone wskaźnikami LDWN i LN.

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny długookresowy średni poziom dźwięku A [dB]			
		drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		LDWN (przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku)	LN (przedział czasu odniesienia równy wszystkim porom nocy w roku)	LDWN (przedział czasu odniesienia równy wszystkim dobom w roku)	LN (przedział czasu odniesienia równy wszystkim porom nocy w roku)
1	A. Strefa ochronna A uzdrowiska B. Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	A. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej B. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży C. Tereny domów opieki społecznej D. Tereny szpitali w miastach	55	50	50	40
3	A. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego B. Tereny zabudowy zagrodowej C. Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe D. Tereny mieszkaniowo-usługowe	60	50	55	45
4	A. Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ²⁾	65	55	55	45

1) wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym,

2) strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to tereny zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych usługowych.

Wartości poziomów dopuszczalnych zależne są od funkcji urbanistycznej, jaką spełnia dany teren. Dla terenów wymagających intensywnej ochrony przed hałasem określone są najniższe poziomy dopuszczalne, natomiast dla terenów gdzie ochrona przed hałasem nie jest zagadnieniem krytycznym poziomy dopuszczalne są najwyższe. Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Mapy akustyczne

Zgodnie z art. 118 ustawy Prawo ochrony środowiska na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska, dokonywanej obowiązkowo dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców, starosta sporządza, co 5 lat, mapy akustyczne. Wobec powyższego brak podstawy prawnej do sporządzenia mapy akustycznej dla Leżajska. Rada powiatu może, w drodze uchwały, wyznaczyć obszary ciche w aglomeracji lub obszary ciche poza aglomeracją (art. 118 b), uwzględniając szczególne potrzeby ochrony przed hałasem tych obszarów i podając wymagania zapewniające utrzymanie poziomu hałasu, co najmniej na istniejącym poziomie.

Programy ochrony przed hałasem

Zgodnie z art 119 ustawy Prawo ochrony środowiska dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego. Programy ochrony przed hałasem dla aglomeracji pow. 100 tys. mieszkańców oraz dla mniejszych ośrodków w przypadkach szczególnych uchwała rada powiatu – muszą zostać wykonane do 2013. roku. Wcześniej muszą zostać jednak opracowane mapy akustyczne.

Na obszarze województwa podkarpackiego systematyczny monitoring poziomu hałasu wzdłuż głównych tras komunikacyjnych nie jest prowadzony. Za względu na brak obwodnic drogowych wzdłuż głównych ciągów krajowych wiele ulic wewnątrzmijskich przenosi ruch tranzytowy, który nakładając się z ruchem lokalnym powoduje zatłoczenie ulic i znaczny wzrost hałasu komunikacyjnego. Na obszarach wiejskich hałas związany jest przede wszystkim z istniejącymi trasami komunikacyjnymi o dużym natężeniu ruchu. Brak systematycznych badań prowadzonych wzdłuż drogi krajowej na odcinkach o intensywnym zainwestowaniu i dużym natężeniu ruchu powoduje, że dane dotyczące klimatu akustycznego są skąpe i niewystarczające. Oprócz hałasu akustycznego poważną uciążliwością związaną z ruchem pojazdów, zwłaszcza ciężkich w przestrzeni zurbanizowanej, są wibracje i hałasy infradźwiękowe powodujące naruszenia ścian budynków, drgania szyb oraz inne nieprzyjemne efekty dźwiękowe.

Pozytywny wpływ na klimat akustyczny w Leżajsku będzie miała wybudowana obwodnica drogowa, która jest planowana w ciągu drogi krajowej nr 77 oraz poprawa organizacji ruchu eliminująca przerwy i zakłócenia w płynnym ruchu pojazdów. Polepszenie nawierzchni ulic (z akustycznego punktu widzenia) oraz lokalizacja nowej zabudowy mieszkaniowej poza strefami uciążliwości komunikacyjnych również wpływa dodatnio na klimat akustyczny miasta.

Hałas przemysłowy w Leżajsku nie jest uciążliwy, a w procesie pracy istniejących zakładów oraz ich zaplecza technicznego nie występują przekroczenia natężeń hałasu. Wzrasta zagrożenie hałasem ze strony niewielkich zakładów produkcyjnych, usługowych i gastronomicznych. Emitują one hałas o niewysokim poziomie i niewielkim zasięgu oddziaływania, często o nieznacznych przekroczeniach norm [11].

4. CEL GŁÓWNY ORAZ PRIORYTETY EKOLOGICZNE

Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność państwa, władz samorządowych i podmiotów gospodarczych w zakresie gospodarowania środowiskiem, czyli użytkowania jego zasobów i walorów, ochrony i kształtowania ekosystemów lub wybranych elementów biosfery [25].

W poprzednim Programie ochrony środowiska [11] działania w zakresie ochrony środowiska prowadzone były w obrębie określonych obszarów strategicznych, sformułowanych pod względem ważności dla realizacji Programu w następującej kolejności:

1. ochrona zasobów i poprawa jakości środowiska
2. racjonalne użytkowanie zasobów środowiska
3. współpraca z sąsiednimi gminami
4. edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego

Wymienione obszary strategiczne, w zależności od dziedziny, obejmowały określoną ilość celów strategicznych, w ramach których wyznaczone zostały cele długookresowe, krótkookresowe oraz określone działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające osiąganie przyjętych celów. Działania i przedsięwzięcia, nakreślone w poprzednim Programie zmierzały w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. **Strategicznym celem polityki ekologicznej Gminy Miejskiej Leżajsk było:**

*Ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie
i zapobieganie zagrożeniom dla zdrowia.*

Niniejszy Program kontynuuje politykę ekologiczną miasta nakreśloną w ramach poprzedniego Programu, w tym dążenia do osiągnięcia celu strategicznego, aktualizując jednocześnie kierunki i cele operacyjne poprzedniego Programu, w oparciu o analizę aktualnego stanu środowiska oraz trendów zmian w gospodarce i działalności człowieka. W niniejszej aktualizacji Programu ochrony środowiska przyjęto następujące priorytety w polityce ekologicznej miasta:

Priorytet 1 – Przywrócenie czystości wód powierzchniowych

Priorytet 2 – Redukcja niskiej emisji oraz emisji komunikacyjnej

Priorytet 3 – Ochrona przed hałasem komunikacyjnym

Priorytet 4 – Ochrona lasów oraz pielęgnacja i zwiększanie powierzchni terenów zielonych

Priorytet 5 – Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)

Priorytet 6 – Edukacja ekologiczna mieszkańców z akcentem na dialog społeczny

Aktualizacja Programu pozostaje w zgodzie kierunkami rozwoju wyznaczonymi Strategią dla Miasta Leżajsk na lata 2000-2010, a także z Programami ochrony środowiska jednostek wyższego szczebla – powiatu i województwa.

5. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

Stanowisko w sprawie zrównoważonego rozwoju w Polsce po raz pierwszy zawarto w dokumencie pod nazwą "Polityka Ekologiczna Państwa", który został przyjęty przez Sejm RP Uchwałą Sejmu z dnia 10 maja 1991r. Wyrażono w nim wolę, aby polityka rządu we wszystkich dziedzinach gospodarczych była zgodna z założeniami polityki ekologicznej, a kryteria ekologiczne uzyskiwały równoznaczną rangę z kryteriami ekonomicznymi. Podstawowym powodem włączenia do polityki ekologicznej celów i zadań o charakterze systemowym, wzorem Polityki Ekologicznej Państwa, jest potrzeba wzmocnienia systemu zarządzania ochroną środowiska, między innymi poprzez włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych. Nie ma zarządzania strategicznego bez zarządzania systemowego. Systemowe zarządzanie środowiskiem oznacza zarządzanie w powiązaniu z procesami użytkowania, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Dlatego też dla prowadzenia efektywnej ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju niezbędne jest określenie celów o charakterze systemowym.

Podejście systemowe do zarządzania środowiskiem obejmuje niektóre sektory rozwoju społeczno-gospodarczego, mające istotny bezpośredni wpływ na stan środowiska przyrodniczego:

1. System transportowy
2. Rolnictwo
3. Turystyka i rekreacja
4. Przemysł
5. Edukacja ekologiczna

Cele i zadania o charakterze systemowym mają naturę międzysektorową, co oznacza, że stopień ich wdrożenia zależy od aktywności instytucji publicznych z różnych sektorów, administracji rządowej i samorządowej oraz innych podmiotów. W przypadku każdego kierunku rozwojowego wzięto pod uwagę stan aktualny i widoczne tendencje zmian, przedstawione w rozdziale drugim niniejszego opracowania.

Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju sformułowano średnioterminowe cele zintegrowane z ochroną środowiska, następnie wytyczne realizacji celów, w tym działania minimalizujące ewentualne zagrożenia dla stanu środowiska wynikające z danego kierunku rozwojowego. Opracowując poniższy rozdział wykorzystano propozycje zawarte w dostępnych aktualnych dokumentach planistycznych (sektorowych Planach i Programach), WPI oraz dokumentach planistycznych gmin, powiatu i województwa, uzupełnione przez zespół autorski.

W niektórych rozdziałach **scharakteryzowano możliwości finansowania**, odnoszące się do konkretnej dziedziny rozwoju, na podstawie dokumentu: „*Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*”, uwzględniającego ustalenia z IV posiedzenia KK NSRO z dnia 17 grudnia 2008 r. Demarkację kwotową (w przypadku podania kwot w obu kolumnach tabeli charakteryzującej źródła finansowania z Programów Operacyjnych Polityki Spójności) należy rozumieć w sposób, zgodnie z którym projekty w ramach RPO będą realizowane poniżej danej kwoty, natomiast w programach krajowych – w kwocie równej i wyższej od podanej. Kryterium kwotowe demarkacji w ramach krajowych oraz regionalnych programów operacyjnych określa się na poziomie całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych (zgodnie z zasadami kwalifikowalności wydatków dla poszczególnych programów operacyjnych).

5.1 System transportowy

Główny cel strategiczny

„Budowa i modernizacja sieci drogowej z towarzyszącą infrastrukturą w warunkach pełnej ochrony obszarów cennych przyrodniczo oraz rozwój alternatywnych rodzajów transportu”

5.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) Osiągnięcie dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej infrastruktury drogowej.**
- 2) Zwiększenie roli transportu rowerowego w modelu komunikacji zbiorowej.**
- 3) Podjęcie działań na rzecz przywrócenia znaczenia kolejowych połączeń lokalnych.**

Do głównych problemów i zagrożeń w Leżajsku, w zakresie sieci dróg i transportu publicznego należą:

- bardzo zły stan techniczny dróg publicznych;
- brak odpowiednich ulic przelotowych w mieście Leżajsku;
- brak obwodnicy miasta;
- brak ścieżek rowerowych;
- transport niebezpiecznych ładunków przez miasto;
- rosnące zagrożenia w ruchu drogowym;
- degradacja funkcji transportu kolejowego oraz towarzyszących mu obiektów;
- brak komunikacji miejskiej

Transport drogowy

Według przewidywań do roku 2015 transport drogowy będzie podstawowym rodzajem transportu, co wiąże się ze wzrostem natężenia ruchu, w tym również ruchu tranzytowego. Oprócz problemu zwiększonej emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych oraz hałasu, które ze względu na brak obwodnicy miasta najbardziej odczuwalne są wzdłuż ul. Mickiewicza, którą odbywa się ruch tranzytowy, stan techniczny dróg odgrywa również znaczną i często niedocenianą rolę w bezpieczeństwie ruchu drogowego.

Statystyki zdarzeń drogowych bardzo rzadko jako ich przyczynę wskazują stan techniczny drogi. Służby odpowiedzialne zarządców dróg często podkreślają że nawet jeżeli nie przekłada się on wprost na ilość wypadków to odgrywa znaczącą i niedocenianą rolę przy kolizjach a przede wszystkim w komforcie poruszania się po drogach publicznych. Niewłaściwy stan drogi czy złe oznakowanie może być przyczyną popełniania błędów przez kierujących. Brak obwodnicy miasta powoduje ponad to, że ul. Mickiewicza odbywa się transport niebezpiecznych substancji, np. cystern z gazem propan-butan i substancjami toksycznymi, co stanowi potencjalnie duże zagrożenie dla ludności mieszkającej na tym terenie.

Transport kolejowy

Wschodnią stroną miasta, prawie równolegle do drogi głównej przebiega linia kolejowa Przeworsk – Rozwadów. Zgodnie z ogólną polityką transportową Państwa przewiduje się, że transport kolejowy w perspektywie 2010 roku nie będzie się rozwijał w sposób intensywny. Prognozy są raczej niekorzystne dla ruchu regionalnego i lokalnego. Maleje również znaczenie transportu kolejowego w połączeniach lokalnych. Może to powodować stopniową likwidację lokalnych połączeń kolejowych. Należy jednak zaznaczyć, że zwiększenie wykorzystania transportu kolejowego i przewozów regionalnych byłoby korzystne dla ochrony środowiska – pozwoliłoby na zmniejszenie natężenia ruchu samochodów ciężarowych na drogach, a więc jednocześnie na:

- zmniejszenie hałasu komunikacyjnego,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza
- spadek ryzyka poważnych awarii drogowych.

Transport rowerowy

W transporcie rowerowym istotna jest realizacja systemu ścieżek rowerowych. Dla podniesienia bezpieczeństwa należy dążyć do segregacji ruchu kołowego i pieszego. Czynnikiem stymulującym powstawanie ścieżek rowerowych jest wprowadzenie wymogu uwzględniania ich budowy przy okazji nowych inwestycji oraz generalnych remontów dróg i ulic. Budowa udogodnień takich jak strefy ruchu uspokojonego i dobrze zaprojektowane ścieżki rowerowe może znacznie ograniczyć ryzyko zderzenia rowerzysty z pieszym lub samochodem i tym samym pokonać największą przeszkodę stojącą przed upowszechnieniem roweru w naszym mieście, którą jest obecnie niskie bezpieczeństwo rowerzystów w ruchu ulicznym.

Według badań statystycznych prawie połowa Polaków mieszkających w dużych miastach preferowałoby właśnie rower jako środek codziennych dojazdów do pracy, gdyby w ich miastach powstała dobra infrastruktura rowerowa. (źródło: „Raport z badań ilościowych odnośnie rowerzystów” wykonany dla Polskiego Klubu Ekologicznego przez BBS „Obserwator”)

Kierunki działań:

- 1. Poprawa bezpieczeństwa i stanu infrastruktury drogowej w mieście poprzez: podnoszenie standardów technicznych istniejącej sieci drogowej; zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej; budowa nowych dróg wraz z niezbędną infrastrukturą drogową; bieżącą modernizacją dróg;**
- 2. Realizacja działań zmierzających do budowy obwodnicy Leżajska;**
- 3. Ochrona mieszkańców przed hałasem komunikacyjnym np. poprzez budowę ekranów akustycznych i pasów zwartej zieleni ochronnej w miejscach newralgicznych;**
- 4. Egzekwowanie reżimów emisji spalin przez pojazdy i eliminowanie samochodów nie posiadających katalizatorów;**
- 5. Intensyfikacja ruchu rowerowego, m.in. poprzez: likwidowanie barier technicznych, oraz budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta jako wydzielonych ciągów komunikacyjnych;**

6. Edukacja ekologiczna mieszkańców na temat proekologicznych zachowań komunikacyjnych;
7. W przypadku przedsięwzięć, planowanych na obszarach objętych ochroną oraz w ich sąsiedztwie, należy postulować podjęcie szczegółowych prac mających na celu:

dokładne sprecyzowanie potrzeb ochrony środowiska i wytyczenie planowanych stref niezbędnych dla rzeczywistego zachowania zasobów środowiskowych;

przyjęcie takich rozwiązań techniczno – technologicznych by infrastruktura transportu nie zagrażała środowisku.

Na najbliższe lata Gmina Miejska Leżajsk planuje realizację szeregu przedsięwzięć inwestycyjnych, sprzyjających osiągnięciu założonych w niniejszym rozdziale celów średniookresowych. Dnia 26 maja 2008 r., uchwałą Nr XVII/107/08 przyjęty został wieloletni program inwestycyjny pn. „Modernizacja układu komunikacyjnego dróg miejskich w Leżajsku wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 877 Leżajsk – Naklik w obrębie węzła Leżajsk”.

Program ma na celu modernizację układu komunikacyjnego dróg miejskich w Leżajsku wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 877 Leżajsk – Naklik w obrębie węzła Leżajsk, w północno – wschodniej części Leżajska. Przedsięwzięcie obejmuje modernizację ul. Polnej i ul. Borki oraz budowę połączenia ul. Podolszyny z ul. Siedlanka w bezpośrednim sąsiedztwie terenów SSE „EUROPARK”. Nawiązuje do zrealizowanego w ramach ZPORR 2004-2006 projektu „Rozbudowa układu komunikacyjnego w północno-wschodniej części miasta Leżajska pod działalność SPECJALNEJ STREFY EKONOMICZNEJ EURO-PARK”, łączy się bezpośrednio z przebudowaną w ramach tego projektu ulicą Podolszyny.

Program jest komplementarny ze znajdującym się projektem na liście indykatywnej RPO WP 2007-2013 pn.: „Modernizacja układu komunikacyjnego regionu północno – wschodniego województwa podkarpackiego” - Węzeł Leżajsk. Projekt ten przygotowywany przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie obejmuje między innymi przebudowę drogi wojewódzkiej 877 Naklik – Leżajsk.

Cel programu: Poprawa warunków komunikacji w mieście - uzupełnienie układu komunikacyjnego dróg wojewódzkich nr 877 i 875 i drogi krajowej nr 77, jako węzła Leżajsk. Cele szczegółowe obejmują:

budowę drogi w nowych terenach inwestycyjnych,
przebudowę dróg istniejących.

Program obejmuje zadania [29]:

Zadanie 1 - Budowa drogi łączącej ul. Podolszyny z ul. Siedlanka

Zadanie 2 - Przebudowa ul. Borki

Zadanie 3 - Przebudowa ul. Polnej

Budowa drogi łączącej ulicę Podolszyny z Siedlanką to kontynuacja robót rozpoczętych w 2009 r. Zadanie to obejmuje budowę drogi o długości 824 m. Zakres zadania to położenie 5147 m² nawierzchni asfaltowej, wraz z chodnikiem z kostki betonowej – 1584 m² oraz ścieżki rowerowej, również z kostki betonowej – 1622 m². Odwodnienie drogi realizowane jest poprzez sieć kanalizacji deszczowej o łącznej długości około 800 metrów – wloty kolektorów deszczowych prowadzą do potoku Jagoda. W związku z tą inwestycją na potoku Jagoda i przy rowie wzdłuż ulicy Podolszyny powstaną dwa przepusty skrzynkowe. Droga wyposażona zostanie w lampy oświetlenia ulicznego. Zakończenie robót zaplanowano na drugą połowę czerwca br. Droga ta pozwoli ominąć miasto jadącym od Starego Miasta w kierunku Jarosławia i odwrotnie. Będzie miała charakter **małej obwodnicy miasta**.

W roku 2010 zakończono przebudowę ulicy Polnej – kwota zaplanowana: 581 579,93 zł. To droga o długości 520 metrów; nawierzchnia asfaltowa jezdni – 3479 m², chodników z kostki betonowej – 1008 m², zatoki postojowej z płyt ażurowych – 349 m². Odwodnienie drogi realizowane jest poprzez sieć kanalizacji deszczowej o długości 425 metrów. Zakończenie robót ma nastąpić w drugiej połowie czerwca br.

Ponad to, w ramach Wieloletniego Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych, dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 uzyskał projekt infrastrukturalny pn.: „Remont połączenia drogi krajowej nr 77 z drogą wojewódzką nr 877 w ciągu dróg gminnych nr 10 4502 R w Leżajsku” obejmujący remont ulic Boronia, Hutniczej i Fabrycznej. Projekt obejmuje remont połączenia drogi krajowej nr 77 z drogą wojewódzką 877 w ciągu dróg gminnych w mieście Leżajsku. Planowana kwota tego zadania to 750 tys. zł., a dofinansowanie w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych wynosi 50 procent. Miasto zobowiązane jest do wyasygnowania na ten cel kwoty 350 tysięcy zł. Partnerem w realizacji tej inwestycji ma być Fabryka Maszyn w Leżajsku, która zobowiązała się wnieść wkład finansowy w wysokości 45 tys. zł. Remont obejmie łącznie ciąg ulic o długości 1210 metrów; łączna powierzchnia asfaltowa – 9435 m², a chodników – 1855 m².

Obecnie Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przystępuje do **budowy obwodnicy Leżajska**. Wojewoda Podkarpacki wydał pozwolenie na budowę pierwszego etapu obwodnicy, pod rygorem natychmiastowej wykonalności. Ostateczna wersja projektu składa się z dwóch etapów o łącznej długości ok. 7,7 km. Budowa pierwszego etapu o szacunkowym koszcie 72 mln złotych przewidziana jest na lata 2010 – 2012, a budowa drugiego etapu o przybliżonym koszcie 100 mln złotych - na lata 2012 – 2013. Inwestorem całego przedsięwzięcia jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad. 28 grudnia 2009 r. Szczegółowy opis przebiegu planowanej obwodnicy znajduje się w rozdziale 2.4 „System transportowy”.

Do pozostałych planowanych na 2010r. i w większości zrealizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych należą [33]:

Przebudowa ulicy Podzwierzyniec - kontynuacja robót rozpoczętych w 2009 r., obejmuje przebudowę drogi o długości 961 metrów. W tym ujęte jest wykonanie nawierzchni asfaltowej jezdni – 4694 m² nawierzchni z kostki betonowej – 690 m² oraz nawierzchni z kostki betonowej – 1531 m². Planowany czas realizacji robót to lata 2010–2011.

Przebudowa ul. Zmuliska – kontynuacja robót rozpoczętych w roku 2009. Zadanie obejmowało przebudowę drogi o długości 570 m, wykonanie kanalizacji deszczowej o łącznej długości 130 m, ustawienie jednostronnego krawężnika i wykonanie nawierzchni asfaltowej jezdni – 3020 m² oraz chodników z kostki betonowej o powierzchni 1296 m². Roboty zakończone zostaną w bieżącym roku.

Budowa parkingu przy ul. Warszawskiej – zadanie obejmuje budowę parkingu o powierzchni około 4400 m² dla 220 samochodów osobowych, ułożenie chodników z kostki (około 300 m²), wykonanie kanalizacji deszczowej o łącznej długości 186 m i oświetlenia (3 słupy). Realizacja tej inwestycji przewidziana jest na lata 2010 – 2012.

Przebudowa chodnika przy ul. Klasztornej – zadanie obejmowało budowę chodnika o długości około 190 m i powierzchni 285 m². Inwestycja zakończona zostanie w 2010 r.

Przebudowa ulicy Franciszkańskiej – zadanie rozpocznie się od budowy kanalizacji deszczowej. Prace kontynuowane będą zgodnie z harmonogramem.

Budowa chodnika przy ulicy Matejki – wykonanie chodnika z kostki betonowej o powierzchni 450 m² na odcinku od budynku przy ulicy Mickiewicza 94 do budynku przy ulicy Wyspiańskiego 16.

Budowa chodnika przy ulicy Reymonta – zakres robót obejmował budowę jednostronnego chodnika z kostki betonowej od ulicy Sportowej do ulicy Klonowej o powierzchni 750 m².

Należy również nadmienić, że ważne dla miasta węzły komunikacji zbiorowej – rejon dworców PKS oraz PKP wraz z rampą kolejową – zostały objęte Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Miasta Leżajska na lata 2007 – 2010, przyjętym uchwałą Nr XXXVI/318/06 Rady Miejskiej w Leżajsku z dnia 4 października 2006 r.

5.1.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.1. System transportowy						
	Budowa chodnika przy ul. Klasztornej	Miasto Leżajsk	2010		40 000,00	Budżet Miasta
	Budowa chodnika przy ul. Matejki	Miasto Leżajsk	2010		65 000,00	Budżet Miasta
	Budowa chodnika przy ul. Reymonta	Miasto Leżajsk	2010		10 000,00	Budżet Miasta
	Budowa drogi łączącej ul. Jagiełły z obwodnicą Leżajską	Miasto Leżajsk	2010		100 000,00	Budżet Miasta
	Budowa drogi łączącej ul. Podolszyny z ul. Siedlanka	Miasto Leżajsk	2010		345 865,32	Budżet Miasta
	Budowa drogi łączącej ul. Podolszyny z ul. Siedlanka - wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	Miasto Leżajsk	2010		807 019,06	Budżet Miasta
	Budowa parkingu przy ul. Warszawskiej	Miasto Leżajsk	2010		100 000,00	Budżet Miasta
	Budowa ul. Zielonej i Łąkowej – kanalizacja deszczowa (część)	Miasto Leżajsk	2010		50 000,00	Budżet Miasta
	Przebudowa ul. Franciszkańskiej	Miasto Leżajsk	2010		80 000,00	Budżet Miasta
	Przebudowa ul. Podzwierzyniec	Miasto Leżajsk	2010		115 000,00	Budżet Miasta
	Przebudowa ul. Polnej	Miasto Leżajsk	2010		174 473,98	Budżet Miasta
	Przebudowa ul. Polnej - wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych	Miasto Leżajsk	2010		407 105,95	Budżet Miasta
	Przebudowa ul. Zmuliska	Miasto Leżajsk	2010		130 000,00	Budżet Miasta
	Remont ul. Boronia, Hutniczej i Fabrycznej	Miasto Leżajsk	2010		750 000,00	Budżet Miasta

5.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Drogi		
Drogi wojewódzkie Drogi powiatowe Drogi gminne (z wyłączeniem dróg wydzielanych lub przebudowywanych w ramach projektów scaleniowych) Bezpieczeństwo ruchu drogowego na drogach podlegających JST (wojewódzkie, powiatowe, gminne, poza drogami krajowymi w miastach na prawach powiatu) Inteligentne Systemy Transportu na drogach podlegających JST (wojewódzkie, powiatowe, gminne, poza drogami krajowymi w miastach na prawach powiatu)	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Autostrady Drogi ekspresowe Drogi krajowe Drogi krajowe w miastach na prawach powiatów Minimalna wartość projektu drogowego – 20 mln PLN. Bezpieczeństwo ruchu drogowego na drogach krajowych (bez działań szkoleniowych) Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN. Inteligentne Systemy Transportu na drogach podlegających GDDKiA oraz JST w miastach na prawach powiatów Minimalna wartość projektu dotyczącego studiów wykonalności – 2 mln PLN, pozostałe – 8 mln PLN. Minimalna wartość projektu dotyczącego przygotowania dokumentacji technicznej - nie dotyczy <u>PO Rozwój Polski Wschodniej</u> Drogi i infrastruktura towarzysząca w ciągu dróg wojewódzkich – od 20 mln PLN (projekty zidentyfikowane na liście projektów indywidualnych PO RPW) Obwodnice miast w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich – od 8 mln PLN (projekty zidentyfikowane na liście projektów indywidualnych PO RPW)	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa – Schemat I Scalanie gruntów Zakres pomocy Drogi gminne i dojazdowe do gruntów rolnych wydzielane lub przebudowywane w ramach projektów scaleniowych.
Trasy rowerowe		
<u>Ścieżki rowerowe będą wspierane w RPO.</u> Województwa Warmińsko-Mazurskie, Podlaskie, Lubelskie, Podkarpackie, Świętokrzyskie z wyłączeniem projektów zidentyfikowanych do realizacji w ramach listy projektów indywidualnych PO RPW.	<u>PO Rozwój Polski Wschodniej</u> Kompleksowy projekt mający na celu stworzenie podstawowej infrastruktury związanej z obsługą ruchu rowerowego. Projekt obejmujący swym zasięgiem 5 województw Polski Wschodniej, składać się będzie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich <u>Odnowa wsi:</u> Zakres pomocy - budowa, remont lub przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych,

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW	z dwóch komponentów: - budowa i oznakowanie ścieżek rowerowych o utwardzonej nawierzchni (głównie na terenie miast), - wytyczanie i oznakowanie tras rowerowych na terenie pozamiejskim gdzie z uwagi na środowisko naturalne nie jest wskazane położenie nawierzchni bitumicznej lub betonowej.	sportowych i społ-kult. Lokalizacja Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: .- miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo, - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo, - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe Wysokość pomocy na realizację jednej operacji nie może być niższa niż 25 tys. PLN oraz nie wyższa niż 500 tys. PLN dla miejscowości w okresie realizacji Programu Beneficjent - Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego <u>LEADER – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju</u> Zakres pomocy - budowa lub remont, przebudowa publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społeczno-kulturowej, - budowa/odbudowa tras rowerowych. Lokalizacja Pomoc może być przyznana na projekty realizowane w: .- miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
		- miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe – 25 tys. PLN na projekt. Beneficjent – osoba fizyczna zameldowana lub posiadająca siedzibę na obszarze LGD, jeśli prowadzi działalność gospodarczą, organizacja pozarządowa, osoba prawna i jednostka organizacyjna kościoła lub związku wyznaniowego, posiadająca siedzibę lub działająca na obszarze LGD.
Koleje		
Zakup taboru dla połączeń regionalnych oraz modernizacja regionalnej sieci kolejowej	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Eliminacja wąskich gardeł na liniach kolejowych, Połączenia kolejowe o znaczeniu międzyregionalnym i międzynarodowym Zakup taboru dla połączeń międzynarodowych i międzyregionalnych. Minimalna wartość projektu – 40 mln PLN. Minimalna wartość projektu dla projektów dotyczących systemów łączności (ERTMS, GSM-Rail) – 16 mln PLN Minimalna wartość projektu dotyczącego przygotowania dokumentacji technicznej - nie dotyczy	
Transport publiczny		
Demarkacja z PO IŚ – na terenie 9 obszarów metropolitalnych (warszawski, poznański, katowicki, łódzki, trójmiejski, wrocławski, krakowski, szczeciński, bydgosko-toruński) wspieranych z PO IŚ, w RPO możliwe są do realizacji projekty o wartości maksymalnej 100 mln PLN	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Budowa i modernizacja infrastruktury czystego transportu publicznego na terenie 9 obszarów metropolitalnych (warszawski, poznański, katowicki, łódzki, trójmiejski, wrocławski, krakowski, szczeciński, bydgosko-toruński) wraz z zakupem taboru szynowego	

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Na pozostałych obszarach – bez ograniczeń kwotowych	(tramwaj, metro, szybka kolej miejska) oraz trolejbusowego. Inteligentne Systemy Transportu na obszarze 9 obszarów metropolitalnych w zakresie transportu publicznego oraz obejmujące odcinki dróg podległych GDDKiA Źródło współfinansowania – Fundusz Spójności. Minimalna wartość projektu - 100 mln PLN <u>PO Rozwój Polski Wschodniej</u> Kompleksowe projekty z zakresu zintegrowanego miejskiego transportu publicznego w 5 miastach wojewódzkich Polski Wschodniej Minimalna wartość projektu 80 mln PLN (projekty zidentyfikowane na liście projektów indywidualnych PO RPW)	
Transport multimodalny		
Projekty w zakresie transportu multimodalnego dotyczące: - centrów logistycznych, - terminali transportu multimodalnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do realizacji projektu. Maksymalna wartość projektu – 20 mln PLN	PO Infrastruktura i Środowisko Centra logistyczne, terminale kontenerowe na liniach kolejowych i w portach morskich Minimalna wartość projektu – 20 mln PLN	

5.2 Turystyka i rekreacja

Główny cel strategiczny

Rozwój turystyki i rekreacji w zgodzie z ochroną terenów i obiektów cennych przyrodniczo i kulturowo.

5.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1. Wykorzystanie walorów miasta do rozwoju turystyki i rekreacji w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska;**
- 2. Tworzenie i rewitalizacja terenów zieleni urządzonej w mieście dla odciążenia i ochrony naturalnie ukształtowanych obszarów leśnych i użytków zielonych.**

Turystyka miejska

Turystyka jest zjawiskiem częściej związanym z miastami niż z innymi obszarami i w większej mierze zależy od zasobów antropogenicznych niż przyrodniczych [31]. Przeważająca część walorów turystycznych jest skoncentrowana w ośrodkach miejskich i nawet wówczas, gdy o atrakcyjności danego obszaru decydują walory przyrodnicze, wzniesiona przez człowieka infrastruktura turystyczna skupia się głównie w miastach. również konsekwencje ruchu turystycznego są silniej zaznaczone w miastach niż na terenach wiejskich.

Rozwój turystyki ma istotny wpływ na funkcjonowanie miast i zmiany w przestrzeni miejskiej. Funkcja turystyczna jest jednym z ważniejszych czynników decydujących o przemianach funkcjonalno-fizjonomicznych miast, zwłaszcza w ich śródmieściach. Obecnie, wraz z rozwojem tak zwanej turystyki biznesowej, odwiedzanie miast w celach handlowych, w związku z udziałem w kongresach, targach i wystawach itp. staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Innym częstym motywem przyjazdu turystów do miasta są względy związane z bogatszą ofertą handlową, rozrywkową, gastronomiczną, wydarzeniami kulturalnymi itd.

Pod szeroko ujmowanym pojęciem „turystyki miejskiej” można rozumieć [31]: wszystkie formy turystyki, które mają miejsce na terenach miejskich, związane z walorami i zagospodarowaniem turystycznym, w tym turystyka wypoczynkowa, kongresowo-wystawiennicza, biznesowo-handlowa, tranzytowa, kulturalno-rozrywkowa, kulturalno-poznawcza, religijna, sportowa, gastronomiczna itp. turystykę, której celem jest zwiedzanie i poznawanie miasta, traktowanego jako dziedzictwo kulturowe i uznawanego za niepodzielny element przestrzeni turystycznej.

Współczesne miasta nie tylko są ważnymi ośrodkami turystycznymi, ale też szeroko rozumiana turystyka – łącznie z wypoczynkiem mieszkańców – zaczyna być podstawą rozwoju gospodarczego coraz większej liczby miast. W strategiach rozwoju wielu miast turystyka odgrywa coraz większą rolę, co można uznać za przejaw powstawania zjawiska nazywanego miejską polityką turystyczną. W ujęciu szerszym jest nią całokształt działań na rzecz wspierania w mieście rozwoju turystyki oraz w celu nadania turystyce odpowiedniego znaczenia społeczno-gospodarczego, przy jednoczesnym dążeniu do zachowania (w możliwie nienaruszonym stanie) walorów, które są czynnikiem przyciągającym turystów, jak również dbanie o to aby rozwój funkcji turystycznej nie doprowadził do obniżenia się jakości życia mieszkańców i nie wpłynął negatywnie na inne działy gospodarki miejskiej oraz na elementy środowiska przyrodniczego obecne w przestrzeni miejskiej.

Zgodnie z tą definicją za miejską politykę turystyczną są odpowiedzialne nie tylko władze samorządowe (miejskie), ale również instytucje rządowe, stowarzyszenia przedsiębiorców, organizacje reprezentujące mieszkańców oraz organizacje społeczne zajmujące się statutowo turystyką, kulturą itp.

Sport i rekreacja

Miasto jest również ważnym lokalnym ośrodkiem rekreacji i sportu. Głównym bogactwem naturalnym Leżajska są lasy (23,4% powierzchni miasta), będące dla mieszkańców i turystów naturalnym i łatwo dostępnym miejscem wypoczynku i rekreacji. Ponadto w granicach miasta znajdują się dwa obszary o bardzo wysokich walorach przyrodniczych: rezerwat leśny „Las Klasztorny” oraz fragment Brzóznieńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, których atrakcyjność przyrodniczo-rekreacyjna przyciąga mieszkańców i turystów. Jednakże w skład systemu terenów rekreacyjnych wchodzi również wszelkiego rodzaju parki, ścieżki rowerowe, kompleksy sportowe, a nawet spontanicznie użytkowane niezagospodarowane tereny otwarte czy zieleńce i skwery miejskie. Do systemu zieleni miejskiej na terenie Leżajska należą (dane wg GUS, stan na koniec 2008 r.):

zielen uliczna	32,5 ha
tereny zieleni osiedlowej	7,6 ha
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	19,9 ha
cmentarze	8,6 ha
las gminne	6,4 ha

Ponadto na terenie miasta znajduje się zbiornik „Floryda” o powierzchni ca 3,50 ha i funkcji retencyjnej, wypoczynkowej i wędkarskiej. Oprócz tego zbiornika znajduje się kilka małych zbiorników wodnych (stawów), jednak bez większego znaczenia retencyjnego.

Niewątpliwie obszary te, pomimo że niechronione, odznaczają się znacznymi walorami przyrodniczymi, gdy porównamy je z terenami intensywnej zabudowy miejskiej. Z punktu widzenia ochrony środowiska, zwiększenie udziału zielonych powierzchni biologicznie czynnych zmniejsza wpływ powierzchniowy i zwiększa retencję wody, zbiorniki wodne poprawiają mikroklimat, klinowe pasy zieleni mają wpływ na nawietrzanie oraz na zminimalizowanie efektu wyspy ciepła w centrum miasta. Lokalizacja nowych terenów wypoczynkowych w znacznym stopniu poprawia strukturę przestrzenną miasta oraz pozytywnie wpływa na jego wizerunek. Mieszkańcy wysoko cenią „zielone” dzielnice miast, gdzie dostęp do terenów rekreacyjnych jest swobodny. Dlatego też zwiększanie dostępności do terenów rekreacyjnych będzie w istotny sposób wpływać na atrakcyjność otoczenia, a co za tym idzie również na poprawę warunków życia mieszkańców.

Rozwój terenów zieleni o charakterze rekreacyjnym może mieć pozytywny wpływ na przyrodniczą rewitalizację miasta, szczególnie, jeśli do celów rekreacyjnych adaptowane są obszary zdegradowane lub niezagospodarowane, w szczególności poprzemysłowe czy porolnicze. W związku ze zmieniającymi się preferencjami wypoczynkowymi mieszkańców, obszary te muszą być przystosowane do różnych form wypoczynku, w tym też sprecyzowanego.

Konflikt między potrzebami rekreacyjnymi mieszkańców, a dobrem środowiska przyrodniczego występuje wtedy, kiedy obszary o unikatowych walorach przyrodniczych są nadmiernie wykorzystywane zamiast być chronione. Dlatego też bardzo istotne jest minimalizowanie ruchu turystycznego w rezerwach miejskich, np. poprzez lokalizowanie kompleksów wypoczynkowych z terenami przystosowanymi do uprawiania różnych sportów, w sąsiedztwie obszaru chronionego. Również odpowiedni dozór oraz wyznaczanie tras spacerowych zapewnią ochronę wartości przyrodniczych, przy jednoczesnym wykorzystaniu wartości edukacyjnych miejsca.

Główne zagrożenia środowiska

Wpływ działalności turystycznej i rekreacyjnej na środowisko przejawia się głównie w antropopresji, jakiej ulegają lasy, użytki zielone oraz część obszarów zieleni urządzonej położone na terenie miasta. Nadmierna antropopresja przyczynia się również do znaczącej degradacji cieków i małych zbiorników wodnych. Do najczęstszych zagrożeń ze strony rozwoju turystyki i rekreacji należą:

- rozwój infrastruktury turystycznej nie spełniającej wymogów ochrony środowiska;
- wzrastająca liczba turystów, szczególnie zmotoryzowanych, powodująca wzrost zanieczyszczenia spalinami i hałasem;
- zanieczyszczanie, zaśmiecanie i niszczenie ekosystemów o dużych walorach przyrodniczych;
- „dzikie zagospodarowywanie” obszarów cennych przyrodniczo;
- płoszenie zwierząt i kłusownictwo.

Zintegrowany rozwój turystyki i rekreacji wymagać będzie godzenia, często sprzecznych interesów, poprzez racjonalne kształtowanie obszarów cennych przyrodniczo w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wykorzystanie rozwoju turystycznego wymaga poprawy stanu infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej. W ramach tej poprawy winna zostać wykonana:

- rozbudowa i modernizacja dróg dojazdowych do miejsc atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie;
- budowa parkingów z zapleczem sanitarnym i małą gastronomią oraz zagospodarowanie i oznakowanie parkingów leśnych,
- wytyczenie i urządzenie oraz dokładne oznakowanie sieci szlaków dla turystyki samochodowej, rowerowej i pieszej. Korzystne byłoby łączenie w jednym szlaku różnych rodzajów turystyki, na przykład samochodowo-rowerowej;
- rozbudowa bazy noclegowej i obiektów hotelowo-gastronomicznych;
- budowa dostępnych dla turystów obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych;

Kierunki działań:

1. **Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznie ukształtowanego specyficznego krajobrazu miasta;**
2. **Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki, sportu i rekreacji w mieście;**
3. **Modernizacja, waloryzacja, rekultywacja i tworzenie nowych obszarów zieleni urządzonej w mieście (parki, zieleńce, skwery, zieleń uliczna, osiedlowa itp.);**
4. **Budowa, modernizacja i oznakowanie ścieżek pieszych i rowerowych zapewniających łatwy dostęp do atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie terenów;**
5. **Wykorzystanie rekreacyjne zbiorników wodnych i dolin rzecznych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska i ochrony przyrody;**
6. **Harmonizowanie rozwoju poszczególnych gałęzi turystyki miejskiej z walorami krajobrazu oraz należytą ochroną obszarów i obiektów cennych przyrodniczo i kulturowo.**

5.2.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.2 Turystyka i rekreacja						
1.	Dofinansowanie kosztów funkcjonowania Muzeum Ziemi Leżajskiej. Dotacja udzielona na podstawie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności	Starostwo Powiatowe	2010		500 000,00	Budżet Powiatu
2.	Rozbudowa Zespołu Szkół Licealnych w Leżajsku - budowa hali sportowej wraz z segmentem dydaktycznym, kompleksem boisk sportowych i parkingów.	Starostwo Powiatowe	2010 - 2011		7 607 250,00	Budżet Powiatu, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej oraz środki UE
3.	Wsparcie finansowe przedsięwzięć z zakresu rozwoju sportu kwalifikowanego dla klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu.	Starostwo Powiatowe	2010		100 000,00	Budżet Powiatu
4.	Organizacja rowerowych rajdów turystyczno-krajoznawczych i innych imprez turystycznych z udziałem dzieci i młodzieży oraz mieszkańców Powiatu Leżajskiego jako forma aktywnego wypoczynku rekreacyjno-sportowego.	Starostwo Powiatowe	2010		3 000,00	Budżet Powiatu
5.	XIX Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej	Biuro organizacyjne - Miejskie Centrum Kultury w Leżajsku	2010		108 850,00	Ministerstwo Kultury, Starostwo Powiatowe, UM Leżajsk, UMIG Nowa Sarzyna, UG Leżajsk, UG Kuryłówka, sponsorzy
6.	Rozbudowa Miejskiego Centrum Kultury	Miasto Leżajsk	2010		1 349 259,00	Budżet Miasta, budżet MCK
7.	Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	Miasto Leżajsk	2010		8 000,00	Budżet Miasta
8.	Roboty budowlane przebudowy i remontu przy zabytkowej Plebani Parafii Farnej pw. Św. Trójcy w Leżajsku	Miasto Leżajsk	2010		35.000,00	Budżet Miasta
9.	Prace konserwatorskie w Klasztorze O.O. Bernardynów w Leżajsku. Konserwacja dwóch obrazów olejnych z XVII wieku pt. „Św. Jan Kapistran” i „Św. Michał Archanioł” wraz z ramami.	Miasto Leżajsk	2010		35.000,00	Budżet Miasta

5.2.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Kultura		
Utrzymanie i ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Maksymalna wartość projektu – do 20 mln PLN Dla niektórych beneficjentów oraz typów projektów maksymalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN - dla projektów dotyczących: - konserwacji zabytków ruchomych, - rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych, archiwalnych, filmowych oraz zasobów wirtualnych muzeów, galerii, fonotek, fototek, filmotek, cyfrowych bibliotek, itp., - zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem oraz projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. <i>Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o wartości powyżej 20 mln PLN lub 4 mln PLN zgodnie z linią demarkacyjną, w przypadku, gdy na „listach projektów indywidualnych dla samorządów”, umieszczonych w poszczególnych RPO, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.</i> 2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu regionalnym i lokalnym Maksymalna wartość projektu – do 20 mln PLN.	PO Infrastruktura i Środowisko 1.Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego – projekty o skali większej niż realizowane w regionalnych programach operacyjnych (w tym projekty dotyczące obiektów umieszczonych na liście światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO i Pomniki Prezydenta RP). Minimalna wartość projektu 20 mln PLN, z wyjątkiem projektów dotyczących: - konserwacji zabytków ruchomych, - rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym digitalizacji zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych archiwalnych i zbiorów filmowych, - zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem - tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot.wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych) - oraz projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych, dla których minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN. 2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym Minimalna wartość projektu 20 mln PLN z wyjątkiem projektów dla których beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe, dla których minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN. 3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego Minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN. Minimalna wartość projektu realizowanego przez	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> <u>Odnowa wsi:</u> Zakres pomocy 1) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne, społ-kult, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych 2) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów służ. promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu zachowania dziedzictwa historycznego., tradycji, sztuki oraz kultury Lokalizacja Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys., Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe - 500 tys. PLN na jedna miejscowość. Beneficjent - Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. <u>Oś IV LEADER – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju</u> Zakres pomocy

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Dla niektórych beneficjentów oraz typów projektów maksymalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN - dla projektów dla których beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe. <i>Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o wartości powyżej 20 mln PLN lub 4 mln PLN zgodnie z linią demarkacyjną, w przypadku, gdy na „listach projektów indywidualnych dla samorządów”, umieszczonych w poszczególnych RPO, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.</i> 3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego. Maksymalna wartość projektu poniżej 4 mln PLN. Maksymalna wartość projektu realizowanego przez partnerstwa poniżej 20 mln PLN. 4. Kultura i dziedzictwo kulturowe jako element rewitalizacji w miastach. 5. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury. Opracowanie i utworzenie systemu informacji kulturalnej, promocja dziedzictwa kulturowego	partnerstwa - 20 mln PLN.	Przewiduje się udzielenie pomocy: 1) dla działań mieszczących się w ramach działań Osi 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej - tak jak określono dla działań Osi 3, 2) dla małych projektów, działania mogą dotyczyć: a) promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego, b) organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD, c) zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje, d) inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej. Lokalizacja Pomoc może być przyznana na projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, albo - miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe dla „małych projektów” – 25 tys. PLN na projekt. Beneficjent – osoba fizyczna zameldowana lub posiadająca siedzibę na obszarze LGD, jeśli prowadzi działalność gospodarczą, organizacja pozarządowa, osoba prawna i jednostka organizacyjna kościoła lub

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
		związku wyznaniowego, posiadająca siedzibę lub działająca na obszarze LGD." <u>PO „Ryby”</u> Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów, bezpośrednio związanych z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służących utrzymaniu atrakcyjności obszarów zależnych głównie od rybactwa (np. muzea rybackie, tradycyjne maszopierie, „domy rybaka”, osady rybackie, etc.). Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby. Beneficjent: „Grupa Lokalna” na terenie „obszarów zależnych od rybactwa”
Turystyka		
1. Budowa i modernizacja lokalnej i regionalnej infrastruktury turystycznej, turystyka jako element rewitalizacji w miastach, turystyka biznesowa; tworzenie nowych oraz rozwój istniejących centrów wystawienniczych i kongresowych z wyłączeniem projektów zidentyfikowanych do realizacji w ramach PO RPW – projekty punktowe. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. 2. Tworzenie i rozwój spójnego systemu promocji województwa zwiększającego inwestycyjną oraz turystyczną atrakcyjność jednego regionu. Działanie komplementarne do PO IG 3. Budowa i modernizacja infrastruktury uzdrowiskowej w tym odbudowa i renowacja architektury zdrojowej.	<u>PO Innowacyjna Gospodarka</u> Działanie 6.4 <i>Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym</i> Wsparcie dla kompleksowych projektów z zakresu budowy produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym związanych z organizacją przez Polskę EURO 2012 - projekty znajdujące się na liście projektów indywidualnych do PO IG Działanie 6.3 <i>Promocja turystycznych walorów Polski</i> Wsparcie udzielone będzie na projekty mające na celu rozwój i promocję konkurencyjnych produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym, m.in. w zakresie: tworzenia i obsługi ogólnopolskiego systemu rezerwacji i systemu informacji turystycznej, tworzenia strategii i planów promocji, przeprowadzanie badań i analiz marketingowych, przeprowadzanie kampanii reklamowych, tworzenie, rozwijanie i promocja	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> <u>Odnowa wsi:</u> Możliwość realizacji projektów z zakresu budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społ.-kult.; Lokalizacja: Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe - maksymalnie 500 tys. PLN na jedną miejscowość w okresie realizacji Programu

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
4.Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie turystyki. 5.Opracowanie i utworzenie systemów i centrów informacji turystycznej. 6.Rozwój, modernizacja i wyposażenie obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form wypoczynku.	produktów turystycznych, projekty marketingowe związane z Programem Ambasadorów Kongresów oraz wsparciem miejskich convention bureaus, wspólna promocja, standaryzacja i oznakowanie szlaków turystycznych, system rezerwacji, itp. <u>PO Rozwój Polski Wschodniej</u> Inwestycje infrastrukturalne związane z budową, rozbudową i wyposażeniem obiektów: - wystawienniczych i targowych, - kongresowych i konferencyjnych (również na terenie miast powiatowych) umożliwiających organizację imprez o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym. Minimalna wartość projektu 20 mln PLN (projekty zidentyfikowane na liście projektów indywidualnych PO RPW) Kompleksowy projekt w zakresie promocji turystycznej Polski Wschodniej składający się z dwóch komponentów: - studium uwarunkowań atrakcyjności turystycznej Polski Wschodniej, w tym analiza segmentów turystyki oraz typów turystów odgrywających kluczową rolę w regionalnych gospodarkach makroregionu; - promocja Polski Wschodniej jako miejsca aktywnego wypoczynku oraz atrakcyjnego miejsca do pracy i zamieszkania.	Beneficjent: Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. <u>PO „Ryby”</u> W ramach rybołówstwa śródlądowego, wsparcie będzie udzielane na inwestycje dotyczące budowy i modernizacji urządzeń i infrastruktury w istniejących gospodarstwach rybackich, przeznaczonej do wykonywania rybołówstwa śródlądowego w wodach powierzchniowych jako działalności zarobkowej ukierunkowanej na obsługę, organizację i rozwój turystyki wędkarskiej. W ramach osi priorytetowej 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, wsparcie obejmować będzie inwestycje w infrastrukturę drobnego rybactwa i infrastrukturę związaną z turystyką oraz usługami na rzecz społeczności obszarów zależnych od rybactwa oraz propagowanie ekoturystyki i wędkarstwa bez zwiększenia nakładu połowowego. Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o nie finansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby

5.3 Rolnictwo

Główny cel strategiczny

Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej na terenie miasta z uwzględnieniem uwarunkowań środowiska.

5.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) **Zrównoważona gospodarka gruntami rolnymi w oparciu o istniejące zasoby ludzkie, społeczne, przyrodnicze, historyczne, kulturowe, infrastrukturalne i wiedzę.**
- 2) **Rozwój rolnictwa ekologicznego oraz poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.**
- 3) **Ograniczanie ubytku trwałych użytków zielonych (sady, łąki, pastwiska);**
- 4) **Utrzymywanie odpowiedniego stanu sieci melioracyjnej;**

Rolnictwo nie jest funkcją wiodącą miasta Leżajska, jednak nie można zapominać, że ponad 50% powierzchni miasta zajmują użytki rolne, w tym prawie 70% stanowią grunty orne. Atrakcyjność przestrzeni rolniczej polega na jej odmienności od obszarów miejskich, dużym zróżnicowaniu i harmonijnym powiązaniu z przyrodą oraz odpowiednią gospodarką ziemią. Obszary wiejskie wymagają szczególnej ochrony, zarówno w części związanej ze znajdującymi się na nich zasobami przyrody, jak i substancją kulturowo – architektoniczną wsi. Zgodnie z koncepcją europejskiego modelu rolnictwa, rolnictwo poza podstawową funkcją, jaką jest produkcja artykułów rolnych pełni ważne role w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu, zachowania żyzności gleb oraz bogactwa siedlisk i bioróżnorodności, a także tradycji i dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z założeniami reformy polityki wobec obszarów wiejskich od roku 2007, wsparcie rozwoju obszarów wiejskich jest finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), utworzonego na mocy Rozporządzenia Rady (WE) 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. W nowym okresie programowania, obejmującym lata 2007-2013, również finansowanie prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym przewidziano ze środków wspólnotowych. O dofinansowanie, jako beneficjenci, będą mogli ubiegać się starostowie w ramach działania: Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowanie rolnictwa i leśnictwa, schemat I: Scalanie gruntów „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, jednak koszty kwalifikowalne projektu nie mogą być poniesione wcześniej niż 01.01.2007 r. Oznacza to, że postępowania scaleniowe rozpoczęte przed 2004 r. mogły być finansowane jedynie ze środków budżetu państwa, zapisanych w części 85: Budżet wojewodów, dział 010: Rolnictwo i łowiectwo, rozdział 01005: Prace geodezyjno-urządzeniowe na potrzeby rolnictwa. Minister rolnictwa i rozwoju wsi nie posiada środków finansowych przeznaczonych na realizację scaleń gruntów.

Warto podkreślić, że istnieje możliwość finansowania niektórych prac z zakresu zagospodarowania poscaleniowego na obszarach wiejskich z terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, którego środki przeznaczone mogą być między innymi na budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych lub też rekultywację na cele

rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową. Środkami terenowego FOGR dysponują jednak samorządy województw i to one przeznaczają je dla poszczególnych gmin, kierując się ustalonymi w województwie priorytetami. Biorąc pod uwagę fakt, iż w woj. podkarpackim występują największe potrzeby w urządzaniu dróg na obszarach objętych scaleniami gruntów na rachunek terenowego FOGR woj. podkarpackiego, corocznie przekazują kwoty znacznie większe od kwot zasileń przekazywanych pozostałym urzędom marszałkowskim.

Z dniem 1 stycznia 2009 r. w życie weszła nowelizacja ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 10 października 2008 r. zakładająca odrolnienie z mocy prawa gruntów znajdujących się na obszarze miast. W wyniku przyjętej nowelizacji, zmianie ulega dotychczasowy schemat prowadzenia w obrębie miast procesu inwestycyjnego na nieruchomościach stanowiących grunty rolne – wyeliminowana została konieczność tzw. odrolnienia nieruchomości. Z uwagi na znaczną ilość gruntów rolnych w obrębie ośrodków miejskich, nowelizacja ta znacząco wpłynie na wzrost podaży na rynku nieruchomości inwestycyjnych, a tym samym ma szansę przyczynić się do obniżenia ich ceny. Obowiązująca dotychczas ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. Dz. U. Nr 16, poz. 78, jako podstawowy sposób ochrony tych gruntów przewiduje ograniczenie przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne, również wtedy, gdy grunty te znajdują się w granicach administracyjnych miasta.

Konsekwencją wprowadzenia w życie wspomnianej nowelizacji będzie, po pierwsze zniesienie konieczności uzyskiwania przez organy samorządu przy sporządzaniu planów miejscowych w obrębie miast zgody ministra lub marszałka województwa na przeznaczenie gruntów rolnych na cele pozarolne. Po drugie, możliwe będzie realizowanie inwestycji na nieruchomościach rolnych również w oparciu o decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego na takich samych zasadach, jak na nieruchomościach o charakterze nierolnym. Ponadto, wraz ze zniesieniem obowiązku przeprowadzenia procedury odrolnienia gruntów w granicach miast zniknie również ciążący na inwestorach, w związku z wyłączeniem danego gruntu z produkcji rolnej, obowiązek ponoszenia, przewidzianych przez art. 12 Ustawy, należności i opłat rocznych. Zgodnie z przepisami przejściowymi, powyższe zwolnienie ma dotyczyć również niewymaganych w dniu wejścia w życie ustawy należności i opłat rocznych związanych z uzyskaniem przed wejściem w życie ustawy prawa do wyłączenia gruntu z produkcji rolnej.

Wchodząca w życie nowelizacja ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych przyczyni się do poprawy warunków inwestowania na terenie miast. Z uwagi na zwiększoną podaż terenów inwestycyjnych spodziewać się można obniżenia ich cen. Ponadto, w związku ze zniesieniem obowiązku odrolnienia gruntów rolnych w obrębie miast, a w konsekwencji skróceniem procesu przygotowywania inwestycji oraz zniesieniem przywołanych wyżej opłat za wyłączenie nieruchomości z produkcji rolnej, obniżą się również koszty samego procesu inwestycyjnego. Doceniając niewątpliwie pozytywne aspekty zmian w omawianej ustawie, pamiętać należy o zagrożeniach wiążących się z realizacją dużej ilości inwestycji w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego na obszarach nieobjętych dotąd planowaniem przestrzennym.

Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115, z późn. zm.) budowa, przebudowa, remont, utrzymanie, ochrona i oznakowanie dróg wewnętrznych, do których zaliczane zostały drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych oraz zarządzanie nimi należy do zarządcy terenu, na którym jest zlokalizowana droga, a w przypadku jego braku do właściciela tego terenu. Należy zauważyć, iż zgodnie z ustawą o scalaniu i wymianie gruntów, grunty wydzielone w wyniku scalenia na cele miejscowej użyteczności publicznej oraz pod ulice i drogi przechodzą na własność gminy, co oznacza, że samorząd gminy może finansować urządzenie takich dróg

ze środków własnych. Ponadto w szczególnych przypadkach, np. braku środków publicznych, zgodnie z art. 3 pkt 7 wyżej wspomnianej ustawy o scalaniu i wymianie gruntów właściciele gruntów objętych postępowaniem scaleniowym mogą partycypować w pokrywaniu kosztów zarówno przeprowadzania samego postępowania, jak i zagospodarowania poscaleniowego, na zasadach wcześniej ustalonych przez starostę.

Rada Ministrów podjęła uchwałę przedłożoną przez ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Narodowy program przebudowy dróg lokalnych 2008-2011”, zgodnie z którą do 2011 r. rząd pomoże przebudować, zbudować lub wyremontować ważne odcinki dróg gminnych i powiatowych oraz połączyć je z siecią dróg wojewódzkich i krajowych. W ramach przedmiotowego programu zbudowanych lub przebudowanych ma być ok. 6 tys. kilometrów dróg gminnych i powiatowych.

Kierunki działań:

1. **poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych;**
2. **poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej;**
3. **prowadzenie szkoleń przekwalifikujących dla osób odchodzących z rolnictwa;**
4. **rozwój infrastruktury technicznej;**
5. **wspieranie rolnictwa ekologicznego;**
6. **modernizacja i budowa systemów melioracyjnych pól;**
7. **edukacji rolników, w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych” (działanie połączone z zagadnieniem „Ochrona gleb”),**
8. **zrównoważone nawożenie gleb użytkowanych rolniczo;**
9. **zrównoważony pobór wody do celów nawadniania i produkcji rolnej.**

5.3.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.3 Rolnictwo						
1.	dotacja celowa zaplanowana w budżecie Miasta Leżajska na 2010 rok na rzecz izby rolniczej w wysokości 2% z uzyskanych wpływów z podatku rolnego w kwocie	Miasto Leżajsk	2010		2. 000,00	Budżet Miasta
2.	Konserwacje rowów	Miasto Leżajsk	2010		25 000,00	Budżet Miasta

5.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Odnowa i rozwój wsi		
Rozwój lokalny: Na obszarach objętych PROW - małe projekty infrastrukturalne: - o wartości (kwocie) dofinansowania powyżej 500 tys. PLN, - o wartości (kwocie) dofinansowania poniżej 500 tys. PLN tylko w przypadku gdy beneficjent nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW dana miejscowość otrzymała wsparcie na 400 tys. PLN, a kolejny projekt beneficjenta z tej miejscowości ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW). · Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW Na obszarach nie objętych PROW – bez dolnej granicy wartości projektu. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW		<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> Inwestycje w zakresie: 1) remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społ-kult, rekreacyjne i sportowe, w tym obiekt. zabytkowych 2) remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów służ. promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu zachowania dziedzictwa historycznego., tradycji, sztuki oraz kultury; 3) budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społ-kult.; 4) zakupu obiektów zabytkowych lub charakter. dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptację na cele publiczne; 5) odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci. Lokalizacja: Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejskowiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe - maksymalnie 500 tys. PLN na jedną miejscowość w okresie realizacji Programu Beneficjent: Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. <u>PO „Ryby”</u> Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów, bezpośrednio związanych z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służących utrzymaniu

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
		atrakcyjności obszarów zależnych głównie od rybactwa (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka”, osady rybackie, etc.). Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby
Wsparcie inicjatyw lokalnych działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich		
<u>PO Kapitał Ludzki (regionalny)</u> Wsparcie aktywności lokalnych inicjatyw działających na rzecz: zatrudnienia, integracji społecznej i edukacji. W ramach Priorytetów VI, VII oraz IX przewiduje się wsparcie skierowane do mieszkańców gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców. Wsparcie udzielanie będzie w formie „małych grantów”. Wsparcie będzie stanowiło uzupełnienie działań realizowanych w ramach PROW (w zakresie pozarolniczym) oraz będzie przygotowywać mieszkańców obszarów wiejskich do zwiększonej aktywności w ramach pozostałych obszarów wsparcia PO KL. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie zawarta z nim umowa w ramach PO KL, RPO (w przypadku niektórych województw) Dotacje nie większe niż 50 tys. PLN Beneficjent: gminy wiejskie, miejsko-wiejskie oraz miasta do 25 tys. mieszkańców.	<u>PO Rozwój Polski Wschodniej</u> Przedsięwzięcia o zasięgu ponadregionalnym, oparte o wykorzystanie „best practices”, dla budowania stałych platform współpracy podmiotów z Polski Wschodniej.	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> 1. Projekty kwalifikujące się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 4.21 PROW (Wdrażanie projektów współpracy), które będzie podstawowym instrumentem umiędzynarodowiania partnerstw lokalnych Kryteria demarkacyjne z RPO tak jak określono dla działań osi 4. 2. Małe projekty, tj. projekty przyczyniające się do poprawy jakości życia lub różnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, pod warunkiem spełnienia odpowiednich kryteriów dostępu i wyboru. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach Funduszy Strukturalnych. W przypadku PO Ryby oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych. 4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja Działanie pobudzające zaangażowanie społeczności lokalnej w rozwój obszarów wiejskich. W ramach tego działania lokalna grupa działania będzie realizowała projekty aktywizujące, animacyjne, promocyjne i szkoleniowe. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie zawarta z nim umowa w ramach PO KL, RPO (w przypadku niektórych województw). <u>PO „Ryby”</u> Tworzenie i funkcjonowanie Grupy Lokalnych na obszarach zależnych

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
		głównie od rybactwa, które realizować będą opracowane przez siebie Lokalne Strategie Rozwoju, mające na celu poprawę sytuacji ekonomicznej obszarów zależnych od rybactwa poprzez wsparcie dywersyfikacji, reorientacji bądź restrukturyzacji gospodarczej i społecznej, w tym m.in. utrzymanie i stworzenie miejsc pracy oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tych obszarów. Dotyczy to w szczególności osi Leader PROW 2007- 2013; wnioski weryfikowane będą na poziomie UM Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby.

5.4 Przemysł i awarie przemysłowe

Główny cel strategiczny

Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko miasta.

5.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) **Eliminowanie i zmniejszanie negatywnych skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych.**
- 2) **Wspieranie działań zakładów przemysłowych na rzecz wdrażania systemów zarządzania środowiskiem i technologii przyjaznej środowisku.**
- 3) **Wspieranie nowoczesnych technologii w zakładach przemysłowych tworzących nowe miejsca pracy**
- 4) **Wspieranie powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska.**

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponoszą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie ograniczają się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmierzają do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku. Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie jest możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie uzyskanie przez zakłady pozwoleń zintegrowanych, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z tzw. Dyrektywą IPPC).

Według Prawa ochrony środowiska (art. 201) prowadzenie instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, wymaga **pozwolenia zintegrowanego**. Szczegółową klasyfikację zawiera rozporządzenie MŚ z dnia 26 lipca 2002 w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. Nr 122/2002, poz. 1055). Dla nowych instalacji pozwolenie należy uzyskać przed rozpoczęciem użytkowania, czyli pozwolenie zintegrowane jest wymagane do pozwolenia na użytkowanie.

Istotne również jest podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska, jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego. W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
 - energochłonność i wodochłonność,
- technologie mało- i bezodpadowe,
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Awarye przemysłowe

Generalnie obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis obowiązków podaje ustawa Prawo ochrony środowiska (Dział II, rozdz. 2, 3). Awarye techniczne i chemiczne zwłaszcza w czasie transportu występując na dużą skalę mogą być przyczyną wprowadzenia stanu klęski żywiołowej. W Leżajsku znajduje się jeden zakład stwarzający zagrożenie awarią przemysłową: HORTINO Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego w Leżajsku Sp. z o.o.; ul. Fabryczna 2, 37-300 Leżajsk (substancja stwarzająca zagrożenie – amoniak). Sposób postępowania na wypadek awarii zawarty jest w odrębnym dokumencie tj. w Planie reagowania kryzysowego miasta Leżajska.

Działalność Zakładu „Hortino” jako spółki niezależnej od „Horteksu” trwa dziesięć lat. Rok 2009 był najlepszy w historii tej spółki, jeśli chodzi o zysk wypracowany. W ofercie Zakładu znajdują się: przetwórstwo owoców i warzyw oraz usługi składowania. Hortino posiada bardzo szeroką gamę asortymentową. Na terenie Zakładu znajduje się największa chłodnia składowa w Polsce. Zakład posiada również własne laboratorium, w którym na bieżąco badane są owoce i warzywa przeznaczone do produkcji. Funkcjonujące obecnie systemy tj. bezpieczeństwa produktu HACCP i zarządzania jakością ISO 9001:2000 gwarantują wysoką jakość i bezpieczeństwo dla zdrowia klientów. Firma posiada również certyfikat uprawniający do przerobu surowców ekologicznych.

W 2008 roku zakład złożył wniosek o skorzystanie z unijnych funduszy w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Program opiewa na 6 mln złotych [33]. W ramach przyznanych środków został zakupiony tunel i sortownik oraz 20 nowych wózków widłowych. Planowana jest informatyzacja Zakładu, w efekcie której wprowadzony zostanie w życie certyfikowany system identyfikacji produktu, umożliwiający pełną identyfikację pochodzenia od powstania surowca w gospodarstwie rolnym przeznaczonego do dalszego przetwarzania, aż do końcowego produktu wytworzonego w warunkach przemysłowych, wraz z procedurą wycofania z rynku produktu nie spełniającego przyjętych standardów. Identyfikacja i identyfikowalność jest to prawny obowiązek jednoznacznego oznakowania partii produktu spożywczego oraz śledzenia jego drogi na wszystkich etapach jego produkcji, przetwarzania i dystrybucji w ramach własnej organizacji, celem zapewnienia bezpieczeństwa żywności.

Współpraca z przemysłem

Zwraca się szczególną uwagę na duże znaczenie jakie odgrywa właściwa współpraca miasta z przemysłem. Współpraca ta powinna być zogniskowana na wprowadzaniu systemów zarządzania środowiskiem (w przyszłości integracji decyzji na korzystanie ze środowiska z systemami zarządzania środowiskiem). Władze miasta, oprócz roli regulacyjnej wynikającej z określonych obowiązków prawnych, powinny pełnić rolę wspomagającą (pomoc w poszukiwaniach nowych technologii), stymulującą (np. w odniesieniu do wprowadzania systemów zarządzania środowiskiem) i koordynacyjną (dot. działań, które są realizowane przez wielu partnerów).

Biorąc pod uwagę rozwój szeroko pojętej współpracy zmierzającej do bardziej partnerskich relacji należy przeanalizować także zagadnienie różnicowania pozwoleń i kontroli ich przestrzegania (pozwolenia dla zakładów, które wdrażają system zarządzania środowiskiem, bądź posiadają stosowny certyfikat powinny być bardziej elastyczne, a kontrola tych zakładów winna być ukierunkowana na realizację programu działań środowiskowych). Takie podejście jest zgodne z praktykami stosowanymi w krajach UE.

Kierunki działań

1. większa aktywność zakładów przemysłowych na rzecz ochrony środowiska;
2. współpraca przy sporządzeniu planów operacyjno-ratowniczych dla terenów otaczających niektóre zakłady. Plany te leżą w gestii Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej przy współpracy z organami samorządu terytorialnego;
3. rozwój małej przedsiębiorczości i przemysłu przyjaznego środowisku;
4. restrukturyzacja przemysłu;
5. integracja ochrony środowiska i planowania przestrzennego w celu ukierunkowanego rozwoju terenów przemysłowych;
6. właściwe gospodarowanie terenami poprzemysłowymi;
7. wykreowanie właściwych zachowań mieszkańców w sytuacji wystąpienia awarii przemysłowej lub zagrożenia w wyniku transportu materiałów niebezpiecznych.

5.4.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Na najbliższe lata nie przewidziano szczegółowych zadań do zrealizowania.

5.5 Edukacja ekologiczna

Główny cel strategiczny

Wykształcenie u mieszkańców miasta poczucia odpowiedzialności za stan środowiska

5.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) Zapewnienie maksymalnej ochrony środowiska, oszczędnego gospodarowania i korzystania z jego zasobów poprzez wykształcenie u mieszkańców postawy przyjaznej środowisku.
- 2) Kontynuacja wsparcia finansowego i organizacyjnego placówek oświatowych przez władze samorządowe;
- 3) Tworzenie i realizacja programów edukacji ekologicznej osadzonych w realiach miasta Leżajska;
- 4) Współpraca władz samorządowych z placówkami szkolnymi i organizacjami ekologicznymi w zakresie czynnej ochrony przyrody.

Działania w zakresie edukacji ekologicznej powinny być realizowane w celu:
podniesienia wiedzy o planowanych rozwiązaniach w ochronie środowiska,
integracji różnych partnerów wokół tworzenia wspólnych systemów gospodarki wodno-ściekowej,
zwiększenia zrozumienia i akceptacji społecznej,
wpłynięcia na udział mieszkańców w systemach gospodarki wodno-ściekowej, ochronie powietrza i zasobów przyrodniczych,
unikania konfliktów społecznych,
tworzenia zasad dialogu i włączania społeczności w proces podejmowania decyzji.

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania społeczności lokalnych. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego już wśród dzieci i młodzieży koniecznym staje się wprowadzanie edukacji ekologicznej. Odbiorcami prowadzonych działań edukacyjnych powinni być szkoły, instytucje publiczne, podmioty gospodarcze, samorządy gminne. Edukacja ekologiczna realizowana na terenie gminy powinna obejmować również osoby dorosłe.

Działalność edukacyjna obejmuje następujące formy działania:

- Teoretyczno-praktyczne – szkolna edukacja ekologiczna,
- Poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze,
- Popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy.

Wyznaczone cele edukacyjne powinny się koncentrować na następujących zagadnieniach:

- **w gospodarce wodno – ściekowej:**

- stosowanie dobrych praktyk rolniczych na terenie gospodarstw rolnych i użytkach rolnych;
- zwiększenie udziału ludności w podnoszeniu jakości urządzeń melioracyjnych, małej retencji, stosowaniu właściwych zabiegów agrotechnicznych i zalesień.

- **w ochronie powietrza i ochronie przed hałasem:**

- zwiększaniu liczby mieszkańców wprowadzających termomodernizację oraz wykorzystanie w budynkach jednorodzinnych gazu i oleju jako źródeł energii cieplnej.
- stosowanie przez mieszkańców racjonalnego zużycia energii w gospodarstwach domowych,
- zwiększeniu zastosowania energii ze źródeł odnawialnych,
- zmniejszanie emisji spalin przez użytkowników pojazdów indywidualnych, promowanie transportu rowerowego wśród mieszkańców i turystów,
- zwiększenie udziału mieszkańców w zakresie wprowadzenia pasów zieleni izolacyjnej.

- **w ochronie zasobów przyrody:**

- wzrost wiedzy mieszkańców o zasobach przyrodniczych miasta,
- akceptacja mieszkańców dla istniejących i wprowadzanych form ochrony przyrody,
- eliminowanie takich sposobów użytkowania zasobów przyrodniczych, które powodują ich degradację i zanik.

- **w gospodarce odpadami:**

- wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami;
- aktywny udział mieszkańców w systemie gospodarki odpadami (a szczególnie segregacji odpadów).

Za realizację wyżej wymienionych celów powinien być odpowiedzialny Samorząd lokalny. Partnerami wprowadzonych działań powinny być:

szkoły;
inne placówki oświatowe i kulturowe;
organizacje pozarządowe;
liderzy lokalni;

Do liderów prowadzących skuteczną działalność w zakresie edukacji ekologicznej w Leżajsku należy zaliczyć:

- Miejski Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Leżajsku
- Miasto Leżajsk
- Szkoły:

- Zespół Szkół Licealnych im. Bolesława Chrobrego
- Zespół Szkół Technicznych im. Tadeusza Kościuszki
- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia
- Niepaństwowa Szkoła Muzyczna I stopnia
- Gimnazjum Miejskie im. Władysława Jagiełły
- Szkoła Podstawowa Nr 1
- Szkoła Podstawowa Nr 2
- Szkoła Podstawowa Nr 3
- Miejskie Centrum Kultury
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Leżajskiej
- Nadleśnictwo Leżajsk LP
- Powiatowy Szkolny Związek Sportowy
- Muzeum Ziemi Leżajskiej
- Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju
- Klub Ekologiczny NISKO
- Federacja Zielonych LEŻAJSK

Do corocznie organizowanych imprez cyklicznych, poświęconych edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży, należy **Rajd rowerowy "Z ekologią na Ty"**. Pod hasłem *Zbieramy surowce wtórne chroniąc naturalne środowisko człowieka* odbywał się w 2009 r. rowerowy rajd młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych z powiatu leżajskiego. Organizatorami ekorajdu są **Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku i Powiatowy Szkolny Związek Sportowy**. W zeszłym roku Miejskim Centrum Kultury w Leżajsku odbył się finał VII edycji konkursu „Z Ekologią na Ty 2009”. Podstawowym celem konkursu jest tworzenie trwałych nawyków i zachowań ekologicznego stylu życia w domu, szkole i najbliższym otoczeniu, co wpłynie na prawidłowe zagospodarowanie odpadów w tym ich wykorzystanie. Ponadto konkurs ma za zadanie wyróżnić szkoły zaangażowane w edukację ekologiczną wśród dzieci i młodzieży.

Zaproszonych do konkursu było 38 szkół, z czego udział wzięło 28 szkół, łącznie 5 tysięcy uczniów z terenu 4 powiatów: rzeszowskiego, leżajskiego, łańcuckiego, niżańskiego. Konkurs obejmował zbiórkę surowców wtórnych (szkło, tworzywa sztuczne, makulaturę, puszki po napojach i baterie). Miejski Zakład Komunalny dostarczył worki do zbiórki i po zgłoszeniu przez szkołę odbierał surowce wtórne. W tegorocznym konkursie zebrano 50 040 kg surowców wtórnych oraz 674 kg baterii.

Delegacje szkół wyróżniających się w zbiorce wzięły udział w dwudniowym rajdzie rowerowym, który odbył się w dniach 28–29 maja na trasie: Leżajsk–Ożanna–Dąbrowica–Leżajsk. W rajdzie uczestniczyło 100 osób. Program obejmował zwiedzanie sortowni surowców wtórnych – Bazy MZK Leżajsk oraz kompostowni osadów ściekowych zlokalizowanej na Oczyszczalni Ścieków MZK Leżajsk, w celu zapoznania się z funkcjonowaniem nowoczesnych systemów zagospodarowania odpadów. Uczniowie wraz z opiekunami wzięli udział w szkoleniu na temat: „Ochrona środowiska rozpoczyna się w naszych domach”. Drugi dzień rajdu obejmowało zwiedzanie Muzeum Ziemi Leżajskiej i prezentacja filmu w MCK w Leżajsku. Uroczyste zakończenie Rajdu odbyło się w Miejskim Centrum Kultury w Leżajsku, gdzie nastąpiło wręczenie nagród dla szkół oraz gadżetów okazjonalnych dla uczestników konkursu. Ponadto wszystkie szkoły biorące udział w konkursie otrzymały nagrody w postaci sprzętu sportowego.

Z inicjatywy **Nadleśnictwa Leżajsk** powstała **Ścieżka edukacyjno – przyrodnicza „Ostoja bobrowa” w Leśnictwie Jelna**. Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna usytuowana jest w leśnictwie Jelna, na obrzeżach miasta Leżajska. Trasa ścieżki liczy ok. 4 km i jest przeznaczona wyłącznie do ruchu pieszego. Pokonanie całej trasy i zapoznanie się z jej atrakcjami zajmie, w zależności od celu zajęć i tempa marszu, ok. 2-3 godziny. Początek ścieżki znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa Leżajsk leżącej przy głównej trasie z Leżajska do Sokołowa Młp., przy jej wylocie z Miasta. Tutaj można zwiedzić ekspozycję

spreparowanych zwierząt, posłuchać i przejrzeć multimedialną prezentację 30 gatunków ptaków, oglądać fotogramy przyrodnicze prezentujące piękno leżajskich lasów. Są na nich widoki z rezerwatów przyrody, dorodne drzewa, bagna, rozlewiska bobrowe i plantacje nasienne drzew leśnych.

Spreparowane okazy zwierząt to ofiary kłusowników, wypadków drogowych i innych zdarzeń losowych. W zbiorach znajdują się cenne eksponaty, jak: żubr, bieliki, zimorodki, wydry, bóbr, głuszce, cietrzew, czapla biała i inne. W prezentacji multimedialnej, łatwej do odtworzenia na monitorze ekranowym, można obejrzeć i posłuchać 30 gatunków ptaków. Prezentacji fotograficznej towarzyszą głosy wydane przez ptaki w okresie godowym: żurawia, bociana, dudka, głuszca, cietrzewia, przepiórkę, ziębę i wiele innych. W otoczeniu budynku Nadleśnictwa jest do zobaczenia kilkadziesiąt gatunków drzew i krzewów pochodzących z różnych kontynentów: Azji, Europy, Ameryki Płn. Tutaj też na parkingu można bezpiecznie pozostawić samochód i udać się na pieszą wędrówkę, której trasa rozpoczyna się i kończy koło budynku Nadleśnictwa. Łatwo dojechać od strony Sokołowa Młp., Łańcuta, Stalowej Woli czy Jarosławia.

Federacja Zielonych LEŻAJSK - organizacja została założona w 1993 roku. Do dotychczasowej działalności można zaliczyć: akcje na rzecz praw zwierząt, działania związane z gospodarką odpadami, propagowaniem wegetarianizmu. Jest członkiem Alliance of Northern for Environment and Development; SPAN, oraz Rady Regionalnych Grup Ekologicznych. Obecnie grupa nie prowadzi stałych programów, nie jest organizacją zarejestrowaną i nie posiada stałych środków finansowych. Zainteresowana jest współpracą przy tworzeniu "Zielonej Galicji", publikacji mapy zagrożeń środowiska naturalnego oraz współpracą przy realizacji projektu San dla Wisły. W działaniach grupy uczestniczy ok. dziesięciu wolontariuszy.

Klub Ekologiczny NISKO - powstał w 1989 r., jak dotychczas nie jest to organizacja zarejestrowana. Organizowała wystawy i działania artystyczne prowadzi bibliotekę ekologiczną. W lipcu '94 roku zorganizowała akcję pod objazdowym zoo. Skupia wokół siebie dużą część młodzieży szkolnej. Organizuje akcje na rzecz praw zwierząt. Grupa działa na zasadzie "akcyjności", organizuje imprezy lokalne typu: Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata itp. Aktywnie włączyła się w kampanię "San dla Wisły", w ramach której realizuje z wspólnie z Fundacją Wspierania Inicjatyw Ekologicznych z Krakowa podprojekt **szlak turystyczny Sandomierz - Leżajsk wzdłuż Wisły i Sanu (110 km)**.

W projekcie Komunikacja w Karpatach aktywnie współpracuje z FWIE i z Regionalnym Ośrodkiem Obsługi Ruchu Ekologicznego. Pomaga przy tworzeniu mapy zagrożeń środowiska naturalnego, stale koresponduje z Informatorem Regionalnym Małopolski Wschodniej "Zielona Galicja", organizuje i uczestniczy w spotkaniach Rady Regionalnych Grup Ekologicznych. Grupa ze względu na brak rejestracji nie posiada stałych pracowników i większych środków finansowych. Nad realizacją wyżej wymienionych zagadnień pracują wolontariusze. Do działalności wydawniczej można zaliczyć:

Informator Regionalny Małopolski Wschodniej - Zielona Galicja,
"Appendix" - Tomik Młodzieżowego Ruchu Artystycznego.

Współpraca z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi (POE)

W ramach realizacji POŚ zakłada się współpracę z organizacjami pozarządowymi, które mogą wesprzeć działania promocyjne i zachęcające do aktywności na rzecz ochrony środowiska na terenie miasta. Organizacje pozarządowe coraz częściej biorą udział w pracach nad programami ochrony środowiska, a przede wszystkim w działaniach związanych z edukacją i informacją ekologiczną.

Kierunki działań

1. **promocja Programu Ochrony Środowiska wśród lokalnej społeczności;**
2. **konsultacje społeczne w ramach aktualizacji programu ochrony środowiska oraz innych planów i programów związanych z użytkowaniem środowiska;**
3. **wdrażanie w placówkach oświatowych programów edukacji ekologicznej;**
4. **wspieranie inicjatyw i działań z zakresu edukacji ekologicznej (konkursy, wystawy, olimpiady, imprezy) podejmowane przez szkoły, organizacje pozarządowe i instytucje z terenu miasta;**
5. **promocja prawidłowych zachowań wśród społeczności gminy w zakresie ochrony wód, gleb, powietrza, przyrody – publikacje, ulotki, broszury, plakaty;**
6. **Przekazywanie informacji o stanie środowiska i edukacji ekologicznej do lokalnych i regionalnych mediów;**
7. **Kontrolowane udostępnianie terenów cennych przyrodniczo w celach edukacyjnych.**

5.5.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.5 Edukacja ekologiczna						
1.	Łatwy dostęp do informacji	Starostwo Powiatowe	2009-2011		9 000	Budżet Powiatu
2.	Powiat otwarty na turystów czyli zapewniający dostęp do informacji na temat Ziemi Leżajskiej – terenu turystyczne atrakcyjnego ponad granicami administracyjnymi.	Starostwo Powiatowe	2009-2011		100 000	Budżet Powiatu, środki UE
3.	Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i edukacji ekologicznej	Miasto Leżajsk	2010		40 000,00	Budżet Miasta
4.	Edukacja ekologiczna	Miasto Leżajsk	2010		6 900,00	Budżet Miasta

6. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

Ochrona i zrównoważone użytkowanie przyrody i krajobrazu to bardzo ważne działanie wpływające w decydującym stopniu na środowisko i jakość życia mieszkańców. Realizacja zadań z tego zakresu wynika z szeregu unormowań krajowych jak również podpisanych przez Polskę umów i konwencji międzynarodowych:

- **Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** (Konwencja Paryska z 1972 roku);
- **Konwencja o obszarach wodno-błotnych** (Konwencja Ramsarska z 1975 roku);
- **Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt** (Konwencja Bońska z 1979 roku);
- **Konwencja o ochronie europejskiej dzikiej flory i fauny oraz siedlisk przyrodniczych** (Konwencja Berneńska z 1979 roku);
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** (Konwencja z Rio z 1992 roku);

Polska od momentu wstąpienia do Unii Europejskiej zobowiązana jest to podjęcia działań wynikających z celów Wspólnoty zawartych między innymi w dokumencie „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej”. W lipcu 2002 roku przyjęty został przez Parlament Europejski i Radę UE **VI Program Działań Wspólnoty Europejskiej** w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010. Celem programu jest polepszenie stanu środowiska i jakości życia mieszkańców. Polska uznała, że podstawowymi działaniami dla osiągnięcia tego celu będą:

- Zwiększenie lesistości do 30% w 2020 rok, a docelowo do 32 – 33%.
- Włączenie wyznaczonych obszarów do europejskiej sieci NATURA 2000.
- Ochrona terenów wodno-błotnych.
- Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych.

6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

Główny cel strategiczny

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej w systemie zieleni miejskiej oraz zachowanie korytarzy ekologicznych

6.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) Należyta i stabilna ochrona obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo.**
- 2) Zachowanie i rewitalizacja pozostałości naturalnego krajobrazu z właściwą dla niego bioróżnorodnością.**

Ważnymi elementami krajobrazu terenów zurbanizowanych, jak również istotnymi fragmentami umożliwiającymi przetrwanie i przeżycie wielu organizmów w przekształconym przez człowieka środowisku są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo lub siedliskowo. Parki, zieleńce, sady, aleje i zadrzewienia urozmaicają krajobraz miast i wsi, wprowadzają elementy harmonii i poprawiają warunki życiowe człowieka. Stanowią też ekosystemy zastępcze dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Od pewnego czasu obserwuje się zasiedlanie osiedli ludzkich przez gatunki zwierząt dotąd stroniące od człowieka. Istniejący system zieleni w terenach zurbanizowanych powinien zapewniać dobre warunki do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, jak również rolę korytarzy ekologicznych i ostoj dla gatunków związanych z osiedlami ludzkimi.

Z tego punktu widzenia największym problemem jest fragmentacja obszarów zieleni. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest występowanie „wysp ekologicznych” o obniżonej odporności na antropopresję. Do istotnych zagrożeń należy rozdrobnienie struktury własnościowej terenów cennych przyrodniczo, co prowadzi do sytuacji w której prawidłowe zarządzanie tymi obszarami jest utrudnione bądź niemożliwe. Poważnym zagrożeniem dla lokalnych ekosystemów wodnych są zanieczyszczenia związane z nie do końca rozwiązanymi problemami gospodarki wodno-ściekowej oraz nadmierną presją rekreacyjną. Drzewostany leśne w granicach miasta charakteryzują się niewystarczającą różnorodnością gatunkową a ich skład nie jest w pełni dostosowany do lokalnych siedlisk. Skutkuje to znaczną wrażliwością na uszkodzenia biologiczne.

Ochrona przyrody, krajobrazu i bioróżnorodności polega nie tylko na obejmowaniu ochroną obszarów cennych przyrodniczo. Ważnymi elementami krajobrazu miast i wsi jak również istotnymi fragmentami umożliwiającymi przetrwanie i przeżycie wielu organizmów w przekształconym przez człowieka środowisku zurbanizowanym są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo lub siedliskowo. Parki, zieleńce, sady, aleje i zadrzewienia urozmaicają krajobraz miast i wsi, wprowadzają elementy harmonii i poprawiają warunki życiowe człowieka. Stanowią też ekosystemy zastępcze dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Od pewnego czasu obserwuje się zasiedlanie osiedli ludzkich przez gatunki zwierząt dotąd stroniące od człowieka. Istniejący system zieleni w terenach zurbanizowanych nie zapewnia dobrych warunków do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, jak również nie spełnia roli korytarzy ekologicznych i ostoj dla gatunków związanych z osiedlami ludzkimi.

Kierunki działań

1. Prowadzenie działań zachowujących trwałe użytki zielone, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, tereny podmokłe, miedze i mozaikowaty układ pól;
2. Ochrona stanowisk roślin chronionych i lasów wodochronnych,
3. Odbudowa i pielęgnacja istniejącej zieleni miejskiej.
4. Zwiększanie zazielenienia terenów osiedlowych i sąsiedztwa ciągów komunikacyjnych.
5. Ustawiczne wzbogacanie i podtrzymywanie walorów estetycznych i krajobrazowych terenów zieleni urządzonej.
6. Łączenie zadań w zakresie ochrony i rekonstrukcji przestrzeni przyrodniczej z ochroną i rekonstrukcją obiektów zabytkowych oraz kształtowania krajobrazu.
7. Dostosowanie zasobów zieleni miejskiej do warunków siedliskowych z uwzględnieniem wymogu ochrony starych drzew.
8. Utrzymanie ciągłości dolin rzek i potoków jako elementów osnowy ekologicznej miasta
9. Tworzenie nowych pasm zadrzewień wzdłuż potoków i cieków wodnych,
10. Rekultywacja obszarów zdegradowanych oraz ich nowoczesne zagospodarowanie;
11. Utrzymywanie w dobrej kondycji oraz tworzenie nowych skupisk roślinności śródpolnej i przydrożnej,
12. Dbłość o przestrzeganie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych na obszarach użytkowanych rolniczo;
13. Organizacja ruchu turystycznego i rekreacyjnego oraz rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej uwzględniająca potrzebę ochrony przyrody;
14. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, samorządami gminnymi i innymi partnerami w realizacji zrównoważonego rozwoju, ochrony przyrody i krajobrazu jako elementu ściśle powiązanego z regionem;

6.1.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu						
1.	Utrzymanie zieleni miejskiej	Miasto Leżajsk	2010		260 000,00	Budżet Miasta
2.	Zagospodarowanie terenów zielonych	Miasto Leżajsk	2010		19 000,00	Budżet Miasta
3.	Waloryzacja przyrodnicza miasta	Miasto Leżajsk	2010-2013		b.d.	Budżet Miasta
4.	Wprowadzenie elementów przyrodniczego monitoringu środowiska miasta	Miasto Leżajsk	corocznie		b.d.	Budżet Miasta

6.2 Ochrona lasów

Główny cel strategiczny

Ochrona zrównoważony rozwój obszarów leśnych w granicach miasta.

6.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) **Zachowanie i zwiększanie istniejących zasobów leśnych.**
- 2) **Wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych.**
- 3) **Poprawa stanu zdrowotnego lasów.**

Wszystkie lasy położone w obrębie miasta są lasami ochronnymi. Połowę areалу gruntów leśnych stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Leżajsk, natomiast udział prywatnych gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gruntów leśnych na terenie miasta wynosi ok. 51,3%.

W leżajskich lasach występują praktycznie wszystkie gatunki roślin drzewiastych odpowiednie do klimatu. Dominującym jednak gatunkiem kształtującym krajobraz jest sosna, obok niej jodła i modrzew. Gatunki liściaste najliczniej reprezentują: buk, dąb, olcha, brzoza, grab, jesion, lipa. Lasy Nadleśnictwa Leżajsk cechuje dobry stan zdrowotny i sanitarny. Na stan zdrowotny leżajskich lasów w istotny sposób wpływa niekorzystny bilans wodny kraju, ze stałym niedoborem wilgoci, powodującym rozwój procesów stepowienia. Jednak najgroźniejsze dla lasów wydają się być zanieczyszczenia powietrza, a szczególnie SO₂, NO_x, emitowane przez przemysł energetyczny, transport, jak również gospodarkę komunalną. Mimo zmniejszającego się od kilku lat poziomu zanieczyszczeń powietrza, ich wieloletnie działanie nadal powoduje zakłócenia w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych, objawiające się osłabieniem drzewostanów. Lasy Nadleśnictwa znajdują się w II strefie uszkodzeń przemysłowych powietrza.

Nadleśnictwo Leżajsk czyni wysiłki w celu poprawy stanu środowiska leśnego w tym:

- prace glebowo-siedliskowe, na podstawie których zostanie przeprowadzona nowoczesna inwentaryzacja urzędzeniowa badająca stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem,
- budowę zbiorników małej retencji dzięki czemu nastąpi podniesienie wody gruntowej zgodnie z siedliskowym typem lasu i ograniczenie procesów erozyjnych,
- przebudowę litych drzewostanów sosnowych występujących na żyzniejszych siedliskach na drzewostany mieszane,
- udoskonaloną ogniskowo-kompleksową metodę biologicznej ochrony lasu poprzez wprowadzenie punktowego urozmaicenia struktury sztucznych ekosystemów,
- zakładanie stref ekotonowych w celu utworzenia strefy przejściowej, łagodzącej skutki wzajemnego oddziaływania na granicy las-pole.

Zasady **przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia** reguluje ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska⁴. Należy wprowadzać dolesienia i zwiększać lesistości istniejących kompleksów leśnych w obszarach rolnych o najniższej wartości rolniczej. Zasadne są zalesienia ze względów ekologicznych: poprawa struktury gatunkowej, funkcje

⁴ Dz.U. 2003 nr 46 poz. 392

ochronne, powiązania kompleksów, ograniczające uciążliwe oddziaływania. Zalesienia w obszarach łąk śródpolnych i nieużytków stanowiących bazę dla różnorodności biologicznej nie są wskazane. Celowe jest stopniowe nadawanie statusów ochronnych lasom w korytarzach ekologicznych powiatu.

Grunty przeznaczone do zalesiania określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Obowiązek zalesiania gruntów ciąży na nadleśniczych w odniesieniu do gruntów w zarządzie Lasów Państwowych i właścicielach lub użytkownikach wieczystych – w odniesieniu do innych gruntów. Prywatni właściciele gruntów mogą uzyskać pomoc finansową w przypadku zalesiania gruntów wyłączonych z produkcji rolnej. Środki pochodzić mogą z dwu źródeł:

1) w ramach ustawy z dnia 18 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz ustawy o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych. Płatność na zalesienie jest udzielana producentowi rolnemu, który został wpisany do ewidencji producentów, zobowiązał się do zalesienia działek, na których do dnia złożenia wniosku była prowadzona działalność rolnicza oraz zobowiązał się do pielęgnacji i ochrony założonej uprawy leśnej zgodnie z planem zalesienia. Płatność jest udzielana do działek rolnych:

- użytkowanych jako grunty orne, trwałe użytki zielone albo sady;
- które zostały przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego do zalesienia lub właściciel uzyskał zaświadczenie, że zalesienie ich nie jest sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- stanowiących własność producenta rolnego;
- powierzchni co najmniej 0,30 ha i szerokości nie mniejszej, niż 20 m; powyżej 0,5 ha
- które spełniają wymogi określone przepisami o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

2) ze środków Lasów Państwowych (z Funduszu Leśnego) w ramach realizacji postanowień art. 58. *Ustawy o lasach* z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. 1991 Nr 101 poz. 444, z późn. zm.), zgodnie z którą na zalesienie gruntu rolnego dowolnej klasy bonitacji i bez ograniczeń co do wielkości powierzchni, właściciel może otrzymać bezpłatnie sadzonki. Ponieważ na ten cel przeznaczane są jedynie te środki Funduszu Leśnego, które pochodzą z wyłączenia z produkcji lub przedwczesnego wyrębu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, wysokość ich jest ograniczona, a więc ogranicza to powierzchnię objętą tą formą wspomagania. Dodatkowo pomoc ta jest stymulowana zapisami w planach przestrzennego zagospodarowania, Strategią Rozwoju Województwa i priorytetami wynikającymi z realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

Kierunki działań

- 1. Lokalizacja zalesień i zadrzewień w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;**
- 2. Ochrona naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych;**
- 3. Systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo;**
- 4. Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe, degradacja);**
- 5. Zwiększenie różnorodności gatunkowej lasów i bieżąca ochrona istniejących kompleksów leśnych;**

6. Edukacja ekologiczna w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych (zwiększenie różnorodności gatunkowej szczególnie w nasadzeniach porolnych);
7. Przebudowa lasów w kierunku zgodnym z siedliskiem;
8. Zwiększanie naturalnej i właściwej dla siedliska bioróżnorodności uwzględniając ekotony np.: drogi leśne, okrajki, polany, łąki śródleśne, tereny wyłączone z produkcji.

6.2.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.2 Ochrona lasów						
1.	Sporządzanie planów zalesiania gruntów rolnych (realizacja ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej)	Nadleśnictwo	stałe		b.d.	Budżet Nadleśnictwa
2.	Wydawanie dec. w sprawie dotacji z budżetu państwa na zalesienia gruntów	ARiMR	stałe		b.d.	środki własne
3.	Zalesianie gruntów porolnych i nieprzydatnych rolniczo	Właściciele, Agencja Nieruchomości Rolnych	stałe		b.d.	środki jednostek, środki zewnętrzne
4.	Przebudowa lasów w kierunku zgodnym z siedliskiem	Nadleśnictwo	stałe		b.d.	Budżet Nadleśnictwa

6.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Główny cel strategiczny

Właściwe użytkowanie i ochrona istniejących zasobów glebowych.

6.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) **Racjonalna gospodarka gruntami, uwzględniająca ochronę gleb**
- 2) **Pogodzenie rozwoju miasta z ochroną zasobów glebowych**
- 3) **Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zanieczyszczonych**

Gleba powinna podlegać szczególnej ochronie, ponieważ jej skład mineralny w praktyce uważa się za nieodnawialny. Działalność przemysłowa na obszarze miasta spowodowała częściową degradację gleb i daleko idące zmiany, zwłaszcza w zakresie stosunków wodnych w glebach. Wśród zagrożeń gleb na terenie miasta należy również wymienić:

- nadmierne zakwaszenie gleb;
- zanieczyszczenia gleb związane z przemysłem i niewłaściwą gospodarką rolną;

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
 - lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.

Główne zagrożenia:

- Zanieczyszczenie wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów,
- Zanieczyszczenie związane z działalnością zakładów przemysłowych,
- Zanieczyszczenie gleb wywołane obecnością "dzikich wysypisk",
- Zanieczyszczenia gleb związane z intensywną gospodarką rolną,
- Zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej.
- Zagrożenie erozją wietrzną i wodną.

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Istotnym kierunkiem działań w ramach ochrony gleb powinno być wdrażanie i upowszechnianie **Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR)**. Znaczącej poprawie ulegnie świadomość ekologiczna mieszkańców, co wiązać się będzie ze zmniejszeniem ilości dzikich wysypisk, wypalania łąk i ściernisk, wprowadzania ścieków do gruntów, wyrzucania odpadów. Polityka ochrony gleb będzie również uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Obserwowane jest częste wycinanie przydrożnych drzew oraz wzdłuż cieków wodnych bez jednoczesnego sadzenia nowych drzew. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy je zastąpić nasadzeniami w odpowiednich miejscach. Brak drzew i zadrzewień śródpolnych powoduje ułatwienie cyrkulacji powietrza zwiększając siłę i prędkość wiatru, co powoduje wzrost erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne będzie stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną.

Rekultywacja gleb zdegradowanych

Odpowiedzialność za zanieczyszczone grunty (gleba i ziemia) reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **Prawo ochrony środowiska**⁵, gdzie zgodnie z:

1. **art. 7:** kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia; oraz kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;
2. **art. 7a:** do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie⁶
3. **art. 109:** w zakresie obowiązków Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Oceny jakości gleby i ziemi oraz obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska.
4. **art. 110a:** Starosta prowadzi obserwację terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach.

⁵ Dz.U. Nr 100/2001, poz. 1085 (z późn. zm.: Dz.U. 2008 nr 111 poz. 708)

⁶ Dz. U. Nr 75/2008, poz. 493

Zgodnie z ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r. **o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie**⁷:

1. **art. 6, ust 11, pkt c)**: do szkód w środowisku zalicza zanieczyszczenie gleby lub ziemi, (w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi), jako negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana w powierzchni ziemi przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska.
2. **art. 9**: W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych, w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników; oraz do podjęcia działań naprawczych.
3. **art. 7**: Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest regionalny dyrektor ochrony środowiska.
4. **art. 12**: Jeżeli zanieczyszczenie gleby lub ziemi zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, albo za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi (jeżeli nie dokonał on zgłoszenia o bezpośrednim zagrożeniu lub fakcie zanieczyszczenia niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy), odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna.
5. **art. 16**: Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna; oraz z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

Zgodnie z art. 28a. ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska ⁷ Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi w formie elektronicznej rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku w formie elektronicznej.

Likwidacja potencjalnych źródeł zanieczyszczenia

Na terenie Leżajska, oprócz stacji i baz paliw spełniających wymagania ochrony środowiska, mogą działać również stacje paliw wymagające modernizacji celem ich dostosowania do warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych..., określonych rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. (Dz. U. Nr 243, poz. 2063, z późn. zm.). Termin dostosowania wszystkich stacji i baz paliw do wymogów w/w rozporządzenia ustalono na 31 grudnia 2012 r. Należy nadal kontynuować prace rekultywacyjne na obszarach, gdzie stwierdzono występowanie zanieczyszczeń gruntowo-wodnych, zgodnie z ustawą *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* ⁷.

⁷ Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287)

Kierunki działań

1. **Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych;**
2. **Ochrona gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem**
3. **rekultywacja gleb zdegradowanych.**

6.3.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi						
1.	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci i pozostałości zagrażających środowisku	Miasto Leżajsk	2010		3 000,00	Budżet Miasta
2.	Likwidacja porzuconego eternitu	Miasto Leżajsk	2010		5 000,00	Budżet Miasta
3.	Wykonanie tabliczek informacyjnych dotyczących utrzymania czystości	Miasto Leżajsk	2010		1 000,00	Budżet Miasta
4.	Kontrola zakładów przemysłowych oraz stacji paliw pod kątem ochrony gleb przed zanieczyszczeniem	Miasto Leżajsk	okresowo		b.d.	Budżet Miasta

6.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Rekultywacja		
Rekultywacja terenów zdegradowanych: - na cele środowiskowe – maksymalna wartość projektu – do 20 mln PLN, - na cele inne niż środowiskowe – bez ograniczeń kwotowych.	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczej i ochrona brzegów morskich. - rekultywacja terenów powojennych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji – usuwanie min, zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych), - zabezpieczenie oraz stabilizacja osuwisk, - modernizacja i budowa umocnień brzegowych. Minimalna wartość projektu – 20 mln PLN	<u>PO „Ryby” 2007-2013</u> W ramach PO „Ryby” 2007-2013 wsparcie finansowe przewidziane jest na operacje dotyczące budowy lub instalacji urządzeń stałych lub ruchomych, związanych m. in. z rekultywacją wód śródlądowych, w tym terenów tarła i tras migracyjnych gatunków migrujących, poprzez przywrócenie drożności wodom śródlądowym.”
Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i monitoring jego stanu		
Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom ze środków EFRR – projekty do 4 mln PLN Monitoring środowiskowy Wartość projektu poniżej 4 mln PLN	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom. - budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, - zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo - gaśnicze, pompy, łódzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym, - wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego, - realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych Projekty na obszarach leśnych dotkniętych klęską żywiołową bądź negatywnym oddziaływaniem czynników biotycznych (Schemat I) lub na obszarach leśnych nieuszkodzonych, na których istnieje zwiększone zagrożenie wystąpienia pożaru (obszary nadleśnictw zaliczone do I i II kategorii zagrożenia pożarowego - Schemat II) Beneficjent: Jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej - Nadleśnictwa Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
	do analizowania zagrożeń poważnymi awariami. Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN Monitoring środowiska: - wdrażanie nowych metod obserwacji i narzędzi wspomagających monitoring i ocenę stanu środowiska, - wzmocnienie infrastruktury informacyjnej w zakresie diagnozy stanu wód na potrzeby zrównoważonego gospodarowania wodami, - wzmocnienie systemu wytwarzania i udostępniania danych i informacji na potrzeby zarządzania jakością powietrza, - wzmocnienie systemu wytwarzania i udostępniania danych i informacji na potrzeby zarządzania hałasem w środowisku, - wzmocnienie systemu wytwarzania i udostępniania danych i informacji na potrzeby ochrony przed polami elektromagnetycznymi. Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN	

6.4 Ochrona zasobów kopalin

Główny cel strategiczny

Niekonfliktowe i racjonalne gospodarowanie zasobami złóż kopalin

6.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) **Ochrona złóż kopalin.**
- 2) **Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie eksploatacji złóż**
- 3) **Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.**

Surowce mineralne należą do nieodnawialnych zasobów przyrody. Ich ilość w skorupie ziemskiej jest ograniczona a regeneracja możliwa jedynie w specyficznych warunkach geologicznych oraz w czasie obejmującym setki, tysiące, a nawet miliony lat. Trwałość użytkowania surowców mineralnych zależy przede wszystkim od ochrony i racjonalnej gospodarki tymi zasobami przyrody.

Wydobywanie kopalin wiąże się z powstawaniem szkód w środowisku. Całkowita likwidacja ich wpływu jest jednak niemożliwa. Wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym powoduje degradację powierzchni terenu i praktycznie prace rekultywacyjne po zakończonej eksploatacji w niewielkim stopniu łagodzą przeobrażenia spowodowane wydobywaniem kopalin.

Ochronę złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie, w tym kopalin towarzyszących oraz regulacje dotyczące ochrony kopalin, zawarte są w ustawie Prawo geologiczne i górnicze⁸ z dnia 4 lutego 1994 r. Minister Środowiska, wojewodowie i starostowie odpowiedzialni są za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami surowców. W przypadku złóż eksploatowanych systemem odkrywkowym istotne jest maksymalne wykorzystanie zasobów w granicach udokumentowania, a następnie skuteczna i właściwa, z punktu widzenia gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska rekultywacja wyrobiska. Obowiązki te głównie ciążyą na użytkowniku złoża, natomiast rolą administracji publicznej jest określenie warunków prowadzenia eksploatacji, jej zakończenia i rozliczenia.

Kierunki działań

1. **likwidacja i rekultywacja nielegalnych wyrobisk;**
2. **zapobieganie powstawaniu dzikich wyrobisk;**
3. **ograniczenie negatywnego oddziaływania eksploatacji surowców;**
4. **racjonalna gospodarka złożem w trakcie eksploatacji.**

6.4.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

W dziedzinie ochrony złóż kopalin na najbliższe lata nie zaplanowano do realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych lub pozainwestycyjnych.

⁸ Dz.U. 1994 Nr 27 poz. 96 (z późn. zm.)

7. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

Jakość środowiska jest jednym z istotnych czynników decydujących o zdrowiu człowieka. Bezpieczeństwo ekologiczne społeczeństwa i gospodarki wymaga nie tylko wprowadzenia zabezpieczeń przed niekorzystnym oddziaływaniem na środowisko działalności gospodarczej prowadzonej na omawianym obszarze oraz poza jego granicami, ale także zabezpieczenia odpowiednich zasobów dyspozycyjnych wody, zaspokajających potrzeby ilościowe i jakościowe, zachowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej o pożądanych parametrach (chemiczne i fizyczne własności gleb, stosunki wodne, różnorodność biologiczna), zwiększenia lesistości kraju oraz zwiększenia powierzchni obszarów chronionych. Pod pojęciem bezpieczeństwa ekologicznego człowieka należy bowiem rozumieć nie tylko czyste powietrze, zdrową wodę i bezpieczną dla zdrowia żywność, ale także możliwości rekreacji i wypoczynku oraz trwałe występowanie wszystkich stwierdzanych obecnie, dziko żyjących gatunków.

Zasady prozdrowotnej polityki ekologicznej uwzględniającej związku środowiska ze zdrowiem wyrażone są w następujących dokumentach:

- „Europejskiej karcie środowiska i zdrowia”, przyjętej podczas Pierwszej Europejskiej Konferencji nt. „Środowisko i Zdrowie” we Frankfurcie n. Menem w 1989 roku,
- Deklaracji Drugiej Europejskiej Konferencji Ministrów Środowiska i Zdrowia w Helsinkach w 1994 roku, w której Polska wyraziła potrzebę i gotowość ustanowienia i realizacji narodowego projektu zdrowia środowiskowego,
- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która w art. 68 ust.4 zobowiązuje władze publiczne do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.
- Programie Działań UE w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010, gdzie wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymienione jest „Środowisko i zdrowie”. Cel strategiczny sformułowano jako „osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia”.

Do najważniejszych elementów środowiska mających wpływ na zdrowie należą:

1. wody,
2. powietrze atmosferyczne,
3. gleby.

Wśród uciążliwości środowiskowych należy wymienić:

4. hałas,
5. odpady komunalne i przemysłowe.

Większość unijnych standardów, którym Polska musi sprostać w Unii Europejskiej, dotyczy jakości środowiska. Zadania z tego zakresu należą do najistotniejszych i najbardziej kosztownych, ponieważ obejmują tak ważne dziedziny jak ochrona zasobów wodnych, ochrona powietrza atmosferycznego, gospodarowanie odpadami. Do nich odnosi się również wiele przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych wynikających z podpisanych konwencji i protokołów do konwencji oraz ustaw i rozporządzeń przyjętych w ostatnich latach dostosowujących polskie prawo do wymogów UE.

7.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa

Główny cel strategiczny

Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych

Zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Traktatu Akcesyjnego i przyjętą przez Komisję Europejską interpretacją zapisów dyrektywy 91/271/EWG dotyczącą wyposażenia aglomeracji w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej wszystkie aglomeracje o RLM > 2000, wyznaczone zgodnie z definicją aglomeracji, powinny zostać wyposażone do 31 grudnia 2015 r. w oczyszczalnie o wydajności odpowiadającej ładunkowi zanieczyszczeń generowanemu przez aglomeracje i w zbiorcze systemy kanalizacyjne, zapewniające obsługę blisko 100% RLM aglomeracji. Pozostała część obszaru aglomeracji nie obsługiwana systemem kanalizacyjnym powinna mieć zapewnione odprowadzenie i oczyszczanie ścieków przy wykorzystaniu systemów indywidualnych.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień ww. dyrektywy jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK), wprowadzony do polskiego systemu prawnego poprzez ustawę - Prawo wodne i przyjęty w dniu 16 grudnia 2003 r. KPOŚK określa zadania konieczne do realizacji zapisów Traktatu Akcesyjnego i zgodnie z ustawą powinien być okresowo aktualizowany. Aktualizacje KPOŚK stanowią z kolei podstawę do aktualizowania „Planu Implementacyjnego dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych”. Ostatni Plan Implementacyjny został przekazany do Komisji Europejskiej w sierpniu 2005 r., a następnie uzupełniony w listopadzie 2006 r. Obecnie trwają prace prowadzone przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej nad drugą aktualizacją KPOŚK i po jej zatwierdzeniu przez Radę Ministrów wykorzystana zostanie do przygotowania aktualizacji Planu Implementacyjnego w roku 2010.

Zgodnie z wojewódzkim sprawozdaniem z realizacji KPOŚK za 2008 r. [35] na terenie aglomeracji Leżajsk 100% mieszkańców objętych jest zorganizowanym systemem odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych. W okresie 2006-2008 długość sieci kanalizacyjnej (sanitarnej i ogólnospławnej) wzrosła w aglomeracji Leżajsk. Praktycznie nie uległa zmianie ilość oczyszczanych ścieków komunalnych. Zestawienie wybranych danych zawartych w sprawozdaniach wojewódzkich za okres 2006-2008 przedstawia tabela 7.3

Jak wynika z najnowszej aktualizacji KPOŚK [34] do 2015 r. na terenie aglomeracji Leżajsk planowana jest budowa 58 km sieci kanalizacji zbiorczej oraz modernizacja odcinka o długości 0,5 km. Ponadto planowana jest także modernizacja oczyszczalni ścieków w Leżajsku. Efekt ekologiczny planowany jest do osiągnięcia z końcem 2010 r. (tabela 7.4).

Tabela 7.17 Charakterystyka aglomeracji leżajskiej, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK z listopada 2009 r. [34].

I_d aglomeracji	nazwa aglomeracji	dorzecze	region wodny	gmina wiodąca w aglomeracji	gminy w aglomeracji	nr rozporządzenia wojewody ustanawiającego aglomerację	RLM aglomeracji zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym aglomerację	symbol grupy aglomeracji *
PLPK011	Leżajsk	Wisła	Region Górnej Wisły	Leżajsk	miasto Leżajsk, gmina Leżajsk, gmina Kuryłówka	87/2006	177 392	0

* Symbol grupy aglomeracji (0,1,2,3): 0 - grupa aglomeracji o RLM □ 100 000,

Tabela 7.18 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracji Leżajsk w latach 2006-2008, wg wojewódzkich sprawozdań z realizacji KPOŚK [35]

Rok sprawozdawczy	nazwa aglomeracji	długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracji [km]	ilość ścieków komunalnych	ilość ścieków komunalnych	ilość oczyszczanych	średnie roczne wartości wskaźników w ściekach dopływających do oczyszczalni ścieków	średnie roczne wartości wskaźników w ściekach odpływających z oczyszczalni ścieków	ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalni Mg/rok
-------------------	-------------------	--	---------------------------	---------------------------	---------------------	---	--	--

		ogółem	w tym sieci grawitacyjnej	powstałych w aglomeracji ogółem [tyś m ³ /r]	odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni [tyś m ³ /r]	[tyś m ³ /r] ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku	BZT ₅ , mgO ₂ /l	ChZT, mgO ₂ /l	zawiesina ogólna, mg/l	azot, mg/l	fosfor, mg/l	BZT ₅ , mgO ₂ /l	ChZT, mgO ₂ /l	zawiesina ogólna, mg/l	azot, mg/l	fosfor, mg/l	
2006	Leżajsk	62,7	57,1	2004	2001	2004	915,4	1721,4	470,1	47,47	12,73	10,26	57,85	23,2	11,97	1,17	944
2007	Leżajsk	62,7	57,1	1 910,0	1 910,0	1913,0	882	1 779	352	51	12	13	68	23	12	1	1 026,0
2008	Leżajsk	93,4	71,3	2 100	2 097,0	2 100	800	1 668	394	57	11	10	50	18	9	1	1 038,0

b.d. – brak danych

Tabela 7.19 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracji Leżajsk, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK [34]

aglomeracje - dane podstawowe	Systemy kanalizacji zbiorczej					Oczyszczalnie ścieków									Osady	Efekty ekologiczne		
	stan na 31.12. 2006 r.	Ogółem lata 2007-2015				Stan na 31.12.2006 r.				Planowane na 31.12.2015 r.								
nazwa aglomeracji	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej 2015 r.	wskaźnik koncentracji dla przyrostu Mk 2007-2015 Mk/km	długość sieci planowana do budowy km	długość sieci planowana do modernizacji km	I _d oczyszczalni i ścieków	przepustowość istniejącej oczyszczalni, m3/d	wydajność istniejącej oczyszczalni w RLM	rodzaj istniejącej oczyszczalni	Rodzaj planowanej oczyszczalni	rodzaj inwestycji	Przepustowość oczyszczalni, m3/d	Wydajność oczyszczalni w RLM	ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalniach 2015 r. kg s.m./d	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków w aglomeracji	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie gospodarki osadowej	
Leżajsk	95,3	100,0	145,29	58,0	0,5	PLPK0110	11 500	76 667	PUB2	PUB1	M	11 500	48 150	2 875,0	2010	2010	2012	

B – oczyszczalnia biologiczna spełniająca standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji < 15 000 RLM

PUB1 – oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniające standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji ≥ 100 000 RLM

PUB2 – oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniające standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji ≥ 15 000 RLM < 100 000 RLM

I – istniejąca oczyszczalnia, która spełnia wymagania i nie wymaga inwestycji

BN – budowa nowej oczyszczalni

M – istniejąca oczyszczalnia, która spełnia wymagania ze względu na przepustowość lecz wymaga modernizacji ze względu na jakość odprowadzanych ścieków,

7.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1. Ochrona zasobów wodnych dla miasta Leżajska.**
- 2. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom miasta dostawy i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości.**
- 3. Monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych.**
- 4. Poprawa czystości wód powierzchniowych.**

Działania podejmowane w ramach celów wskazanych powyżej będą skutkowały poprawą jakości wody ujmowanej do celów pitnych. Udostępnienie wody dobrej jakości mieszkańcom zależeć będzie od stanu technicznego istniejącej sieci wodociągowej i wydajności, jak też sprawności stacji uzdatniania wody.

Na jakość wód powierzchniowych wpływają lokalne i zewnętrzne (spoza granic powiatu) źródła zagrożeń. Szczególną rolę odgrywają punktowe zrzuty zanieczyszczeń. Wśród nich największe znaczenie mają zrzuty ścieków (bytowych, gospodarczych i przemysłowych) nieoczyszczonych lub oczyszczonych niedostatecznie, skażenia wód niewłaściwą gospodarką rolną, niesprawnymi urządzeniami do gromadzenia ścieków, dzikimi i niewłaściwie użytkowanymi wysypiskami odpadów.

Mówiąc o jakości użytkowej wód powierzchniowych należy mieć na uwadze wykorzystywanie ich również do celów rekreacyjnych i bytowania ryb. W obecnym stanie, dla zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód konieczne jest podjęcie szeregu niezbędnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Kierunki działań

- 1. poprawa jakości dostarczanej użytkownikom wody przeznaczonej do spożycia;**
- 2. racjonalizacja poboru wody oraz stymulacja odbiorców do jej oszczędzania;**
- 3. wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą w przemyśle;**
- 4. minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej;**
- 5. bieżąca modernizacja i ochrona stacji uzdatniania wody;**
- 6. rozbudowa i modernizacja systemu odprowadzania ścieków;**
- 7. rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej;**
- 8. modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków;**
- 9. zintensyfikowanie kontroli miejsc nielegalnego odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i do ziemi;**

7.1.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa						
1.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na osiedlu przy ul. Konopnickiej	Miasto Leżajsk	2010		80 000,00	Budżet Miasta

7.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Gospodarka wodno-ściekowa		
Oczyszczanie ścieków, sieci kanalizacyjne oraz zaopatrzenie w wodę – projekty dotyczące aglomeracji nie większych niż 15 tys. RLM. Projekt w zakresie gospodarki ściekowej powinny dotyczyć aglomeracji uwzględnionych w KPOŚK lub we właściwych rozporządzeniach wojewodów. IZ RPO podejmuje decyzję, w którym z w/w dokumentów powinna być ujęta aglomeracja. Natomiast po wejściu w życie zaktualizowanego KPOŚK, wsparcie w ramach RPO może dotyczyć tylko aglomeracji uwzględnionych w zaktualizowanym KPOŚK. Zapis nie dotyczy projektów wyłonionych w konkursach, które rozpoczęły się przed dniem wejścia w życie zaktualizowanego KPOŚK. W przypadku projektów dot. kompleksowego uzbrajania terenów inwestycyjnych nie stosuje się kryterium aglomeracji. Możliwe jest wsparcie projektów grupowych tzn. takich, które realizowane są dla kilku aglomeracji, z których każda jest nie większa niż 15 tys. RLM. Projekty dotyczące tylko zaopatrzenia w wodę mogą być realizowane w RPO oraz w PROW (brak wsparcia tego typu projektów w PO IŚ). Ponadto, do projektów dotyczących tylko zaopatrzenia w wodę kryterium aglomeracji nie ma zastosowania (zatem mogą być realizowane na terenie w ogóle nie objętym aglomeracją lub też na terenie aglomeracji o dowolnej wielkości). Pojęcie "aglomeracja", zgodnie z prawem wodnym, odnosi się do gospodarki ściekowej, a nie zaopatrzenia w wodę. Lokalizacja - demarkacja z PROW na podstawie kryterium z PROW (gminy wiejskie itp.) natomiast demarkacja z PO IŚ polegać będzie na wielkości aglomeracji (15 tys. RLM). Demarkacja kwotowa:	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach uwzględnionych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych o wielkości powyżej 15 tys. RLM : RLM : - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej lub/i - budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych; Dodatkowo, w uzasadnionych przypadkach, w zakres projektu może zostać włączona budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę oraz budowa kanalizacji deszczowej (nie przewiduje się wspierania indywidualnych projektów dotyczących systemów zaopatrzenia w wodę lub budowy kanalizacji deszczowej). W przypadku projektów, w których występuje jeden beneficjent środków oraz projekt dotyczy kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej na danym obszarze, dopuszcza się włączenie do zakresu przedsięwzięcia zadań realizowanych w aglomeracjach o RLM od 2 tys. do 15 tys., pod warunkiem, że jedna z aglomeracji ma powyżej 15 tys. RLM W celu zapewnienia odpowiedniej demarkacji i komplementarności działań realizowanych w ramach Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej, zapewniony zostanie system weryfikacji zakresu rzeczowego projektów ubiegających się o wsparcie w ramach PO IiŚ, których zadania kwalifikują się również do wsparcia w ramach PROW 2007-2013. Podstawą weryfikacji będzie oświadczenie Wnioskodawcy składane razem z wnioskiem o dofinansowanie w ramach PO IiŚ do instytucji wdrażającej PO IiŚ oraz	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej Lokalizacja Pomoc może być przyznana na projekty realizowane: - w miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - w miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Projekty mogą obejmować jedną lub więcej miejscowości. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. Kryterium finansowe - maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej gminie w okresie realizacji Programu dla gospodarki wodno-ściekowej nie może przekroczyć 4 mln PLN Beneficjent - gmina lub jednostka organizacyjna, dla której organizatorem jest j.s.t. wykonujące zadania określone w Zakresie pomocy.

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
- na obszarach objętych interwencją PROW: o projekty o wartości (kwocie) dofinansowania powyżej 4 mln PLN o projekty o wartości (kwocie) dofinansowania poniżej 4 mln PLN – tylko w przypadku gdy gmina nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW otrzymała wsparcie na 3,5 mln PLN, a kolejny projekt ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW). Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. - na obszarach nie objętych interwencją PROW – bez minimalnej wielkości wsparcia na gminę/wartości projektu.	zaświadczenie instytucji wdrażającej właściwej dla PROW przed podpisaniem umowy o dofinansowanie. Dodatkowym kryterium przyznania wsparcia będzie stopień przyczyniania się do realizacji Dyrektyw UE.	

7.2 Gospodarka odpadami

Szczegółowe informacje dotyczące stanu aktualnego jak i planowanych działań zawarte są w Aktualizacji Planu gospodarki odpadami dla Gminy Miejskiej Leżajsk.

7.3 Jakość powietrza atmosferycznego

Główny cel strategiczny

Spełnienie wymagań ustawodawstwa UE w zakresie jakości powietrza.

7.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1. sukcesywna redukcja emisji substancji zanieczyszczających powietrze, zwłaszcza emisji niskiej i komunikacyjnej.**
- 2. osiągnięcie i utrzymanie najwyższej jakości powietrza (klasa A)**

W krajach Unii Europejskiej kompleksową regulację w dziedzinie ochrony powietrza stanowi tzw. dyrektywa ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu - 96/62/EC. Określa ona podstawowe ramy prawne, w tym ujednolicone metody i kryteria oceny jakości powietrza i jest uzupełniana licznymi pochodnymi aktami prawnymi. Z kolei celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010" jest „poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej”.

Gmina Miejska Leżajsk należy do strefy tarnobzesko – leżajskiej (kod: PL.18.09.z.05), obejmującej miasto Tarnobrzeg oraz powiaty: tarnobzeski, stalowowolski, niżański i leżajski. Na terenie strefy, z uwagi na wyniki klasyfikacji jakości powietrza na terenie strefy (klasa C), istnieje konieczność opracowania dla strefy tarnobzesko-leżajskiej naprawczego Programu Ochrony Powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz benzo(a)pirenu. Program naprawczy, mający charakter aktu prawa miejscowego, może nałożyć na podmioty, w tym także Gminę Miejską Leżajsk, obowiązki związane ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Największy wpływ na imisję w rejonie Leżajska ma oddziaływanie zanieczyszczeń pochodzących z okolic Tarnobrzegu i Przemysła, jednakże na lokalny stan aerosanitarny wpływają: emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych, przemysłowych oraz tzw. niska emisja (szczególnie w okresie grzewczym). W celu osiągnięcia poprawy obecnego stanu aerosanitarnego oraz dostosowania poszczególnych parametrów jakości powietrza do wymagań unijnych należy podjąć działania ukierunkowane na optymalizacja gospodarki cieplnej, ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych (umożliwi to realizacja celów i zadań przedstawionych w rozdziale 5.1 System transportowy) oraz ograniczenie emisji przemysłowej ze źródeł technologicznych. Za emisję ze źródeł przemysłowych odpowiadają głównie zakłady działające na terenie Leżajska, posiadające pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza (szczegóły w rozdziale 3.8 Warunki klimatyczne i jakość powietrza).

Miasto Leżajsk nie jest całkowicie uciepłownione. Docelowo system zaopatrzenia mieszkańców w ciepło, powinien być oparty o centralizację systemu ciepłowniczego,

wykorzystanie lokalnych źródeł i zasobów paliw (w tym biopaliw) oraz podłączenie jak największej liczby mieszkańców do sieci ciepłowniczej lub do gazowej. Konieczna jest również sukcesywna termomodernizacja obiektów i systemów zasilania ciepłego. Działania takie pozwolą na zmniejszenie zużycia ciepła na ogrzewanie istniejących budynków.

W celu zmniejszenia emisji niskiej potrzebna jest również modernizacja kotłów, w których obecnie wykorzystuje się węgiel kamienny oraz koks. Ponadto zastępowanie paliw nieekologicznych paliwem ekologicznym, a na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne ograniczają rozwój gazyfikacji i sieci ciepłowniczej, wykorzystanie lokalnych zasobów energii odnawialnej. Poniżej wyszczególnione są najważniejsze kierunki działań dla osiągnięcia stawianych celów.

Kierunki działań

1. opracowanie i wdrożenie programu likwidacji niskiej emisji;
2. sporządzenie koncepcji, a następnie programu modernizacji gospodarki ciepłej w mieście;
3. likwidacja lokalnych kotłowni;
4. termomodernizacja obiektów i systemów zasilania ciepłego;
5. konwersja palenisk domowych na rozwiązania bardziej ekologiczne;
6. eliminacja węgla niskiej jakości, a docelowo zamiana węgla na bardziej ekologiczny czynnik grzewczy;
7. sukcesywne podłączanie obiektów i zespołów zabudowy do centralnego systemu ciepłowniczego;
8. opracowanie programu ocieplania budynków mieszkalnych oraz instalowania indywidualnych mierników poboru ciepła;
9. budowa i modernizacja dróg;
10. czysta produkcja w połączeniu z restrukturyzacją przemysłu;
11. promocja działań związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;
12. skrupulatne wypełnianie procedur administracyjnych obowiązujących w zakresie ochrony powietrza.

7.3.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Na najbliższe lata nie planuje się szczegółowych przedsięwzięć do realizacji. W niniejszym rozdziale zastosowanie ma realizacja działań planowanych w dziedzinie systemu transportowego.

7.4 Hałas

Główny cel strategiczny

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców miasta i środowiska.

7.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) Zmniejszenie uciążliwości hałasu, zwłaszcza na terenach zabudowanych.
- 2) Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.
- 3) Uzyskanie dobrej jakości klimatu akustycznego na terenie miasta.

Klimat akustyczny Leżajska kształtowany jest głównie przez: hałas komunikacyjny, w tym drogowy i kolejowy, jak również w lokalnie przez działalność zakładów przemysłowych. Celem ograniczenia natężenia ruchu na drogach należy podjąć praktycznie identyczne działania jak dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza ze źródeł komunikacji liniowej. Stąd budowa obwodnicy, modernizacja dróg zwiększenie udziału transportu rowerowego i zbiorowego. Ponadto, w określonych sytuacjach, konieczna jest budowa ekranów akustycznych nie tylko przy istniejących drogach ale również przy projektowanych. Pomocne w tym względzie będą wytyczne co do sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej newralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie miejskiej).

Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona przed hałasem przemysłowym

Eksploatacja instalacji nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska i dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku poza teren, do którego prowadzący instalację ma tytuł prawny. Eksploatacja instalacji powodująca emisję hałasu do środowiska jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane. Wymóg uzyskania pozwolenia na emitowanie hałasu występuje wówczas, gdy hałas w środowisku przekracza dopuszczalne normy obowiązujące na danym terenie. Za emisję hałasu do środowiska nie ponosi się opłat. Natomiast za przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu określonych w pozwoleniach na emitowanie hałasu do środowiska i obowiązujących nadal decyzjach o dopuszczalnym poziomie hałasu przenikającego do środowiska - wojewódzki inspektor ochrony środowiska wymierza w drodze decyzji administracyjnej kary pieniężne. Ponadto na podmiocie prowadzącym działalność gospodarczą spoczywa odpowiedzialność za ochronę środowiska. Jest to odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna.

Ochrona przed hałasem drogowym

Pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska nie jest wymagane, gdy hałas powstaje w związku z eksploatacją dróg. Jednak przestrzeganie wymagań ochrony środowiska związanych z eksploatacją dróg, spoczywa na zarządzającym tymi obiektami. Zarządzający drogą zobowiązany jest do prowadzenia działań, powodujących ograniczenia ponadnormatywnych emisji hałasu do środowiska wynikających z eksploatacji drogi. Od dnia 01.01.2004r. zarządzający drogą ma obowiązek wykonywania okresowych pomiarów poziomów hałasu w środowisku wprowadzanych w związku z jej eksploatacją (Dz. U. Nr 35, poz. 308). Zarządzający drogą jest zobowiązany do ciągłych pomiarów poziomu hałasu w przypadku eksploatacji obiektów, których cechy wskazują na możliwość wprowadzania do środowiska hałasu w jego znacznych ilościach. Wyniki pomiarów oraz terminy ich przekazywania właściwym organom zostały określone w drodze rozporządzenia (Dz.U. Nr 18, poz.164).

W związku z eksploatacją dróg ochronę przed hałasem komunikacyjnym zapewnia się przez odpowiedni dobór konstrukcji arterii oraz wprowadzenie urbanistycznych i architektonicznych środków ochrony przeciwdźwiękowej. Do działań, które w znacznym stopni ograniczają emisję hałasu komunikacyjnego należą odpowiednie konstrukcje nawierzchni. Rozwiązania takie zyskały miano "nawierzchni cichych". Są to nawierzchnie wielowarstwowe ze specjalnym doбором materiałów i warstw. Zastosowanie cichych nawierzchni musi być połączone z odpowiednią prędkością pojazdów i jest stosowane w terenie zabudowanym przy prędkościach do 70 km/h. Zastosowanie cichych asfaltów

zmniejsza emisję hałasu o około 5 dB. Asfalty porowate stosuje się na drogach, na których pojazdy poruszają się z prędkością powyżej 70 km/h powodując zmniejszenie emisji hałasu. Dlatego niezbędne jest zwrócenie uwagi na to, jaki rodzaj asfaltu zostaje zastosowany przy modernizacji danej drogi.

Istotnym elementem zmniejszającym emisję hałasu jest ograniczenie prędkości. Do urbanistycznych i organizacyjnych rozwiązań zmniejszenia hałasu komunikacyjnego należy budowa obwodnic. Wysoką emisją hałasu charakteryzuje się ciężki ruch tranzytowy. Skierowanie ciężkiego tranzytu na obwodnicę potrafi znacznie odciążyć układ komunikacyjny miast, powodując wymierną poprawę stanu klimatu akustycznego wzdłuż dotychczasowych szlaków komunikacyjnych.

Do najczęstszej stosowanej metody ochrony przed hałasem przy trasach komunikacyjnych należy stosowanie ekranów akustycznych. W miejscach, gdzie poziom hałasu jest zbyt wysoki i nie można zastosować skutecznych działań ochronnych przed hałasem, jedyną skuteczną metodą jest zastosowanie okien dźwiękoizolacyjnych. Ponadto organy administracyjne przy pozwoleniach na budowę obiektów mieszkalnych powinny uwzględniać odległości budynków od dróg już istniejących oraz dróg planowanych.

Ochrona przed hałasem kolejowym

Usytuowana wzdłuż tej linii kolejowej zabudowa mieszkalna narażona jest na hałas pochodzący od przejeżdżających składów. Ustawa Prawo ochrony środowiska stanowi, że eksploatacja linii kolejowych nie może powodować przekroczenia standardów jakości środowiska w zakresie emisji hałasu, a emisja hałasu nie może spowodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający tym obiektem ma tytuł prawny. Jedynie w sytuacji, gdy w związku z eksploatacją linii kolejowej utworzono obszar ograniczonego użytkowania - wówczas eksploatacja tego obiektu w kontekście przekroczenia standardów jakości środowiska jest oceniana poza tym obszarem, a właściciel linii kolejowej jest zobowiązany do działań, które ograniczą emisję hałasu do środowiska.

Od dnia 01.01.2004r. zarządzający linią kolejową jest zobowiązany do okresowych pomiarów poziomów hałasu w środowisku wprowadzanych w związku z jej eksploatacją (Dz. U. Nr 35, poz. 308). W przypadku przebudowy linii kolejowej zmieniającej w istotny sposób jej warunki użytkowania konieczne jest, aby zarządzający linią kolejową przeprowadzał pomiary poziomu hałasu w środowisku. Wyniki pomiarów oraz terminy ich przekazywania właściwym organom zostały określone w drodze rozporządzenia (Dz.U. Nr 18, poz.164). W związku z eksploatacją linii kolejowej nie jest wymagane pozwolenie na emisję hałasu do środowiska. W przypadku, gdy eksploatacja linii kolejowej może powodować negatywne oddziaływania akustyczne na znacznych obszarach zarządzający linią kolejową sporządza co 5 lat mapy akustyczne, które przedkłada staroście. Informacje zawarte w mapach akustycznych są wykorzystywane do realizacji polityki ochrony środowiska przed hałasem w danym regionie.

Mapy akustyczne

Zgodnie z art. 118 ustawy Prawo ochrony środowiska na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska, dokonywanej obowiązkowo dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców, starosta sporządza, co 5 lat, mapy akustyczne. Wobec powyższego brak podstawy prawnej do sporządzenia mapy akustycznej dla Leżajska. Rada powiatu może, w drodze uchwały, wyznaczyć obszary ciche w aglomeracji lub obszary ciche poza aglomeracją (art. 118 b), uwzględniając szczególne potrzeby ochrony przed hałasem tych obszarów i podając wymagania zapewniające utrzymanie poziomu hałasu, co najmniej na istniejącym poziomie.

Programy ochrony przed hałasem

Zgodnie z art 119 ustawy Prawo ochrony środowiska dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego. Programy ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców uchwała rada powiatu - muszą zostać wykonane do 2013 roku. Wcześniej muszą zostać jednak opracowane mapy akustyczne. Z kolei za opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (do 2007 r.).

Kierunki działań

1. Identyfikacja zagrożeń akustycznych na terenie miasta;
2. Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach, dokonanie oceny akustycznej wybranych miejsc;
3. Wyznaczenie terenów szczególnie zagrożonych hałasem drogowym;
4. Ograniczenie hałasu przemysłowego;
5. Budowa ekranów akustycznych i zieleni izolacyjnej;
6. Preferowanie lokalizacji niskokonfliktowych dla środowiska przy opiniowaniu raportów oddziaływania na środowisko;
7. Opracowanie programów edukacyjnych uświadamiających problemy ochrony przed hałasem.

7.4.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.4 Ochrona przed hałasem						
1	Sporządzenie Programu ochrony przed hałasem	Rada Powiatu	2010 - 2013		b.d.	Budżet Powiatu, środki zewnętrzne

7.5 Promieniowanie elektromagnetyczne i radiacyjne

Główny cel strategiczny

Ograniczenie wpływu promieniowania elektromagnetycznego na mieszkańców miasta.

7.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

- 1) Bieżący monitoring i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego i radiacyjnego.
- 2) Wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego zagadnienia promieniowania niejonizującego w zakresie tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania wokół źródeł PEM jak np. urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych z uwzględnieniem stacji telefonii komórkowej.

3) Dokładna rejestracja źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych, w celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu.

Źródłami promieniowania niejonizującego zlokalizowane na terenie miasta Leżajska są [11]:

- Stacja bazowa PTC Era GSM
- Stacja bazowa PTK Centertel
- Stacja bazowa PTK Plus GSM
- Stacje łączności trunkingowej Zakładu Energetycznego i Gazowniczego
- Zestaw nadajników TYP I I TVP2
- Stacja przekaźnikowa TP S.A.
- Radiowo-Telewizyjne Centrum Nadawcze "Leżajsk -Giedlarowa"

Ustawa Prawo ochrony środowiska w Tytule II „Ochrona zasobów środowiska” w dziale VI Ochrona przed polami elektromagnetycznymi określa zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi. Ochrona ta polega na utrzymaniu poziomów pól poniżej poziomów dopuszczalnych oraz zmniejszaniu pól elektromagnetycznych do co najmniej dopuszczalnych wartości (art. 121 w/w ustawy).

Jednocześnie prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku:

- 1) bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
- 2) każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia, w tym zmiany spowodowanej zmianami w wyposażeniu instalacji lub urządzenia, o ile zmiany te mogą mieć wpływ na zmianę poziomów pól elektromagnetycznych, których źródłem jest instalacja lub urządzenie.

Do oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku zobowiązane z ramienia wojewody są także Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, które mają prowadzić takie badania w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (POŚ, art. 123). Pomiary takie prowadzi między innymi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, który posiada przeszkolone kadry i odpowiednią do tych pomiarów aparaturę pomiarową. WIOŚ prowadzi także bazę danych o polach elektromagnetycznych w środowisku. Wartości dopuszczalne określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów [Dz.U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1883].

Dla przykładu, na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową składowa elektryczna elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50Hz (częstotliwość sieci elektroenergetycznej) nie może przekraczać wartości 1kV/m, zaś składowa magnetyczna – 60A/m. W innych miejscach dostępnych dla przebywania ludzi, natężenie takiego pola elektrycznego nie może przekraczać wartości granicznej 10kV/m, a magnetycznej składowej pola – 80 A/m. Normy powyższe nie dotyczą miejsc niedostępnych dla ludzi. Źródłami pola elektromagnetycznego powodującego przekroczenie wartości dopuszczalnych na terenach zamieszkałych mogą być linie przesyłowe oraz stacje elektroenergetyczne dla napięć 110 kV i wyższych.

Zagrożenia promieniowaniem niejonizującym mogą być także spowodowane przez urządzenia radiokomunikacyjne, które wytwarzają pola elektromagnetyczne w zakresie częstotliwości od 0,003 do 300 000 MHz. Do urządzeń takich należą między innymi stacje bazowe telefonii komórkowej. Maszty wsporcze (także kominy), u szczytu których montuje się anteny nadawcze cyfrowej telefonii komórkowej promieniują energię elektromagnetyczną o częstotliwościach od 450 do 1800 MHz. Moc anteny jest niewielka, rzędu 40 - 60dBm (120 - 180mW). Z reguły, na jednym maszcie umieszcza się kilka takich anten. Uwarunkowanie te powodują, że zagrożenie promieniowaniem niejonizującym przy powierzchni ziemi nie występuje i to zarówno tuż przy maszcie, jak i w większych odległościach. Gęstość mocy emitowanej przez anteny w punkcie zlokalizowanym pod masztem na wysokości 2m od gruntu nie przekracza 1mW/m^2 ($= 0,0000001\text{ W/m}^2$ przy normie równej $0,1\text{ W/m}^2$).

Warunki radiologiczne środowiska to przede wszystkim promieniowanie gamma, które stanowi o wielkości narażenia ludności na działanie promieniowania zewnętrznego oraz obecność radionuklidów w komponentach środowiska naturalnego powodujących skażenie wewnętrzne organizmu drogą pokarmową i oddechową. Wartości mocy dawki promieniowania gamma na terenie Polski mieszczą się w granicach od 17,7 do 97 nGy/h (nanoGrey), wartość średnia wyznaczona dla obszaru Polski wynosi 45,4 nGy/h. Stężenie radu-226 w glebie na terenie Polski wynosi od 4,8 do 118 Bq/kg, przy czym wartość średnia stężenia radu w glebie obszaru Polski jest znacznie niższa od średniej światowej, która wynosi 26 Bq/kg. Stężenie radonu w pomieszczeniach mieszkalnych oraz w miejscach publicznych, w którym stale lub przez długi okres czasu przebywają ludzie, a szczególnie dzieci i młodzież, oraz Stężenie radonu w wodzie powinno być kontrolowane, pod kątem przekroczeń wartości dopuszczalnej.

Głównym działaniem z zakresu ochrony przed polami elektromagnetycznymi będzie zatem prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia promieniowaniem. Kolejnym ważnym zadaniem służącym do realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem (II PEP). Zapisy te będą podstawą do wprowadzenia stref ograniczonego użytkowania wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych gdzie rejestruje się przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego. W przypadku nowych urządzeń należy poszukiwać niskokonfliktowych lokalizacji.

Kierunki działań

1. **Prowadzenie badań poziomów pól elektromagnetycznych;**
2. **Wprowadzenie (w przypadku stwierdzenia zagrożeń) do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem.**

7.5.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.5 Ochrona przed promieniowaniem						
1	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem (II PEP)	Miasto Leżajsk	2010 - 2013		b.d.	Budżet Miasta,

8. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII

8.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

Główny cel strategiczny

Monitoring i modernizacja systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych miasta.

8.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **Zmniejszenie zagrożenia powodziowego na terenie miasta Leżajska.**
2. **Racjonalne wykorzystanie i zwiększenie zasobów wodnych w zlewni.**
3. **Budowa i odbudowa obiektów małej retencji.**

Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r., zwana **Ramową Dyrektywą Wodną (RDW)** jest najważniejszym i najbardziej dalekosiężnym aktem prawnym, obejmującym zagadnienia gospodarowania wodami, który powstał do chwili obecnej w Unii Europejskiej. Zostały w niej sformułowane spójne regulacje prawne, będące podstawą zrównoważonego gospodarowania wodą. Dyrektywa ta ustanawia ramy dla ochrony wszystkich wód (śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych), które mają na celu:

- zapobieganie degradacji oraz ochronę i poprawę stanu zasobów wodnych;
- ochronę przed pogarszaniem się stanu wód, ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych i terenów podmokłych zależnych od wody;
- promowania zrównoważonego korzystania z wód;
- zmniejszanie skutków powodzi i susz oraz zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w wodę dobrej jakości.

Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy jest podstawowymi dokumentem planistycznym w zarządzaniu zasobami wodnymi, według Ramowej Dyrektywy Wodnej. Zgodnie z wymogami Unii Europejskiej również Polska rozpoczęła prace planistyczne zmierzające do opracowania planów gospodarowania wodami dla każdego obszaru dorzecza wraz z zestawieniem niezbędnych działań w celu osiągnięcia dobrej jakości wód do roku 2015. Proces tworzenia planów poprzedzony jest opracowaniem harmonogramu i programu prac oraz określeniem istotnych problemów gospodarki wodnej w Polsce. Należy pamiętać, iż z procesem planowania nierozłącznie łączy się proces informowania i konsultacji ze społeczeństwem.

Częścią składową Planu gospodarowania wodami jest **Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK)**, opracowany zgodnie z zapisami art. 113a ustawy Prawo wodne. Program wodno-środowiskowy kraju jest zbiorem działań podstawowych i uzupełniających, których realizacja ma na celu osiągnięcie przez wody celów środowiskowych do 2015 roku, tj. dobrego stanu wód a w przypadku wód sztucznych lub silnie zmienionych – dobrego potencjału wód. Podsumowanie programów działań zawartych w Programie wodno-środowiskowym kraju stanowi istotny element Planów gospodarowania wodami.

W roku 2008 opracowany został projekt "Programu wodno-środowiskowego kraju", który znajduje się na stronie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i wraz z załącznikami. W ramach prowadzonej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu wodno-środowiskowego kraju, opracowana została Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu wodno-środowiskowego kraju. Opracowując Program wodno-środowiskowy kraju Prezes KZGW zapewnia możliwość udziału społeczeństwa.

Zgodnie z RDW oraz Prawem wodnym wdrożenie wszystkich działań zidentyfikowanych w Programie wodno-środowiskowym kraju powinno nastąpić do 22 grudnia 2012 roku. Program wodno-środowiskowy kraju jest aktualizowany co 6 lat. Projekty obu dokumentów znajdują się obecnie na etapie przeprowadzania konsultacji społecznych oraz procedury Oceny Oddziaływania na Środowisko.

W dniu 26 listopada 2007 r. weszła w życie Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, potocznie zwana **Dyrektywą Powodziową**. Dyrektywa Powodziowa jest ważnym uzupełnieniem wcześniejszego prawodawstwa wspólnotowego w zakresie gospodarowania wodami. Należy podkreślić, iż jest ona spójna z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW).

Nadrzędnym celem Dyrektywy Powodziowej jest ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi w państwach Unii Europejskiej. Dąży do właściwego zarządzania ryzykiem, jakie może stwarzać powódź dla ludzkiego zdrowia, środowiska, działalności gospodarczej i dziedzictwa kulturowego. Dyrektywa wymaga długoterminowego procesu planowania, który odbywać się będzie w trzech etapach. Państwa członkowskie zobligowane są do sporządzenia:

Wstępnej oceny ryzyka powodziowego do grudnia 2011 roku,
Map zagrożenia i map ryzyka powodziowego do grudnia 2013 roku,
Planów zarządzania ryzykiem powodziowym do grudnia 2015 roku.

Kierunki działań

1. **systematyczny monitoring i poprawa stanu rowów i urządzeń melioracyjnych;**
2. **bieżąca konserwacja cieków powierzchniowych;**
3. **zwiększanie zdolności retencyjnej zlewni poprzez małą retencję zbiornikową, zalesienia, właściwe zabiegi agrotechniczne i melioracyjne;**
4. **prewencyjne zagospodarowania przestrzenne oraz renaturyzacja ekosystemów, zwiększająca retencję w zlewni.**

8.1.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Przedsięwzięcia proponowane do przyjęcia

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
8.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią						
1.	Konserwacja potoku Jagoda	Miasto Leżajsk	2010		5 000,00	Budżet Miasta,
2.	Konserwacje rowów	Miasto Leżajsk	2010		25 000,00	Budżet Miasta,

8.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Ochrona przeciwpowodziowa		
Zapobieganie powodziom, cele pozarolnicze. Główne typy projektów: - regulacja cieków wodnych, tworzenie stopni wodnych (wartość projektu do 40 mln PLN), - tworzenie polderów (w tym zalesianie) oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych (wartość projektu do 40 mln PLN), - budowa i modernizacja małych zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m3, - utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (wartość projektu do 40 mln PLN), - budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki) - wartość projektu do 40 mln PLN, - zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki (wartość projektu do 40 mln PLN).	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego: - przywracanie pierwotnego kształtu doliny i koryta cieków poprzez przebudowę wałów, zabiegi biotechniczne, budowę lub przebudowę budowli regulacyjnych (ostrogi, opaski brzegowe itp.), odtworzenie pierwotnej trasy koryta cieków; - budowa ponadregionalnych systemów małej retencji wraz z budową urządzeń piętrzących, modernizacja polderów depresyjnych z budową lub modernizacją przepompowni; - utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie poprzez budowę oraz modernizację budowli regulacyjnych podłużnych (ostrogi, opaski brzegowe, tamy podłużne) i poprzeczne tj. progi korekcyjne a także ukształtowanie trasy regulacyjnej, budowa lub modernizacja wałów przeciwpowodziowych; - budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki); - zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki poprzez budowę polderów zalewowych, modernizację wałów przeciwpowodziowych oraz śluz wałowych; - w uzasadnionych przypadkach realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych; - modernizacja i budowa nowych zbiorników wielozadaniowych piętrzących wodę (zgodnie z Wytocznymi KE); - w uzasadnionych przypadkach modernizacja	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa – Schemat II Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi Zakres pomocy - obejmuje budowę urządzeń melioracji wodnych podstawowych dostosowanych do potrzeb ochrony przeciwpowodziowej, z uwzględnieniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, retencji wody i nawodnień użytków rolnych. Beneficjent - Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
	i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych; - plany gospodarowania wodami; - budowa i modernizacja systemów odprowadzania wód opadowych i roztopowych do akwenów morskich. Dotyczy zbiorników retencyjnych: Zbiorniki powyżej 10 mln m3 Minimalna wartość projektu – 40 mln PLN	

8.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

Główny cel strategiczny

Zwiększenie stopnia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (OZE)

8.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **Promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.**
2. **Wspieranie realizacji projektów wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.**

Odnawialne źródła energii OZE należą do grupy „czystych”, których wykorzystanie umożliwia poprawę stanu środowiska naturalnego. Zainteresowanie energią alternatywną nastąpiło na skutek:

- wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych (węgiel, ropa, gaz);
- powszechności dostępu do źródeł energii konwencjonalnej;
- dążenia poprawy stanu środowiska naturalnego.

Za odnawialne źródło energii (OZE) uważa się źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię: wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal morskich, spadku rzek oraz energię pozyskaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych (Ustawa z 24 lipca 2002r. Art.3 ust. 20 Prawo Energetyczne).

Energię zasobów odnawialnych pozyskujemy z przemiany:

- promieniowania słonecznego (zakres cieplny lub ogniwa fotowoltaiczne);
- małej energetyki wodnej (hydroenergia rzek);
- wiatru;
- spalanie biomasy;
- geotermii (tzw. gorących źródeł).

Racjonalne wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z komponentów zrównoważonego rozwoju. Wzrost ich udziału w bilansie paliwowo - energetycznym przyczynia się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędności zasobów surowców energetycznych oraz stanu środowiska. Polityka Energetyczna Polski do 2025 roku zobowiązuje do uwzględniania wykorzystania odnawialnych źródeł energii w sporządzanych „Założeniach do Planu zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i gaz”. Wówczas wyznacznikiem działań na poziomie lokalnym jest *regionalna strategia energetyki odnawialnej*. Winna ona zapewnić realizację celów:

- wprowadzenie problematyki wykorzystania odnawialnych źródeł energii w zakres planowania regionalnego
- rozpoznanie już istniejących zasobów ze wskazaniem niezbędnych prac badawczych
- ocena możliwości racjonalnego ich wykorzystania w świetle aktualnych rozwiązań technicznych, ekonomicznych z uwzględnieniem prognoz przyszłościowych.

Z uwagi na fakt, iż nie istnieje opracowanie dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie województwa podkarpackiego istnieje potrzeba stworzenia takiego opracowania. Pozwoli to na zbilansowanie już istniejących zasobów odnawialnych źródeł energii jak również kierunków ich wykorzystania dla całego województwa, w tym miasta Leżajska.

Średni wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej wynosi 5,8% w ogólnej produkcji energii. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 2,8%. W strukturze wykorzystania źródeł energii odnawialnej dominuje energia z biomasy, następnie energia wodna i pozostałe źródła. Szansą dla regionu będzie wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, związanych z lokalną bazą surowców. Ostatnio coraz częściej korzysta się w lokalnych kotłowniach z energii biomasy (zrębki drewna, słoma). Do celów energetycznych może być wykorzystywana także energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej. Należy opracować „program wykorzystania alternatywnych źródeł energii” z równoczesnym propagowaniem zmiany paliwa na bardziej przyjazne środowisku.

Jak wynika z mapy średniorocznych prędkości wiatrów, opracowanej przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie, dogodne warunki do lokalizacji **elektrowni wiatrowych** występują w Dolinie Sanu. Dolina ta jest strefą występowania średnich rocznych prędkości wiatru przekraczających 4 m/s, użytecznych dla potrzeb energetycznych.

W województwie podkarpackim średnie nasłonecznienie miesięczne wg danych 10 letnich wynosi odpowiednio od 0,8 kWh/m²/dzień w grudniu do 5.04 kWh/m²/dzień w lipcu. Taki rozkład predestynuje wykorzystanie do celów turystyczno-wypoczynkowych z zabezpieczeniem potrzeb własnych w miesiącach o mniejszym nasłonecznieniu. Wykorzystanie **energii promieniowania słonecznego** znalazło by zastosowanie do wspomagania ogrzewania budynków użyteczności publicznej, budynków jednorodzinnych, obiektów gospodarczych oraz do podgrzewania wody użytkowej i w basenach na obszarze całego województwa.

Duże składowiska odpadów komunalnych dają możliwość pozyskiwania powstającego **biogazu**. Może on być wykorzystany zarówno do produkcji energii cieplnej jak i elektrycznej. Gospodarcze wykorzystanie gazu zależne jest od jego lokalnych warunków. Biogaz (gaz wysypiskowy) jest gazem powstającym, w procesie beztlenowej fermentacji odpadków organicznych przy udziale bakterii metanowych. Jego wydzielanie może stanowić zagrożenie dla środowiska naturalnego i mieszkańców okolic wysypisk śmieci.

Widoczny jest również wzrost zainteresowania alternatywnym paliwem jakim jest **biomasa**. Jest to rodzaj najstarszego i najszerzej wykorzystywanego paliwa np. poprzez: spalanie biomasy roślinnej (drewna opałowego z lasów, odpadów drzewnych z tartaków, zakładów meblarskich i in., słomy), spalanie śmieci komunalnych, wytwarzanie oleju opałowego z roślin oleistych (np. z rzepaku), fermentację alkoholową (np. trzciny cukrowej lub ziemniaków) w celu wytworzenia etanolu jako dodatku do paliw silnikowych, uzyskiwanie biogazu w wyniku beztlenowej fermentacji metanowej odpadowej masy organicznej, energetyczne wykorzystanie gazu wysypiskowego.

Kierunki działań

1. **Zbadanie możliwości wykorzystania energii odnawialnej i niekonwencjonalnej;**
2. **Promowanie najlepszych projektów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych;**
3. **Propagowanie działań na rzecz zmiany paliw kopalnych na paliwa odnawialne.**

8.2.2 Cele krótkookresowe i planowane zadania do 2013 roku

Na najbliższe lata nie zaplanowano szczegółowych przedsięwzięć do realizacji

9. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

9.1 Struktura zarządzania programem

Podstawową zasadą realizacji Programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania dokumentem.

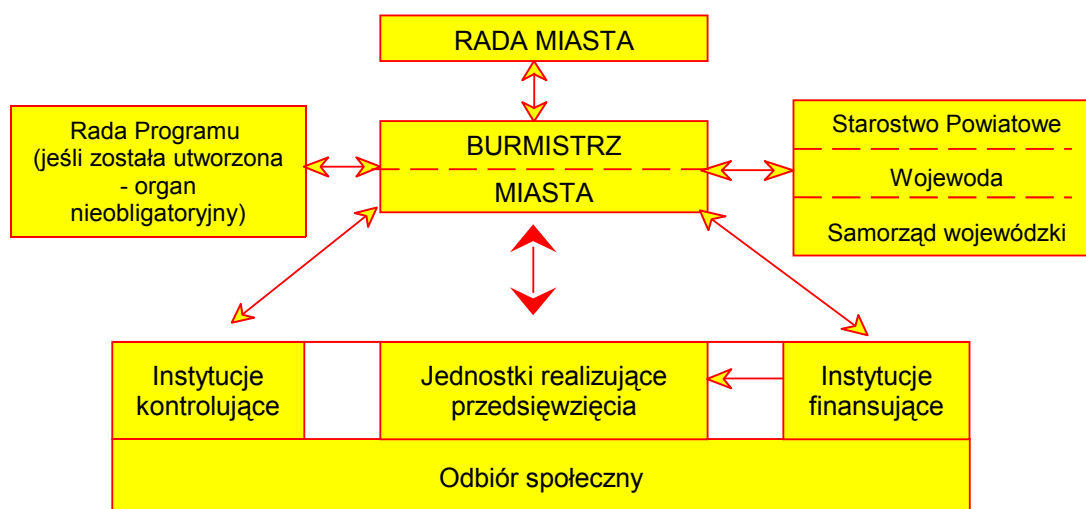
Uczestnicy realizacji Programu

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- Społeczność miasta jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat zarządzania Programem przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 9.21 Schemat zarządzania Programem

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na **Burmistrzu Miasta Leżajska** który co 2 lata składa Radzie Miasta raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska⁹. Natomiast w dyspozycji Marszałka Województwa znajdują się instrumenty finansowe wspierania realizacji zadań programu poprzez środki pomocowe (np. Regionalny Program Operacyjny).

⁹ Od 1 stycznia 2008 r. szereg kompetencji Wojewody przejął Marszałek Województwa.

Ponadto Burmistrz współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Ochrony Środowiska).

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorząd Gminy Miejskiej Leżajsk jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru.

9.2 Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- ☐ Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań
- ☐ Określenia stopnia realizacji przyjętych celów
- ☐ Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- ☐ Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz Miasta będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, co będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu. W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres 2013 - 2017 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska:

- ☐ Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- ☐ Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata),
- ☐ Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Zakres monitoringu

W ramach monitoringu niniejszego Programu proponuje się przyjąć następujące wybrane wskaźniki rezultatu i produktu:

- długość zmodernizowanych dróg [km],
- liczba zrealizowanych projektów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego [szt.],
- zmniejszenie emisji spalin do powietrza,
- liczba wypadków drogowych [szt.],
- liczba rannych i zabitych [osoby],
- długość sieci wodociągowej [km],
- długość sieci kanalizacji sanitarnej [km],
- długość sieci kanalizacji deszczowej [km],
- wykorzystana moc przerobowa zmodernizowanej oczyszczalni ścieków [m³/dobę],
- ilość oczyszczonych ścieków [m³/dobę],
- liczba użytków ekologicznych,
- powierzchnia obszarów chronionych [ha],

- powierzchnia terenów wymagających rekultywacji [ha],

9.3 Możliwości finansowania POŚ

W latach 2007-2013, w wyniku reformy polityki spójności, liczba Funduszy strukturalnych została ograniczona do dwóch: Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Do głównego nurtu programowania został włączony również Fundusz Spójności, który w latach 2007-2013 będzie podlegał podobnym zasadom, jak Fundusze strukturalne. Z kolei Fundusze wspierające inwestycje w zakresie rolnictwa i rybołówstwa zostały włączone odpowiednio do Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.

Dokumentem określającym kierunki i wysokość wsparcia finansowego ze strony Funduszy unijnych na realizację zamierzeń rozwojowych w Polsce w latach 2007-2013 jest Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia). Narodowa Strategia Spójności będzie realizowana za pomocą 6 ponadregionalnych i 16 regionalnych programów operacyjnych:

1. **Program Infrastruktura i Środowisko – 27,9 mld euro,**
2. Program Kapitał Ludzki – 9,7 mld euro,
3. Program Innowacyjna Gospodarka – 8,3 mld euro,
4. Program Rozwój Polski Wschodniej – 2,3 mld euro,
5. Program Pomoc Techniczna - 0,5 mld euro,
6. Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej - 0,7 mld euro,
7. 16 regionalnych programów (1 dla każdego z województw) – 16,6 mld euro.

Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013 zatwierdzony został przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r. (przez Komisję Europejską decyzją z dnia 7 grudnia 2007 r.). Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. POLiŚ stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia celów horyzontalnych NSRO (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia), przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Cele NSRO realizowane przy pomocy POLiŚ:

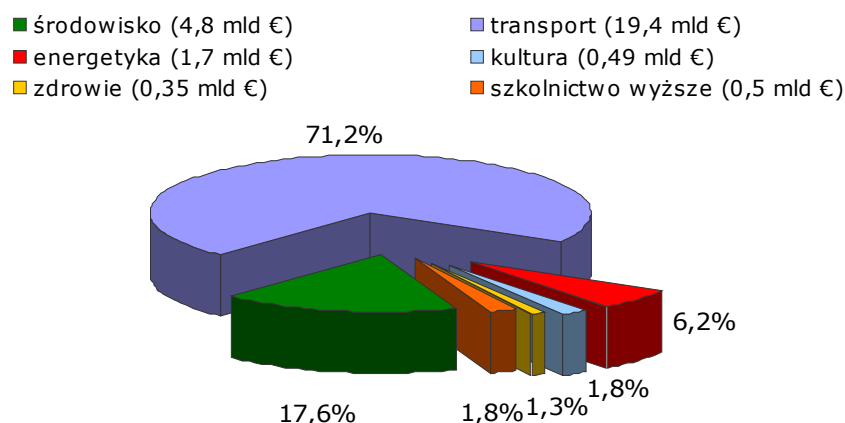
- ⇒ Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski
- ⇒ Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Cele szczegółowe POLiŚ:

1. Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.
5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy.

6. Rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich, w tym kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Program wskazuje 15 priorytetów, z czego 13 zawiera treści odpowiadające obszarom, które mają podstawowe znaczenie dla rozwoju Polski, a 2 określają zasady wsparcia technicznego osiągnięcia celów Programu. Struktura Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – PRIORYTETY:

1. Gospodarka wodno-ściekowa (FS);
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (FS);
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (FS);
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska (EFRR);
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych (EFRR);
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T (FS);
7. Transport przyjazny środowisku (FS);
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe (EFRR);
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna (FS);
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii (EFRR);
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe (EFRR);
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia (EFRR);
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego (EFRR);
14. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR);
15. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności (FS).

Zarządzanie programem

Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Instytucja Zarządzająca przekazuje realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, tj. ministrom właściwym:

- Ministerstwo Środowiska (priorytety I-V);
- Ministerstwo Infrastruktury (priorytety VI-VIII);
- Ministerstwo Gospodarki (priorytety IX-X);
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet XI);

- Ministerstwo Zdrowia (priorytet XII);
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (priorytet XIII).

Realizacja programu

Tryb pozakonkursowy obejmie zgodnie z projektem ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju:

- Duże projekty, których koszt całkowity przekracza 25 mln euro – w przypadku projektów dotyczących środowiska naturalnego oraz projektów o wartości powyżej 50 mln euro – w przypadku innych dziedzin, zatwierdzone przez Komisję Europejską.
- Projekty systemowe - polegające na dofinansowaniu realizacji przez poszczególne organy administracji publicznej i inne jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych, zadań publicznych określonych w odrębnych przepisach dotyczących tych organów i jednostek;
- Projekty indywidualne – określone w programie operacyjnym, zgłaszane przez beneficjentów imiennie wskazanych w programie operacyjnym;
- Projekty pomocy technicznej.

Pozostałe projekty będą wybierane w drodze konkursu.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

RPO WP będzie realizowany przy zaangażowaniu środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 1 136,3 mln euro. Zgodnie z algorytmem przyjętym w NSRO z 10 maja 2007 r. wartość środków EFRR przeznaczona na realizację RPO WP wynosi 6,86% całkowitej alokacji tego funduszu przeznaczonej na finansowanie 16 RPO. Wkład EFRR przyjęto w odniesieniu do publicznych wydatków kwalifikowanych. Wielkość środków prywatnych przewidzianych w realizacji programu została wstępnie oszacowana na poziomie 127,3 mln euro, natomiast krajowych środków publicznych zaangażowanych w realizację programu na poziomie 208,27 mln euro. Zgodnie z wymogami projektu rozporządzenia KE ustanawiającego zasady wdrażania Rozporządzenia ogólnego opracowano:

tabele finansowa dla programu operacyjnego w podziale na lata (euro),
 tabele finansowa w podziale na priorytety oraz źródła finansowania (euro),
 tabele podziału według kategorii, zaprogramowanego wykorzystania wkładu funduszy w program operacyjny (euro).

Funkcje Instytucji Koordynującej RPO (IK RPO) pełnić będzie Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego obsługiwany w przedmiotowym zakresie przez Departament Koordynacji Programów Regionalnych (DPR) w ramach MRR. Instytucja Koordynująca RPO odpowiedzialna jest w szczególności za:

- weryfikację regionalnych programów operacyjnych pod względem ich zgodności z NSRO;
- negocjowanie regionalnych programów operacyjnych z KE we współpracy z instytucjami zarządzającymi RPO;
- zapewnienie spójności stosowanych wytycznych;
- monitorowanie efektów wdrażania RPO w regionach (analizy porównawcze).

Wzajemne relacje oraz szczegółowy zakres obowiązków i podział zadań pomiędzy Instytucją Koordynującą RPO a Instytucją Zarządzającą RPO Województwa Podkarpackiego zostaną określone w porozumieniu zawartym między tymi instytucjami.

9.4 Harmonogram wdrażania

Program ten, zgodnie z obowiązującym prawem winien być aktualizowany, podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata, po to, aby określał aktualne cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Z wykonania gminnego Programu Ochrony Środowiska Burmistrz miasta winien sporządzać co 2 lata raporty, które będą przedstawiane radzie gminy. Program gminny powinien, co najmniej, mieścić się w zakresie zadań własnych i zadań zleconych (koordynowanych)

W poniższej **tabeli 9.1** przedstawiono harmonogram wdrażania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Leżajsk na lata 2009 - 2012”. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej.

Należy jednak zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 9.20 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Leżajsk

Lp.	Zadania do wykonania	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Program ochrony środowiska						
	opracowanie celów i kierunków działań	do 2013				do 2017	
	opracowanie listy przedsięwzięć proponowanych do realizacji	na okres 2010 - 2011		na okres 2012 - 2013		na okres 2014 - 2015	
2.	Monitoring						
2.1.	prowadzenie monitoringu stanu środowiska	w każdym roku					
2.2.	Monitoring polityki środowiskowej						
	opracowanie mierników efektywności Programu	w ramach POŚ				w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Oceny realizacji listy przedsięwzięć			w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Raportu z realizacji Programu	w ramach POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Oceny realizacji celów i kierunków działań			w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	

10. LITERATURA

1. **Stupnicka E.**, 1989 Geologia regionalna Polski Wyd. Geol., Warszawa
2. **Kondracki J.**, 1994 Geografia Polski Mezo-regiony fizyczno-geograficzne Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
3. **Bilans** zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 XII 2006r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007.
4. **Kodeks** Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002
5. **Mapa** Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000
6. **Narodowa** strategia ochrony środowiska na lata 2000 - 2006; Ministerstwo Środowiska, 2000
7. **II Polityka** Ekologiczna Państwa, Warszawa, 2001
8. **Program** wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 - 2010, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002
9. **Pawlaczyk P.** i in., Propozycja optymalnej sieci obszarów NATURA 2000 w Polsce – „Shadow List”, Klub Przyrodników, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, WWF Polska; Warszawa 2004 r.
10. **Wytyczne** sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Instytut Ochrony Środowiska, Zakład Polityki Ekologicznej, 2002
11. **Program** Ochrony Środowiska i Plan gospodarki odpadami dla miasta Leżajska, Rzeszów, lipiec 2004, załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Leżajsku Nr XVI/158/04 z dnia 28 września 2004 r.
12. **Aktualizacja** Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego na lata 2009-2013 w perspektywie do 2016 r., Leżajsk, grudzień 2009, załącznik do uchwały Rady Powiatu Leżajskiego Nr XLVIII/272/09 z dnia 22 grudnia 2009 r.
13. **Raport** z Realizacji Programu Ochrony Środowiska dla powiatu leżajskiego za lata 2007-2008, Leżajsk, grudzień 2009 r.
14. **Studium** uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Leżajska, przyjęte uchwałą NR XII/ 99 /99 Rady Miejskiej w Leżajsku z dnia z dnia 15 grudnia 1999 r., wraz z jego zmianą zatwierdzoną uchwałą Nr VII/64/03 Rady Miejskiej w Leżajsku z dnia 18 czerwca 2003 r.
15. **Studium** uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Leżajska, zmienione uchwałą Nr XXXII/201/09 Rady Miejskiej w Leżajsku z dnia 30 października 2009 r. (Załącznik opisowy nr 1)
16. **Lokalny** Program Rewitalizacji dla Miasta Leżajska na lata 2007 – 2010, Leżajsk 2006, załącznik do uchwały Nr XXXVI/318/06 Rady Miejskiej w Leżajsku z dnia 4 października 2006 r.
17. **Strategia** rozwoju powiatu leżajskiego na lata 2000 - 2010, LEŻAJSK, listopad 2000
18. **Plan** Rozwoju Lokalnego dla Gminy Miejskiej Leżajsk na lata 2004 – 2006, Kraków, wrzesień 2004 r.
19. **Raport** o stanie środowiska województwa podkarpackiego w latach 2000 - 2007, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Rzeszów 2008 r.
20. **Ocena** jakości powietrza w Województwie Podkarpackim za rok 2007, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Rzeszów 2008 r.

21. **Ocena** jakości powietrza w Województwie Podkarpackim za rok 2008, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Rzeszów 2009 r.
22. **Krajowy** Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych – Ministerstwo Środowiska – Warszawa grudzień 2003
23. **Raport** o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2007 roku, GDDKiA, Warszawa, marzec 2008 r.
24. **Hewelke** P. (red. nauk.), 2007: Zasoby przyrodnicze szansą zrównoważonego rozwoju. Wyd. SGGW
25. **Poskrobko** B., Podstawy polityki ekologicznej, w: K. Górka, B. Poskrobko, W. Radecki: Ochrona Środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001.
26. **Calzoni** G., Polityka ochrony środowiska, w: Polityka gospodarcza, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004
27. **Madej** T., Gospodarka a środowisko przyrodnicze, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002
28. **Raport** z Realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Leżajsk za lata 2007-2008, Leżajsk, kwiecień 2010 r.
29. **Wieloletni** program inwestycyjny pn. „Modernizacja układu komunikacyjnego dróg miejskich w Leżajsku wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 877 Leżajsk – Naklik w obrębie węzła Leżajsk”, uchwała Nr XVII/107/08 z dnia 26 maja 2008 r.
30. **Aktualizacja** WPI Powiatu Leżajskiego na lata 2007-2013 z dnia 19 grudnia 2008 roku. Uchwała Nr XXXV/214/08 Rady Powiatu Leżajskiego z dnia 19 grudnia 2008 roku
31. **Kowalczyk** A., Nowe formy turystyki miejskiej, Prace i Studia Geograficzne, Tom 35, s. 155-197, Warszawa 2005.
32. **Maksymiuk** G., Rozwój terenów rekreacyjnych – wspomaganie czy ograniczenie w przyrodniczej rewitalizacji miast, Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. – OL PAN, Warszawa 2005, s. 149-156
33. **Biuletyn** Miejski - Pismo Burmistrza i Rady Miejskiej w Leżajsku, Styczeń–Luty 2010 – Nr 1–2 (198–199); Rok XIX, ISSN 1232–4930
34. **Aktualizacja** Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2009 - AKPOŚK 2009 (projekt), Warszawa, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, listopad 2009
35. **Sprawozdania** z realizacji KPOŚK, udostępnione na oficjalnej stronie internetowej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej: <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Krajowy-program-oczyszczania-sciekow-komunalnych.html>
36. **Analiza** uwarunkowań dla prowadzenia skutecznej ochrony zasobów wodnych ujęć wód podziemnych zbiorowego zaopatrzenia, po zniesieniu obowiązku ustanawiania stref ochronnych, Państwowy Instytut Geologiczny, marzec 2009 r.
37. **Materiały** przekazane oraz Urząd Miasta oraz Starostwo Powiatowe, w tym:
 - Sprawozdania z wykonania budżetów za lata 2007 i 2008
 - Plany budżetowe na rok 2009 i 2010
 - Wieloletnie programy inwestycyjne
 - wykazy, rejestry, decyzje administracyjne i inne dokumenty.